INSTITUTIONUM JURIS ECCLESIASTICI PUBLICI ET PRIVATI

LIBER SUBSIDIARIUS I.

QUI EST

ISAGOGICUS

ET PRINCIPIA

AC FONTES JURIS ECCLESIASTICI

EXHIBET

AUCTORE

JAC. ANT. ZALLINGER

AD TURRIM

SS. THEOLOGIÆ AC JURIS UTRIUSQUE

DOCTORE

ET IN LYCEO CATHOLICO AUGUSTANO

AD S. SALVATOREM SS. CANONUM

PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO

ROMÆ MDCCCXXIII.

TYPIS ANTONII BOULZALER

Vereor comittere, ut non bene provisa et diligenter explorata principia ponatur : nec tamen ut omnibus probentur; nam id fieri non potest.

Cicero L. I. de Legibus et Origine Juris

PRÆFATIO.

Habent disciplinæ artium, uti mores hominum, conversiones suas, mutationesque formarum, et pro temporum varietate aliter, atque aliter versantur in re eadem: nam ut de sacris modo disciplinis duntaxat loquar, sacrosancta quidem religio, quæque eidem penitus conformanda est, ecclesiastici regiminis ratio, eædem manent inde ab exorta, diffusaque Evangelii luce. At Theologia tamen, quæ religionis dogmata exponit, et Jurisprudentia sacra, quæ in explicanda ratione sacri regiminis sita est, posteaquam in disciplinam et velut artem cœperunt redigi, quam vario, disparique modo tractatæ sunt a viris solertissimis, et quam multiplici easdem concertationum scholæ, aut eruditionum historicarum, aut humanæ rationis subtilitatum, systematumque genere propositas novimus, atque exornatas, non nunquam etiam, quæ est humani ingenii imbecillitas, deformatas!

Ac si incorrupta quidem servatur religionis puritas, si salva atque integra manet divina fides, si, inviolata relinquitur hierarchia divinitus instituta; dandum aliquid est instabili hominum ingenio, viro-

rum prudentium conatibus, judiciisque atque etiam necessitati temporum.

At illa gravissima est, minimeque ferenda labes temporum nostrorum, qua disciplinas quasque sanctissimas tractantium, novantiumque studia ad pernicem religionis, et depravationem fidei, ac divinæ hierarchiæ eversionem tota convertuntur; et isti tamen homines, quorum temeritas, impudentiaque longe doctrinam superat, persuadere sibi conantur, aliisque, recentissimas tractationes multum antiquorum studiis antecellere, quamque in dies proferunt, novitatem earum etiam disciplinarum, quarum laus maxima in tuenda antiquitate consistit, felicitati nostræ ætatis attribui oportere.

Quæ est autem ista novitas, quam infesta catholicæ unitati, quam remota ab Apostolica origine, quam aliena a mente sacrosanctæ Ecclesiæ per orbem diffusæ, quam profana, et abhorrens a sanctitate divinæ religionis! Cujus cum ea vis sit, ut actiones nostras omnes, quantumvis profanæ sint ex se, et necessitatibus præsentis vitæ inserviant, tamen religionis spiritu imbuere, et quodammodo consecrare doceat; isti tamen homines ea etiam, quæ sacra sunt natura sua, profana reddunt, quæque cælesti quodam sensu æstimari oporte-

ret, ea ad conditionem deprimunt profanorum negotiorum, atque ad fallacem humani ingenii, caducæque utilitatis normam exigunt.

Id in institutionibus, quas de Ecclesiastico jure protrudunt in lucem, cernitur perquam manifeste. Etsi enim id ex divina promanet religione, atque ad eandem referatur totum, tamen de illo scripturi, tantum abest, ut ejusdem religionis adeant purissimos fontes ac quid divinæ fidei, et cælesti Evangelii doctrinæ, atque venerandæ antiquitati consentaneum sit maxime, perquirant, ut potius de sacerrimis mysteriis, de religionis cultu et ritibus, de sanctitate actionum vitæque, de veritate dogmatum, perniciequе contrariorum errorum ex ingenii sui, corruptæque mentis et rationis modulo pronuntient, novasque procudant disciplinæ methodos, quarum prima fera origo in hæresi cubat; quod de recoctis Richerii erroribus multifariam videmus hodie.

Proferunt ii quidem non raro effata sacrarum Scripturarum; sed quas, ut collibitum est ipsis, depravant ad interitum suum, excutiunt ecclesiastica monumenta temporum præteritorum, ut nempe narrationes decerpant male mulctatas, pejus detortas, pessime adplicatas ad rem propositam: adcommodate ad patriæ leges de

Ecclesiastico jure acturos se spondent, eamque fere nunc, tanquam hederam vino vendibili, apponere solent in librorum fronte, ut institutiones Germaniæ moribus adcommodatas se conscripsisse fidem dent; ut nempe a Catholica unitate, et communi Ecclesiæ centro magis, magisque in dies distrahatur tot pugnantibus sacrarum perinde, ac civilium rerum studiis jam ante miserabiliter discissa Germania. Sed ut vim divinæ Hierachiæ infringant maxime, atque Apostolicæ potestatis jura eludant: Jus illud Publicum Universale, et Majestaticum Naturale perpetuo in ore ac stilo habent, quasi toto decursu ætatum prope octodecim, quibus per omnes terras annuntiata est, viguitque Christi religio, genuini fontes differendi de sacro Imperio, in Apostolos collato a divino Magistro, atque ex mente ejusdem in successores illorum transmisso, latuissent catholicum orbem, et felicis inventi gloria ab hominibus a catholica veritate alienis expectanda fuisset.

Atque hujuscemodi me causæ impulerunt, ut principia juris sacri, purosque fontes aperire conarer iis, quos proposita vitæ ratio, aut cupiditas divinarum legum ad canonum disciplinam percipiendam magno numero attrahit in annos singulos. Neque enim in hoc genere scientiarum gravius er-

ratur, quam si veritatem quæras, ubi non debeas, et invenire non possis, nisi perniciosos errores. Argumentum tractationis, quod sane gravissimum est, lateque patet, non magno constrixi opusculo, quo illud sæpius expendere, ipsoque progressu canonicarum institutionum iterato revolvere non pigeret, pœniteretque cupidam sacrarum Legum juventutem. Quam feliciter versatus sim in re, in qua viros doctissimos ante me elaborasse non ignoro, alii dijudicent. Habui ego necessitatem præsentiumtemporumpræ oculis; nihilque jam antiquius mihi est, eritque in posterum, opitulante divina gratia, quam ut scripta dictaque omnia in hoc genere, quæ ad divinam referuntur religionem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, atque Apostolicæ Sedis judicio subjiciam penitus, atque ex animo.

SERIES CAPITUM.

CAPUT I.

DE RELGIONE ET DISCIPLINIS SACRIS, QUARUM IN NUMERO EST JURISPRUDENTIA SACRA.

§. I.

Sacri Canones, quorum principia exponere hoc libello aggredior, nequaquam ut inventa profanæ politices, aut tanquam naturalia humanæ rationis præscripta spectari debent. Christus enim, qui est Sapientia Patris, ministris suis in regenda Ecclesia, se adfuturum usque ad seculi consummationem promisit, ac missurum a Patre Spiritum, qui cum ipsis in æternum maneat, eosdemque doceat omnem veritatem. Hinc Apostoli in Concilio Hierosolymitano, *visum est*, inquiebant, *Spiritui Sancto, et nobis* (*a*); ac universe legitimis synodis, in quibus aut conditi canones, aut promulgati maxime sunt, Spiritum Sanctum adesse, antiquitas Christiana censuit eleganterque explicavit Cælestinus P. I. in epistola 18. ann. 431. ad synodum Ephesinam data: *Spiritus sancti testatur præsentiam congregatio sacerdotum* (*b*). Unde ad omnes canones ratione quadam pertinet id, quod de Nicænis scripsit Leo P. I. *Spiritu Dei conditos*, *et totius mundi reverentia consecratos esse* (*c*). Ex divina ergo religione promanat canonum disciplina, et ad divinam religionem tota refertur.

(*a*) Act. XV. 28.

(*b*) Coustant. in Epist. RR. PP. col. 1155.

(*c*) Can. 5. XXV. q. 2. ex epist. S. Leonis 14. c. 2. edit. Ballerin. col. 687.

§. II.

Religio, ex qua canonum disciplina manat, sumitur I. *subjective*, uti in homine tanquam subjecto inest, et nunc denotat *actus* ad Dei cultum, et sempiternam hominis salutem spectantes, nunc *habitum* istiusmodi actus rite, constanterque obeundi. II. *Objective*, aliarum disciplinarum more; estque complexio veritatum theoreticarum, et regularum practicarum ad cultum Dei et hominum salutem pertinentium. Ejusmodi complexio apto ordine digesta nuncupatur disciplina aut *facultas sacra*, generatim *Theologia*. Partes illæ, in quas hodie facultas sacra seu Theologia dispescitur, uti variis locis positæ sunt in divinis scripturis; ita sine stabili ordine et pro re nata exponebantur a sanctis Ecclesiæ Patribus, aliisque scriptoribus ecclesiasticis, in synodis item Episcoporum, aut in constitutionibus Romanorum Pontificum. Primorum enim seculorum Patres et scriptores non systematis, et disciplinæ formam, sed instructionem et sanctificationem populi fidelis, atque errorum confutationem spectabant. Enimvero si præclara volumina antiquorum Ecclesiae Doctorum tum graecorum ceu Athanasii, Gregorii Nazianzeni, Basilii et Chrysostomi sumas in manus, tum Latinorum, nempe Gregorii M., Ambrosii, Augustini et Hieronymi; in scriptis eorundem nunc admiraberis profundissimos Theologos, nunc sapientissimos canonum Doctores et præceptores morum. Iidem, qui fidei dogmata quodam tempore explicarunt, et vindicarunt contra hæreticos, alio tempore ecclesiastica jura tractarunt, in synodis congregati canones condiderunt; secundum canones cau-

sas cognoverunt, litigantibus jus dixerunt, reos citarunt, audierunt, condemnarunt: quomodo contra contumaces procedendum sit, statuerunt, quaeque sunt alia infinita generis istius.

§. III.

Contingit freqnenti dogmatum ac fidei divinæ expositione, et interpretatione Scripturarum, ac haeresum confutatione, dein canonum multitudine ac diversitate, quam ratio temporum et incrementa ecclesiarum et cleri frequentia poscebant, ut cumulus expositionum Theoreticarum fidei, præceptorum quoque et canonum mirifice augeretur. Ea res segregationem, ac veluti divisionem bonorum, quæ antea communia erant, peperit, et facultatem sacram seu Theologiam scindere in partes coegit; atque uni quidem attributæ veritates Theoreticæ, seu dogmatum expositio ac defensio, aliis præcepta morum et canones; quamquam nulli fines adeo stabiles fuerint designati, ut non altera disciplina in alterius veluti fundum sæpe invaderet, ipso veritatum rerumque nexu impellente, aliquando etiam ob imperitiam aut æmulationem tractantium; accedit, quod eadem doctrina non uno spectari modo queat; nunc enim tanquam ex divina revelatione profluens refertur ad dogmata fidei, alio modo ad gubernationem Ecclesiæ, et jura hierarchica, alio denique ad internum conscientiæ forum, actionisque bonitatem vel malitiam. Quoniam vero inde a Sæculo XII. Doctores Scholastici cum expositione dogmatum venerandum Theologorum nomen sibi retinuerunt, usu venit non raro, ut sibi solis fas esse opinentur, sanctua-

rium ingredi; utque doctores canonum velut in numero hominum profanorum habeant, de quorum doctrina non ex canonum institutis, sed ex præconceptis scholæ suæ opinionibus judicent; quasi jurisprudentia sacra non eosdem, ac dogmatica theologia haberet fontes, divinarum nempe scripturarum, traditionum, conciliorum, constitutionum Pontificiarum, sanctorumque Ecclesiæ Patrum; ob quam causam eadem merito *Theologia rectrix*, aut *practica* nuncupatur (*d*) et utriusque doctores a SS. Concilio Tridentino fere exæquati sunt (*e*). Sed hæc quidem haud ægre dissimulari possunt; *quid enim*? dicemus cum S. Paulo, qui et ipse insigniter peritus juris Romani, et non paucorum conditor canonum fuit, *dum omni modo sive per occasionem sive per veritatem Christus annuntietur* (*f*). Illud multo acerbius malum invexit ætas nostra, ut homines, rationum theologicarum prorsus expertes, quibus sæpenumero lacte opus est, non solido cibo, res canonicas sibi tractandas sumant, et gravissimas divinæ fidei veritates de sacra hierarchia, ejusque origine, de Primatu Vicarii Christi, de juribus episcoporum, de sacramentis, et matrimonio inprimis non tanquam expositas et demonstrata in Theologia dogmatica pro certis, lemmatusm more habeant, sed ipsi examinent easdem tractentque, de rebus Ecclesiæ ex libris hostium Ecclesiæ disserentes, quorum errores, et aptiunculas prorsus ignorant.

(*d*) Bœtius Epo de Jure sacro l. 1. c. 2. n. 190. Alvarus Pelagius Planctu Ecclesiae. l. 2. art 20.

(*e*) Sess. 22. c. 2. de ref. Sess. 23. c. 18. de ref Sess. 24. c, 12. de ref.

(*f*) Philip. VI. 18.

§. IV.

A religione, cujus notionem, et disciplinam adhuc exposui, *Ecclesia* differt, uti concretum ab abstracto, vel corpus animatum ab anima. Est enim Ecclesia cætus hominum religionem colentium; at enim uti descriptiones individuorum rerumque existentium arbitrariæ non sunt, ita neque notio Ecclesiæ, quæ una unica et individua est, pro arbitrio statui potest, sed per notas divinitus inditas exhiberi, dicique debet cœtus hominum unius fidei professione, et eorundem sacramentorum communione colligatus sub regimine legitimorum pastorum, atque in primis summi in terris Christi Vicarii Romani Pontificis.

§. V.

Ad rectam Ecclesiæ gubernationem maxime comparata est jurisprudentia sacra vel ecclesiastica; non enim attingam partes alias Theologiæ varii nominis, cujusmodi sunt positiva, scripturistica, dogmatica, polemica, scholastica, moralis et pastoralis, quarum professores sæpe finium regundorum agere solent (*g*). Disciplina canonum ante alias Theologiæ partes in systema quoddam videtur redacta; id quod ostendunt collectiones canonum chronologico primum, tum etiam systematico ordine digestæ, certisque titulis insignitæ. Quodsi canones Conciliorum tum generalium tum particularium, decreta item summorum Pontificum indubitate ac velut jure quodam proprietatis ad jus sacrum pertinent, vix aliquod actionis, virtutis vitiique genus excogitari poterit, de quo in sacris canonibus nihil definitum omni-

no sit. Habet dein canonica disciplina non modo uberrimos fontes totidem, quot dogmatica Theologia, sed præterea jure civili Romano, constitutionibus Principum, ac concordatis inter Sedem apostolicam, variasque nationes initis adjuvatur. His non obstantibus figendi sunt quoque modo limites, quibus disciplina nostra a Theologia dogmatica et morali disterminatur. Ac in primis quæ in jure ecclesiastico publico de Ecclesia, de divina institutione ac transmissione potestatis hierarchicæ, de juribus summi Pontificis, et episcoporum varii gradus, eorumque jurium objectis pertractantur, ea in hac disciplina non tanquam objectum credendorum, sed tanquam regula agendorum spectantur, per quam pax et recta gubernatio Ecclesiæ, publicaque fidei ac morum puritas atque integritas in populo fideli firmatur. Dein vero non consideramus in hac disciplina singulos fideles more Theologiæ moralis, sed tum universam rempublicam Christianam, tum singulos *relate ad communitatem ecclesiasticam*, cujus membra sunt, cujus imperio et foro subjacent; ut eorum tranquillitas et bonum spirituale contra iniquos invasores, et perturbatores in foro maxime externo vindicetur (*h*).

(*g*) De diversis Theologiae partibus conf. apparatum ad Theologiam et Jus Canon. V. C. Zacchariae part. 2. seu c. XV.

(*h*) Haec mirifice illustrantur ex ipso Proaemio Decretalium, sive ex Epistola, quam Gregorius P. IX. praefixit compilationi suae, qua in foro et scholis utimur. „ Rex pacificus, inquit, pia miseratione di„ sposuit sibi subditos, fore pudicos, pacificos et mo„ destos. Sed effrenata cupiditas, paci aemula, ma„ ter litium, materia jurgiorum tot quotidie nova „ litigia generat, ut nisi justitia conatus ejus sua

„ virtute reprimeret; et quaestiones ipsius implicitas „ explicaret, jus humani fœderis litigatorum abusus „ extingueret, et dato libello repudii concordia ex- „ tra mundi terminos exularet. Ideoque lex proditur, „ ut appetitus noxius sub juris regula limitetur, per „ quam genus humanum, ut honeste vivat, alterum „ non lædat, jus suum unicuique tribuat, in- „ formatur. „

§. VI.

De definitione *Juris* incredibile dictu est, quam varie, copioseque scribant non ii tantum, qui de quadam universæ jurisprudentiæ parte, ceu de naturali privata vel publica, de ecclesiastica, de civili, quique de Institutis, et Pandectis Justiniani commentantur, verum etiam Theologi, qui in hanc materiam sæpe irrumpunt. Ac in primis inquirunt in derivationes vocum *juris*, *justi*, *justitiæ*; dividunt, definiunt aliter, atque aliter. At enim, quia verba gignunt verba, quæ ipsa quoque definiri possunt, nullus erit definiendi finis, nullum principium certum, nisi idea simplex et primigenia indicetur, quæ in alias simpliciores resolvi nequeat. Dico igitur, una expressa idea simplici, et una complexa, unaque animadversione addita totum hunc laborem absolvi posse. Idea facultatis moralis et obligationis moralis *simplex* est: Idea plurium facultatum et obligationum certo ordine digestarum, *complexa* est: ne *facultas* moralis agendi quidpiam, vel omittendi cum *licentia* actionis confundatur, *animadversione* dignum est.

§. VII.

Idea facultatis, potentiæ, impotentiæ vel necessitatis *in genere physico* certe simplex est,

et cuivis nota sensu intimo; quæ aliis atque aliis verbis fortassis explicari potest, ut tamen diversis verbis nec diversa idea, nec clarior, magisque distincta ingeratur, quam antea suppetebat. Quivis enim novit, quid sit in *genere physico*, *posse* movere manum, lapidem: *posse* attentionem ad rem quandam advertere: *non posse* movere montem de loco suo: *non posse* dissimulare pudorem repente excitatum. Hoc igitur modo etiam simplex videtur idea facultatis seu potentiæ, obligationis seu impotentiæ aut necessitatis *in genere morum*; nam quod hominibus, qui ratione utuntur, insint regulæ de honesto et turpi, de recto aut pravo, de justo et injusto, quamcunque originem aut vim illæ habeant, æque certum est, ac quod in iisdem, si sanis utantur sensibus, solemque ac lunam aspexerint, insit idea solis ac lunæ. Hinc sane norunt homines, quid *possint* facere per ejusmodi regulas, et quid sit, *posse* facere in genere morum: quid *non possint* facere, vel *non possint* omittere; et quid sit hoc, non posse facere, non posse omittere, seu *facere debere* in genere morum (*i*). Facultas moralis stricte *juris* nomine exprimitur, ac denotat tum qualitatem *passivam* moralem seu habilitatem aliquid recipiendi vel acquirendi e. g. ut possit eligi in prælatum, institui in testamento etc. tum *qualitatem activam moralem* quidpiam agendi e. g. contrahendi matrimonii, alienandi res suas. Sæpe tamen *juris* vocabulo tum facultates, tum obligationes designamus, dicimusque passim: *hoc juris est*: *hoc jure utimur*, tum quando de mera facultate, tum quando de vera obligatione sermo est. Illud jam ex ipsis ideis cuivis perspicuum est, ex jure stricte sumto, seu facultate non inferri obligationem:

contra ex obligrtione jus stricte sumtum seu facultatem; uti in genere physico ex possibili non infertur necessarium, at ex necessario possibile.

(*i*) Hæc impotentia moralis seu obligatio expressa est l. 15. D. de condit. Institutionum; ibi; „ Quæ facta „ lædunt pietatem, existimationem, verecundiam no- „ stram, et ut generaliter dixerim, contra bonos mo- „ res fiunt, *nec facere non posse* credendum est. „ Circa facultates et obligationes tanquam circa cardines versatur universa jurium disciplina, et sub iis notionibus considerat humanas actiones. Ad easdem respiciunt analogicae expressiones: in jus vocare: jus dicere etc.

§. VIII.

Complexa idea juris est, quando hoc vocabulo denotamus conjunctionem seu complexionem plurium facultatum moralium pluriumque obligationum ex eodem fonte manantium, vel ad idem subjectum, idem objectum, vel eundem finem pertinentium. Si ejusmodi complexio recto ordine digesta est, *systema juris* dicitur. Sic dicimus jus naturale, positivum, sacrum, profanum etc. non utique unam facultatem moralem, aut obligationem unicam cogitantes. Hoc quidem modo jus, seu scientiam juris, vel (quia ad actiones refertur tota) jurisprudentiam, spectamus *objective*, ut alias disciplinas. Subjective autem dicitur habitus jura seu leges recte interpretandi, applicandique ad propositas species. Ad hanc notionem complexam referenda est divisio juris, quæ sic videtur concinne statui posse. I. Est jus divinum, vel humanum. II. Divinum aut naturale aut positivum. III. Naturale quadruplex, privatum,

sociale generale, publicum, et gentium. IV. Jus divinum positivum tum veteris, tum novi Testamenti. V. Jus humanum sacrum vel profanum. VI. Utrumque, publicum vel privatum. VII. Utrumque publicum, tum universale, tum particulare. VIII. Utrumque privatum, tum commune, tum speciale.

§. IX.

Ideæ juris simplici et complexæ addenda nunc est animadversio, ne idea facultatis moralis aut juris stricte sumti cum *licentia actionis* confundatur. Ad licentiam enim præter jus seu facultatem moralem agendi præterea requiritur honestus finis agenti propositus, atque ut absint circumstantiæ, quæ actum vitiant. Universe regulæ juris distinguendæ sunt a regulis completæ moralitatis, honestatis, prudentiæ, politices, decori, utilitatis. Jus enim seu facultas moralis intelligitur, dum ei respondere concipitur obligatio aliorum aut *negativa*, seu non impediendi usum juris seu facultatis moralis, aut *positiva* quidpiam præstandi ei, qui jure suo utitur.

§. X.

Ex dictis patet jam definitio juris canonici; est enim systema juris sacri, nempe ad Dei cultum, Ecclesiæ gubernationem, et sempiternam hominum salutem pertinentis; sive est jus positivum, quod ex verbo divino et regulis Patrum de rebus ad Dei cultum et religionem pertinentibus a summis Pontificibus Ecclesiæ catholicæ traditum, constitutum vel approbatum fuit ad rectam fidei morumque inter

Christianos constitutionem. Ex quibus verbis ejusdem juris causa efficiens, formalis, et finalis, itemque ejus objectum haud ægre intelligitur; cur item appelletur *sacrum*, ecclesiasticum, pontificium, canonicum, imo divinum; *studium*, inquit Pontifex, *juris divini et humani*, *canonici videlicet et civilis* (*k*).

(*k*) C. 2. de privileg. in 6. Auctor Principiorum juris publ. Eccl. in introductione ait. *Jus ecclesiasticum* est regula juste ac pie vivendi Christiano praescripta. Sed haec notio in theologiam quoque moralem cadit. Ac nescio, utrum vox *regula* secundum receptam vulgo notionem habeat eam vim, quam jus, obligatio, et lex sacra exprimit, de qua dictum est a Christo: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit: quidquid ligaveris, solveris in terris; erit ligatum solutum in caelis. Certe regula etiam refertur ad consilia perfectionis, et studium asceseos. Anceps vero, atque adeo maligna est ejusdem auctoris annotatio loco eodem: „ Cetera, quae crumenae, pompae, do-„ minatui in clero populoque christiano favent, juris „ ecclesiastici appellatione haud dignor. „ Quasi vero totum id, quod in jure canonico, quodque in tot Conciliis et Pontificiis constitutionibus de reditibus beneficiorum et bonis ecclesiasticis, quod de majoritate et obedientia, quod de hierarchica potestate ac praesertim de divino primatu disseritur, et constituitur, id erumenae, pompae ac dominatui faveret, neque in disciplina canonica omnino pertractari deberet.

CAPUT II.

DE PRINCIPIIS JURIS ECCLESIASTICI GENERATIM.

§. XI.

Principium in Philosophia dicitur id, unde aliquid est, aut fit, aut cognoscitur; ut adeo

triplicis generis sint principia, nempe *essentiæ*, *existentiæ* et *cognitionis*. Singula applicanda nunc sunt ad jus ecclesiasticum.

§. XII.

Principia essentiæ vocantur, quæ rem ipsam intrinsecus constituunt; ceu notæ partiales essentiam rei cujusvis: materia ac forma compositum. Non ago de singulis legibus, quarum essentia seu definitio Jure P. U. præmissa est (*a*) et ad titulum de constitutionibus recurrit. Jus totum canonicum, uti quævis scientia, ex plurimis legibus ac decisionibus tanquam ex partibus et ex materia compositum est, quæ *capitula* vel *canones* vocantur; ea capitula certo ordine digesta sunt, et ad certos titulos relata: tituli in libros quinque distributi. Vides materiam et formam. -- Porro materia seu ipsa capitula sunt effata sacræ Scripturæ utriusque testamenti, sunt definitiones vel observantiæ Ecclesiæ sunt canones Conciliorum universalium et particularium, sunt decreta Romanorum Pontificum, sunt venerabilium Patrum sententiæ, sunt constitutiones Principum ab Ecclesia in canones assumtæ, seu ut ajunt, canonizatæ, aliaque id genus, ex quibus tanquam partibus seu Principiis internis jus canonicum, ejusque volumen velut compositum quoddam artificiale coagmentatum est. Concordata nationum cum Sede Apostolica ad jus canonicum commune non pertinent, nisi quatenus Imperator Romanorum defensionem universæ Ecclesiæ catholicæ promittit. Nullam vero juris nostri partem efficiunt transactio Passaviensis, Pax religiosa et Westphalica, etsi in foro externo observandæ sint. Scriptores qui-

dam catholici imprudenter Potestantes hac etiam in re exscribunt. Multo rectius V. C. Zech. in Præcognitis tit. XIX. ubi de illa pace agit, eam inter *contraria* refert, quibus rectus et liber usus juris canonici impeditur.

(a) Lib. III. §. CCLV. Pag. 518. Confer. Jus N. priv. §. XXI. pag 50.

§. XIII.

Principia existentiæ sunt, per quæ contingens aliquid et mutabile habet existentiam. Ac quæri potest de *singulis* legibus, juribus, obligationibus, unde proveniant, a Deo, ut autore naturæ vel collatore gratiæ, an a Legislatore quodam humano. Si generatim de jure canonico quæritur, ejus auctor, et legislator primarius est Jesus Christus, qui ad Apostolos dixit: ***Data** est mihi omnis potestas in cælo et in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos - - docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis; et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi* (*b*). Prout autem jus canonicum in hodiernam formam redactum consideratur, *causa efficiens* illius sunt Pontifices, quorum auctoritas in ferendis legibus petenda est ex potestate Apostolis, præsertim S. Petro a Christo concessa, atque ex institutione Christi, et usu Ecclesiæ universæ ab Apostolorum temporibus ad nostram usque ætatem transmissa. A Pontificibus igitur hoc jus partim *traditum est* nempe ex veteri traditione, ceu canonicæ scripturæ, opuscula Patrum, regulæ apostolicæ partim *constitutum* tum in synodis una cum aliis episcopis, tum extra concilia per decre-

ta Pontificum; partim denique *approbatum*, confirmatumque, uti sunt concilia quædam particularia, compilationes decretalium.

(*b*) Matth. ult.

§. XIV.

Principia cognocendi in jure dicuntur illa ex quibus decisio casuum et quæstionum particularium derivatur, suntque eadem fere, ac principia intrinseca, quæ §. XII. enumeravi, quæque fontes juris ecclesiastici vocantur, unde argumentationis ope ad conclusiones descenditur; ac sæpe ex pluribus, imo ex omnibus ejusmodi fontibus de proposita quæstione aut specie facti disputari solet, ceu de usuris, de duello, de simonia, de tolerantia H H.; quid nempe de his questionibus jure nat. quid divino positivo, quid ex canonibus conciliorum, decretis Pontificiis, sententiis PP. constitutionibus Principum existimandum sit. Maximi vero momenti et velut præjudicialis quæstio est, quinam sint genuini fontes, qui proprii loci, quæ recta principia, ex quibus datæ controversiæ particularis definitio pendeat (*c*).

(*c*) E. g. Utrum ex veteri Testamento de Hierarchia et sacramentis novae legis argumentum duci queat? ex jure civili Rom. an ex canonico de impedimentis matrimonii disseri debeat? jus commune, ad speciale concordatorum consuli debeat? sola ratione humana, cui omnia tribuuntur a nonnullis, an conciliorum canonibus, Pontificum decretis, sententiis Patrum nitendum sit? verumne sit, jura RR. Pontificum magnam partem ex spuriis decretalibus Isidori promanasse? si lis testamentaria oriatur, ex jure canonico, an civili decidi debeat? de juribus et

praerogativis Principum Imperii Romano germanici an recte disseratur ex codice Justinianeo ? rectene semper provocetur ad canones primorum Ecclestae seculorum? quando de valore aut dissolutione matrimonii, aut de transitu ad novas nuptias agitur, quo jure, canonico, caesareo vel civili Romano lis dirimenda sit? sunt alia istius generis prope infinita. Universe quaeri potest, si de divina religione agitur, quibus doctoribus auscultandum sit? Quomodo enim *prædicabunt, nisi mittantur* ? Rom. X. 15.

§. XV.

Qui jus naturale ejusque diversas partes tractant, *Principii* nomine fere denotant propositionem quandam generalem, quæ *notiones directrices* ad explicanda præcipua ejus disciplinæ capita in se continet. Si istuc ad juris ecclesiastici disciplinam applicandum est, recte generalis instar principii sic statuendum est: *De jure sacro ejusque partibus singulis convenienter divinæ fidei dissere.* Ac divino sane consilio factum arbitror, ut primo mox capitulo tituli primi ac libri primi decretalium hæc in ipso principio ponerentur symboli verba: FIRMITER CREDIMUS, ET SIMPLICITER CONFITEMUR. Quia nempe in *firma fide*, et *simplici fidei confession*e omne principium jurisprudentiæ canonicæ situm est; quemadmodum mox ostensurus sum. Illud prius cogita, quam firmitatem fides habeat; eam nempe quam expressit Dei filius: *Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt (d)*; eam, quam Apostolus filii Dei significavit: *Licet nos aut angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, et nunc iterum dico: Siquis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema*

sit (*e*). Dein edic, quæ sit fidei simplex confessio? Ea, quam exegit Dominus ac Magister noster: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: et quod in aure auditis, prædicate super tecta* (*f*); et alio loco: *Qui me erubuerit, et meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua et patris et sanctorum angelorum* (*g*); ea, quam fecit Apostolus: *Non erubesco Evangelium*; et iterum: *Non sumus, sicut plurimi adulterantes Verbum Dei, sed ex sinceritate, sicut ex Deo, in Christo loquimur* (*h*). atque hoc est: *Simpliciter confitemur*, nihil addentes nihil detrahentes hominum gratiæ, nihil placendi studio, nihil displicendi metui; bono animo, certo consilio, studio veritatis, Christi amore, æternæ salutis desiderio, Ecclesiæ emolumento. Adeo autem simplex hæc fidei confessio esse debet, ut nemini neutrarum partium esse liceat. Christus enim ait: *Qui non est mecum contra me est; et qui non colligit mecum, dispergit* (*i*).

(*d*) Matth. XXIV. 35.

(*e*) Gal. I. 8. 9. in quae verba elegauter commentatur S. Vincentius Lirinensis adversus haereses, c. 12. 13. et 14. ubi ita concludit: „ Quae cum ita sint, estne „ aliquis vel tantae audaciae, qui praeter id quod apud „ Ecclesiam annunciatum est, anounciet: vel tantae „ levitatis: qui praeter id, quod ab Ecclesia accepit, „ accipiat? Clamet, et repetendo clamet, et omnibus „ et semper et ubique per literas suas clamet ille vas „ electionis, illa magister gentium, ille apostolica tuba, ille terrarum praeco, ille caelorum conscius, ut, „ siqnis novum dogma annuntiaverit, anathematizetur „ et contra reclament ranae quaedam, et cyniphes, „ et muscae moriturae etc.

(*f*) Matth. X. 27.

(*g*) Luc. IX. 16.

(*h*) Rom. I. 16. et II. Cor. II. 17.

(*i*) Luc. XVII. 23.

§. XVI.

Fide cognoscimus Christum: fide cognoscimus Ecclesiam Christi. *In scripturis*, inquit S. Augustinus (k) *didicimus Christum: in scripturis didicimus Ecclesiam.* Et alio loco: *Obscurius dixerunt prophetæ de Christo, quam de Ecclesia: puto propterea, quia videbant in spiritu, contra Ecclesiam homines facturos esse particulas, et de Christo non tantam litem habituros* (l). Si igitur fide cognoscimus Christum et Ecclesiam, pariter cognoscimus sponsam Christi, possessionem et hereditatem Christi, et *regnum ejus, quod non corrumpetur* (m). Qui igitur Ecclesiæ causam agit, reipsa Christi causam agit, et sponsæ Christi causam agit, eamque defendit ab injuris hominum improborum, et Christi hereditatem vindicat ab impetitionibus hominum injustorum, et Christi regnum tuetur ab invasionibus hominum impiorum. Multum ergo afficior hac cogitatione, itemque illud adjicere apud me soleo, esse Ecclesiam, sponsam Christi unicam ac perpetuam; cujus is perpetuitatis certissimum pignus ac signum singulare instituit in matrimonio, quod diebus prope singilis celebratur: *Sacramentum hoc magnum est, in Christo et in Ecclesia* (n). Dein vero sæpe irascor iis, qui sponsam Christi modis omnibus calumniantur, et despectui habent, nec in ea conspicere se putant, nisi maculas et rugas.

(k) Epist. 166.

(l) In Psalm. 30. Conc. 2. in illa verba: Qui videbant me, foras fugerunt a me.

(m) Daniel. VII. 14.

(n) Ephes. V. 32.

§. XVII.

Fide novimus, Dei filium hominem factum et cum in terris versaretur, cælestem sapientiam docuisse nos, penitus oppositam humanis cupiditatibus, mundi illecebris; dæmonum ine stigationibus rectumque ordinem constituisse actionum, laborumque, quibus occupari homo debeat in hac vita: *Quaerite primum regnum Dei* inquiens, *et justitiam ejus et hæc omnia* (quibus ad vitæ sustentationem egemus) *adjicientur vobis*(o). Similiter fide novimus, eundem, cum discederet ex hoc mundo, divinum Spiritum suis adpromississe: *Ego*, ajebat, *rogabo Patrem*, *et alium Paraclitum dabit vobis*, *ut maneat vobiscum in æternum*, *Spiritum veritatis*, *quem mundus non potest accipere* (p). A divino hoc Spiritu, quem mundus etiam hodie non potest accipere, profluxere illa Apostoli Christi verba: *Qui Christi sunt*, *carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. - - Hoc itaque dico*, *fratres*; *tempus breve est*: *reliquum est*, *ut et qui habent uxores*, *tanquam non habentes sint*, *et qui stent*, *tanquam non stentes*; *et qui gaudent*, *tanquam non gaudentes*; *et qui emunt*, *tanquam non possidentes*: *et qui utuntur hoc mundo tanquam non utantur*: *præterit enim figura hujus mundi. - Animalis homo non percipit ea*, *quæ sunt Spiritus Dei*; *stultitia enim est illi*, *et non potest intelligere. - Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum* (q). Similiter cælesti hac sapientia imbutus Apostolorum Princeps nos monet *Fratres magis satagite*, *ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis* (r). Ex his sane fidei principiis judicandum est de omni causa religionis, contentioneque illius cum feli-

citate caduca: de pietatis operibus, de observatione jejuniorum, de pænitentiis et remissionibus, de cælibatu et vita ac honestate clericorum, de statu regularium, de voto, de periculis peccati, quibus tot sacri canones saluberrime et instar aggeris oppositi sunt: unde satis intelligi puto, jurisprudentiam canonicam divina fide maxime, tanquam primo et generali principio niti. Porro hanc beatam fidem ac basin jurisprudentiæ nostræ miserandum in modum apud plurimos scriptores ætatis nostræ deficere, ipsi, quos in dies procudunt, libri manifestum faciunt; quos perlustranti mihi illius ironiæ qua Siracides usus est, in mentem venire solet: „ Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, et „ cum injusto de justitia et cum muliere de ea, „ quæ æmulatur: cum timido de bello, cum ne„gotiatiore de trajectione, cum emtore de vendi„tione, cum viro livido de gratiis agendis, cum „ impio de pietate, cum inhonesto de honestate, „ cum operario agrario de omni opere, cum ope„rario annuali de consummatione anni, cum ser„vo pigro de multa operatione. Non attendas his „ in omni consilio. Sed cum viro sancto as„sidus esto (*s*). „

(*o*) Matth. VI. 33.

(*p*) Joan. 16. 17.

(*q*) Gal. V. 24. I. Corinth: VII. 29. I. Cor: II. 14. I. Cor. III. 9.

(*r*) II. Petr. I. 10.

(*s*) Eccli. XXXVII. 12. seq.

§. XVIII.

Denique ut generali ejusdem divinæ fidei doctrina concludamus hunc locum, fide divina

novimus, necesse esse, *ante Christi tribunal nos omnes a stare reddentes rationem in primis ipsius fidei*, ut inquit Tertullianus de praescriptionibus adversus haereticos (*t*) *Quid ergo dicent, qui illam stupraverint adulterio haeretico, virginem traditam a Chisto? Credo, allegabunt, nihil unquam sibi ab illo vel ab apostolis ejus de saevis et perversis doctrinis futuris praenuntiatum? - - Quasi nec hoc scriptum sit venturos multos, qui etiam virtutes maximas ederent ad fallaciam muniendam corruptae praedicationis* (*u*)? Opinione sua, rationeque se deceptos causabuntur? Atqui habebant Ecclesiam, quam Dominus supra montem, maxime conspicuam ædificavit, cujus vocem audire jussit: habebant exempla virorum gravissorum totius retro antiquitatis, omnes errores, scissionesque, quibus dilaceratur corpus Christi, cane pejus et angue abominantium; nec ignorare poterant, Christi regnum, non autem rationis aut philosophiæ regnum, quod cæco fastu jactitant, vaticinatos fuisse priscos prophetas Dei benevolentia et bonitate se confisos fuisse dicent? Atqui non ea est divina bonitas, quæ errores, schismata flagitia foveat, sed quæ ab errore ad veritatem, a dissensionibus ad unitatem, a tenebris ad lucem traducere velit homines, si evangelio obediant. Sunt tamen hoc ævo novi scilicet benevolentiæ divinæ præcones, qui non illud inclamant: *Convertimini a viis vestris pessimis. - - Facite fructus dignos paenitentiae*; sed qui contra Ecclesiæ Christi, universæque antiquitatis sensum, contra suam ipsorum professionem, ingeniolo suo definiant, quid de hominibus divinæ fidei expertibus, id est, quid de abscissis aridisque lignis statuere possit, debeatque divina justitia. *Sed firmum fundamentum Dei*

stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus, qui sunt ejus et discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini (*x*). Sit igitur in omni tractatione religionis, qualis certe est jurisprudentia canonica, principium immotum ac primum divina fides: ab hac omnem derivemus sapientiam nostram, et respuamus terrenam, quæ stultitia est coram Deo: in hac sita sit fortitudo et magnanimitas nostra, si per gratiam divini Spiritus veritati affixi, et supra firmam petram inædificati nullis concutiamur inferorum statibus: huic fidei subjectum esse una censeatur libertas nostra ac felicitas; nisi forte liberam, ac felicem dixeris navem quæ sine gubernatore et anchora agitatur a fluctibus, et felicem oviculam, quæ sine pastore per avia et invia oberrat, et felicem, viatorem, qui sine duce, viæ ignarus in tenebris palpat, et felicem domum, quæ supra arenam ædificata est (*y*).

(*t*) C. 45.

(*u*) Ibid.

(*x*) II. Tim. II, 19.

(*y*) Passim hodie deplorari temporum pravitatem et profligatos mores, et collapsam integritatem prostratum pudorem, oppressam justitiam, erumpentem quaquaversus temeritatem, et violentiam omnes novimus. His calamitatibus mederi homines quidam per instillatas ethicas seu ethnicas doctrinas, et novas institutionum formas student, qui mihi videntur aeram verberare, nisi torpentem fidem exsuscitari, eamque tum ab apertis injuriis, tum ab occultis Sectariorum machinationibus vindicari ac defendi curent. *Hœc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra*, inquit S. Joannes Epist. I. c. 5. v. 4. Fides nostra, non Ethica nostra est, quae vincere debet novum?, quod hoc aevo erupit, genus Christianismi politici, Evan-

gelii philosophici, et religionis profanæ, qua homines caeci prudentiam carnis cum Spiritu, mundum cum Evangelio, Balial cum Christo, tenebras cum luce conciliare nituntur, scepticismum substituentes fidei, et occulta conventicula colentes pro Ecclesia, qui tamen non cessant privatam publicamque polliceri falicitatem, more scilicet eorum, de quibus jus nostrum in Extrav. Un. de crimine falsi inter comm, ait: Spondent, quas non exhibent, divitias pauperes Alchimistae. Labante igitur fide, tanquam fundamento et radice, mirum non est, universam vacillare canonicam disciplinam, eamque pessime affligi et vulnerari, atque adeo ab iis, qui se canonum Doctores vocant, tantum quam deploramus, canonum stragem fieri.

CAPUT III.

DE AUCTORITATE DIVINA ET DIVINITUS INSTITUTA, SEU ECCLESIASTICA.

§. XIX.

In disciplinis publice tradendis multa nostris temporibus immutata esse, magnamque eorum partem, quæ et nostra, et Patrum nostrorum memoria in scholis viguerant, esse destructa, norunt omnes. Quid aptius substitutum sit veteri rationi, rectiusque exædificatum vix quisquam ostendere ac tueri poterit. De exponenda in primis Theologia, quæ latissime patet, novas methodos, nova systemata, novasque rerum explicandarum descriptiones protulerunt non pauci; quæ quidem re conveniunt, etsi verbis sæpe discrepent; exhibent enim veritatum Theologicarum ordinem prope eundem quem symbola fidei, atque in primis symbolum Concilii Lateranensis IV., quod principio codicis nostri extat, præ se ferunt; qui idem *ordo salutis* nuncupatur. Etsi vero novi scien-

tiarum præceptores ac dictatores sæpe in diversa abeant, nec ipsi secum fere consentiant, nemo tamen eorum inficiatur, ad sacras disciplinas rite proponendas percipiendasque opus esse *parte Isagogica*, *seu praevia Prolegomenon tractatione*, qua de auctoritate Ecclesiæ divinitus instituta discentes velut in vestibulo disciplinæ sacræ informentur, et docentes perpetuo adjuventur ac suffulicantur. Eadem ratio nos cogit, hoc primum ponere principium juris sacri.

§. XX.

Primum ac generale principium juris sacri est auctoritas divina, et divinitus instituta, seu ecclesiastica. Nam *primo* religio divina, cujus pars est jus sacrum, et fidei dogmata, quæ ejusdem sunt fundamentum, proveniunt ex divina revelatione, et divina nituntur auctoritate; quia *fides ex auditu* (*a*). Porro singuli homines non audierunt immediate Deum loquentem, nec quisquam, ut sibimet loquatur Deus exigendi jus habet; sed ut S. Paulus inquit: *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio* (*b*). Filius divinus, assumta humana natura, locutus est hominibus in Palæstina tum degentibus; sed cum religionem et Ecclesiam suam per universum orbem propagari, et usque ad mundi finem conservari vellet, selegit Apostolos, eosque de mysteriis regni sui, id est, Ecclesiæ singulari studio informavit, atque ita informatos, ac divino repletos Spiritu per universum orbem suo nomine et auctoritate ad annuntiandam doctrinam et legem suam, et Ecclesiam quaqua-

versus propagandam misit, addito certissimo promisso, *eam potestate inferorum nunquam oppressum iri: se cum ipsis Apostolis futurum usque ad consummationem seculi: se missurum praeterea Spiritum veritatis, qui eos omnem veritatem docturus, et cum ipsis permansurus esse in aeternum* (c). Hoc Christi promissum, uti et missio Apostolorum in universum orbem, auctoritas quoque ipsis collata non ita profecto intelligi possunt, ut cum Apostolorum vita habeant finem, aut quasi Apostoli vitam in hoc mundo usque ad seculi consummationem protracturi essent. Quapropter totum id, quod pro Ecclesia conservanda ac propaganda necessarium fuit, æque ad successores Apostolorum, ac ipsos Apostolos pertinuit; estque ea perspicua mens verborum Christi, ac sensus totius antiquitatis nec quisquam alius præter Apostolorum successores divina Christi verba, jussa, instituta ac promissa ad se quoquo modo trahere, sibique applicare poterat ullo jure aut specie veri. Jam vero verba Christi, jussa, instituta ac promissa, æque ad successores Apostolorum, quam Apostolos pertinentia, sunt id, in quo auctoritas divinitus instituta consistit, quam *ecclesiasticam* hic nuncupamus, primoque loco inter principia juris sacri ponimus. Sacræ Scripturæ sine dubio res divina, ac Dei Verbum sunt, atque ob eam causam primo collocandæ loco. At quando de ipsarum divinitate agitur, quod nempe inspiratione Dei, non humana fide et diligentia exaratæ sint: cum dein de exemplarium, versionum Authentia, de numero seu canone librorum, partiumque ac de genuino maxime illarum sensu disputatur, ad Ecclesiæ auctoritatem recurrendum est; quæ proin primo stabilienda loco videbatur. Similiter anne

traditiones præter scriptum Dei Verbum extent: quæ genuinæ sint, et incorruptæ: quam vim et significatione habeant; auctoritate Ecclesiæ definiendum est. Decreta vero Romanorum Pontificum et Conciliorum decisiones, et Venerabilium Patrum in rebus sacris consentientes sententiæ ipsam exhibent Ecclesiæ vocem, et auctoritatem.

(*a*) Rom. *X.* 17.

(*b*) Hebr. I. 1.

(*c*) Portae inferi non praevalebunt adversus eam, Matth. XVI. 18. Ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi, Matth. ult. Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, Joan. XV. 26. Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, Ioan. XIV. 16.

§. XXI.

Quia summi momenti sunt, quæ strictim congressi hoc loco, videntur ea distinctius explicanda, et arcessenda a capite. Antiquis mundi temporibus Deus locutus hominibus est per prophetas, ultimis per unigenitum Filium suum. Hanc totam temporum seriem nunquam interruptam inde a creatione mundi usque ad præsentem horam vi naturali cogitare, et velut uno obtutu mentis simul contueri possumus, nobisque repræsentare instar unius continuæ lineæ perpetuo fluxu generatæ usque ad hoc momentum. In hac linea assumatur una pars minime longa, nempe ea, in qua unigenitus Dei Filius homo factus est, natus, educatusque, et post vitam privatam annorum circiter triginta deinceps paulum ultra triennium publice prædicando et benefaciendo omnibus in hoc

mundo versatus, ex quo post acerbissimam mortem et perfectum redemtionis opus gloriose ad Patrem ascendit, immisso paulo post, uti promiserat, in discipulos Spiritu Santo.

§. XXII.

Hæc temporis particula in tota temporum serie a mundo condito usque ad momentum præsens vocari potest *Epocha Christi*, a qua æram Christianam ducimus. Christi epocham a creatione rerum præcesserunt secula circiter quadraginta, id est, quater mille anni et quod excurrit; quæ est probabilior latinorum Chronologorum sententia: inde vero ab illa epocha consecuta sunt secula prope octodecim. Præcedentia quidem prospiciebat semper, avideque exspectabant hanc Christi epocam. *Amen dico vobis*, inquiebat Christus, *multi prophetæ et justi cupierunt videre, quæ videtis, et non viderunt: et audire, quæ auditis, et non audierunt* (d). *Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: et vidit, et gavisus est* (e). Contra, quæ secuta sunt, ad eandem perpetuo respectant. Priora Christi regnum præmonstrabant: quæ postea sunt præterlapsa, et sequentur deinceps; idem Christi regnum exhibent, et exhibebunt perpetuo: *Cujus regni non erit finis*; uti in symbolo profitemur. Est id regnum unum et unicum quidem, sed universale, per omnem mundum, atque omnes ætates diffusum, non caducis opibus, non carnis delicis, non humana gloria resplendens: sed mirifice exornatum, abundasque in hac quidem hominum vita divinis gratiis, meritis, virtutibus, in altera vero cælesti gloria, præmiis et triumphis;

idque regnum mortali hoc statu *Ecclesiam militantem*, altero illo beato *triumphantem* dicimus.

(*d*) Matth. XIII. 17,
(*e*) Joan. VIII. 56.

§. XXIII.

A Christi epocha transeo ad epocham Apostolorum, qui Magistro ac Domino ad Patrem regresso, repleti Spiritu Christi illico executi sunt gravissimum mandatum, et missionem, legationemque suam, strenue utentes potestate divinitus sibi concessa, ac memores verborum Christi: *Sicut misit me pater, et ego mitto vos. - - Data est mihi omnis potestas: - - Euntes ergo docete - baptizantes eos* (*f*). Ipso Pentecostes die Petrus, qui ubique ut caput et princeps inter suos comparet, ad confertam hominum multitudinem elata voce Christi legem promulgat. Ejus Sermone tria fere hominum millia, paulo post millia quinque convertuntur, et novellæ Ecclesiæ aggregantur. Eodem, aut altero certe anno divina virtute prosternitur Paulus persecutor, et erigitur Paulus Apostolus Ecclesiæ. Probabilis traditio est, Apostolos per 12. ferme annos in Pælestina hæsisse, an eo, postquam aliquando excurrerant in finitimas regiones, rediisse; quo ministerio ac conatu Judæis impenso profecti prædicaverunt ubique, *Domino cooperante, ac sermonem confirmante sequentibus* signis (g).

(*f*) Joan. XX. 21. Matth. ult.
(g) Marc. ult.

§. XXIV.

De hac Apostolorum prædicatione tria censeo animadvertenda.

I. Cogitandum non est, Christum Apostolos suos codice legum, aut cum tabulis lapideis, ut olim Moysen, vel cum programmate publice recitando, affingendove misisse ad populos, et in orbem. Jussit eos prædicare, non jussit scribere. Jussit esse testes eorum, quæ de ipso viderant, audierant, manibus palparant: *Quod audivimus*, scripsit Joannes eo nempe tempore, quo Evangelium jam diu voce, non scripto annuntiatum fuerat; *quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ -- annuntiamus vobis* (h) Sane et veteres prophetæ divinum Spiritum in corda hominum, non in tabulas et chartas effusum iri prædixerunt; id quod Apostolorum Princeps prima in concione in memoriam Judæis revocavit: *Hoc est*, inquiens, *quod dictum est per prophetam Joel, et erit in novissimis diebus* (*dicit Dominus*): *effundam de spiritu meo super omnem carnem et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ* (i). Nitebatur tum quidem religio ac Fides Christi *Verbo Dei*, sed non verbo *scripto*. Quæ enim Scriptura pro multitudine maximam partem indocta et imperita adhiberi poterat? Atqui hæc ipsa erat, cujus primis temporibus maxime miseratus est Dominus in impertienda Salutis gratia: *Videte*, inquit Paulus ad Corinthios, *vocationem vestram, fratres; quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi, elegit: Deus, ut confundat Sapientes*

fiet inrma mundi elegit Deus, ut eo confundatfortia:et ignobilia mundi, et contemtibilia elegit Deus, et ea, quae non sunt, ut ea, quæ sunt, destrueret: ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus(*h*). Quæ verba homines ætatis nostræ, qui de philosophia sua et rationis vi gloriantur, instar tonitrui trangere atque affligere deberent, nisi omnem Dei timorem, atque salutis æternæ curam plane abjecissent.

(*h*) I. Joan. I. i.

(*i*) Act. II. 16. 17.

(*k*) I. Cor. I. 26.

§. XXV.

II. Etsi divinus Magister, cum in terris degeret, solicite patienterque instruxerit Apostolos, et post resurrectionem per dies 40 cum eis versatus sit, non confabulando de rebus caducis, sed loquens de regno Dei; iidem tamen non ita clare distincteque perceperunt omnia, ut nullæ postea dubitationes, quaestionesque exortæ sint. Id perspicuum fit *primo*; quod Christum redivivum interrogarint Apostoli: *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel* (*l*)? *Secundo* ex quæstione de recipiendis in Ecclesiam gentibus disceptata (*m*). *Tertio* ex controversia de legalibus agitata:*ConveneruntqueApostoli, et seniores videre de verbo hoc.Cum autem magna conquisitio fieret etc.* (*n*). Quamvis autem Apostoli repleti essent Spiritu Sancto, scirentque ipsum docturum et suggesturum omnia; non tamenDeumvelút ex machina loquentem expectarunt, sed magna diligentia, circumspectione prudentiaque in rei veritatem inquisierunt, eaque facta in-

quisitione ad sententiam processerunt definitivam. Nemo igitur mirari debet, si posterioribus temporibus aliæ atque aliæ fidei controversiæ motæ sint, quæ multa disputatione, magnaque synodorum cogendarum difficultate dirimendæ fuerunt.

(*l*) Act. I. 6.

(*m*) Ibid. X. 45.

(*n*) Ibid. XV. 6. 7.

§. XXVI.

III. Institutio Ecclesiæ atque origo regni Christi non eo concipienda est modo, quo alia regna, et respublicæ ex patribusfamilias, tanquam subjecto præexistente, vi pacti unionis et subjectionis coalescunt. Longe aliter egit Christus, qui primo ex discipulis speciatim selegit Apostolos, ex Apostolis unum: Petrum scilicet, singulari supra ceteros prærogativa potestatis exornavit. Hos veluti duces futuri exercitus a semet constitutos jussit prædicare et baptizare, id est, adlegere milites, cives et domesticos Dei. Nullo igitur modo fingi potest. potestatem sacram, quæ tota a Christo provenit, in ipsam communitatem fidelium, quæ nulla tum erat, collatam fuisse. Data est ea Apostolis, ut homine sub Christi signa adducerent, in quos dein eandem exercerent, haud secus, ac si Princeps ducem crearet cum præcepto, ut milites sibi adlegeret, quibus præesset. Hanc nobis ideam ingerunt ipsa Apostolicæ missionis verba, *Sicut misit me Pater*; *et ego mitto vos*, - *euntes prædicate*, *baptizantes eos* - *docentes servare omnia.* Itemque illud: *Faciam vos fieri piscatores hominum* (*o*); et maxime

ad Petrum : *Ex hoc jam homines eris capiens* (*p*); *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Sane idea fundamenti, et ædificii idea pastoris et ovium, piscatoris et piscium omnem potestatis æqualis, et communis collegialis, aut democraticæ speciem penitissime excludunt, longeque removent.

(*o*) Math. IV. 19.

(*p*) Luc. V. 10.

§. XXVII.

Exposita Apostolorum missione spectandi sunt ii, ad quos missi fuerunt. Ac in primis opus non est, multum inquirere, qui fieri potuerit, ut Christi religio, sublimia continens mysteria, et pravis cupiditatibus atque inveteratis vitiis hominum maxime adversa, intra annos paucissimos tantopere potuerit propagari, ut Paulus ad Romanos scripserit : *Fides vestra annuntiatur in universo mundo* (*q*). Est enim hæc ipsa propagatio admirabile prodigium divinæ gratiæ, quo evidenter credibilis fit Christiana religio. Ad alia igitur rei istius capita advertendus est animus.

I. Audita Apostolorum testificatione de Christo, cognitaque eorum divina missione, tenebatur quivis audientium et jure quidem naturali, Christi religionem ac legem amplecti, et assensum firmissimum etiam internum veritatibus annuntiatis præstare, tanquam divinæ videlicet locutioni, quemadmodum Paulus ad Thessalonicenses scribit : *Cum accepissetis a nobis Verbum auditus Dei*, *accepistis illud non ut Verbum hominum*, *sed sicut est vere*, *Verbum Dei* (*r*).

II. Nemo eorum, ad quos doctrina ac missio Apostolorum pervenerat, optionem ac veluti jus deligendi habebat, quid ex veritatibus annuntiatis aut propositis legibus reciperet, quid respueret; quia par in omnibus ratio et fundamentum suberat, auctoritas nempe Dei revelantis et præcipientis, et divina Apostolorum missio. Hoc subruto fundamento vacillat fides et lex universa; ac quævis ejus capita pro arbitrio convelli poterunt. Hæc causa est, cur fides dicatur *individua*.

III. Etsi multa religionis capita ab Apostolis proposita humanum captum, moremque judicandi et vivendi superarent; tamen cognita revelatione ac missione Dei jure conqueri nemo potuit: Apostolos tyrannidem ac dominatum exercere in conscientias hominum. Hinc Paulus de armis, quibus subjugaverat Corinthios, ait: *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructione munitionum, consilia* (inimicorum) *destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promtu habentes ulcisci omnem inobedientiam* (*s*).

IV. Siqui auditis Apostolorum de Christo testimoniis, imo perceptis ac etiam visis miraculis in infidelitate obtorpuerant (obtorpuerunt autem plurimi); culpa refundi non potuit in Apostolos, non in defectum credibilitatis earum veritatum ac legum, quæ promulgabantur, non in ipsum Christum, qui Apostolos ad prædicandum misit; sed in homines, qui obedire Evangelio pertinaciter detrectarunt. Sane quod a propheta diu ante prænuntiatum

fuerat, Paulus repetiit: *Sed non omnes obediunt Evangelio* (t) Nec causa infidelitatis in intellectu hæsit audientium, sed in prava voluntate, cui difficile non est, vanas excusationes obtendere. Multi non obedierunt Dei Filio prædicanti: non obedierunt Apostolis a Dei Filio missis: quam igitur excusationem habuerunt de peccato suo? *Sinite illos*, ajebat Dei Filius, *cæci sunt et duces cæcorum* (u). *Quoniam repellitis Verbum Dei* (ajebat Apostolus Christi) *et indignos vos judicatis vitæ æternæ; ecce convertimur ad gentes* (x)

(q) Rom. I. 8.
(r) I. Thess. II. 13.
(s) II. Cor. X. 4. 5. 6.
(t) Rom. X. 16,
(u) Matth. XV. 14.
(x) Act. XIII. 46.

§. XXVIII.

Nullo labore nunc opus est, ad præsentem Ecclesiam applicandi ea, quæ de Apostolica missione et potestate, ac de obligationibus primorum fidelium dicta sunt; quia ad nostra etiam tempora per se se jam, vere proprieque ea pertinent. Non enim, ut *temporarium* regnum acquireret Dei Filius, tot vaticinia de illo regno per prophetas præmissa sunt; nec ob *temporarium* regnum Sanguinem fudit Christus, nec sibi sponsam comparavit, quam repudiaret postea. Manet etiam nunc Christi regnum. Christus resurgens ex mortuis jam non moritur: una morte acquisivit gentes hereditatem suam; et possessionem suam terminos terræ. Cælestem doctrinam semel docuit:

fundavit Ecclesiam: eamque perpetuam esse, eandemque manere voluit: misit Apostolos suos cum potestate, quam ipse a Patre obtinuit: ea potestas non in commodum data erat Apostolorum, sed in perpetuum Ecclesiæ bonum: nunc etiam vivunt Apostoli in unitate successorum, et nunc etiam vere dicunt: *Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos* (y). Quia etiam nostra fides auctoritate divina, et Apostolica nititur missione: et quia nos quoque super fundamentum Apostolorum et prophetarum ædificati sumus, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. Ac fuit hæc inde ab ævo Apostolorum certissima totius antiquitatis sententia, Petrum maxime etiam nunc in *sua sede vivere*, *et præsidere*, et *quærentibus fidei veritatem præstare* (z). Manet igitur, ut paulo ante dixi, Christi regnum: manet Apostolica missio et potestas Apostolica: manet cum Apostolis Christus usque ad consummationem seculi: manet promissa assistentia Spiritus Sancti. Apostolica missio, potestas, Sedes Apostolica non moritur: Ecclesia non moritur; et quando in symbolo totum per orbem decantato confitemur Unam Sanctam, Catholicam et Apostolicam Ecclesiam, non id profitemur, eam *aliquando fuisse*, non credere, sed præsentem esse, ac fore in posterum.

(y) II. Cor. V. 20.

(z) His verbis S. Petrus Chrysologus ad Eutychen scripsit an. 449.

§. XXIX.

Non de sola doctrina theoretica fidei loquor; nec Apostolorum missio ad fidem duntaxat præ-

dicandam pertinuit, sed vel maxime etiam ad regulas legesque præscribendas, quibus Ecclesia novella regeretur; quamquam qui Ecclesiam agnoscit docentem tanquam ex divina missione Apostolis imposita, is eandem regentem ac saluberrimos praescribentem canones non agnoscere et non profiteri non potest; quoniam ipsa concessio potestatis rectoriæ divinitus facta in numero dogmatum et doctrinarum Ecclesiæ est. Quo, obsecro, jure regebantur fideles ab Apostolis conversi et baptizati? Quas leges ad religionem resque sacras pertinentes proposuerunt Apostoli? Ex quo fonte Christianam honestatem morum petere jusserunt? Ex jure, credo, phylosophico? Ex jure publico universali? Ex libris moralibus ethnicorum? Quam functionem in fundanda ac regenda Christi Ecclesia, quam auctoritatem, vel auctoritas functionisve particulam habuit Magistratus Judaicus, Præses provinciæ, Imperator Romanus? *Penes Imperatores*, ait S. Joannes Damascenus (*a*), *potestas non est*, *ut Ecclesiis leges sanciant. Attende quid dicat Apostolus*: *Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia*, *primum Apostalos*, *secundo prephetas*, *tertio pastores et doctores ad perfectionem Ecclesiæ*; *non adjecit Imperatores. Verbum locuti non sunt reges*: *sed Apostoli et prophetae*, *pastoresque et doctores.*

(*a*) Oratione II. de imaginibus.

§. XXX.

Uti Jura divinæ missionis et potestatis in Apostolos collata a Christo pro conservanda regendaque Ecclesia, sic eædem in fidelibus nostri ævi sunt obligationes, ac ævo Apostolorum

fuerant. Tenemur igitur Verbum Dei, sicut est, vere, per Ecclesiam annuntiatum omni suscipere reverentia, ac propositis veritatibus præstare assensum, etiam internum, ac de dono fidei, et declarationibus ab Ecclesia Spiritu Dei editis gratias agere infinito Deo; minime autem conqueri de constricta sentiendi opinandique aut potius somniandi libertate: tenemur propositas ab Ecclesia veritates legesque divinas sine discrimine amplecti omnes ob summum auctoritatis divinæ ac divinitus institutæ pondus. Quo pertinet elegans sententia S. Augustini: *Qui in Evangelio, quod vultis, creditis; quod vultis, non creditis; vobis potius, quam Evangelio creditis* (*b*). Subruto fundamento auctoritatis divinæ et divinitus institutæ, seu Ecclesiasticæ, nulla religionis pars firma consistet. *Abdicata qualibet parte dogmatis catholici* (inquit S. Vincentius Lirinensis) *aliæ quoque, atque item aliæ, ac deinceps aliæ jam quasi ex more et licito abdicabuntur. Porro partibus abdicatis quid aliud sequetur, nisi ut totum pariter repudietur* (*c*).

(*b*) Lib. 17. contra Faustum Manich. c. 3. in fin.

(*c*) In commonitorio. c. 31.

CAPUT IV.

DE TRADITIONIBUS, ET NOTIONIBUS ANALOGIS.

§. XXXI.

Auctoritas Ecclesiæ, de qua dictum est supra, Verbum Dei nobis proponit traditum, ac scriptum: ac prius quidem traditum; quia,

ut jam animadverti §. XXIV. n. I. Apostoli doctrinam ac legem Christi prædicando primo promulgarunt, non scribendo. Sacræ Scripturæ posteriores sunt ordine, ac tempore; et auctoritatem extrinsecam habent a traditione, non traditio ex Scripturis (*a*).

(*a*) Conf. J. P. E. C. I. §. 318. pag. 632.

§. XXXII.

Traditio, vi notionis, opponitur I. propriæ inventioni aut electioni: II. opponitur recenti constitutioni, denique scriptæ communicationi. Quod enim *traditum* fuisse contendo, eo ipso non nuperime inventum, aut meo arbitrio definitum: non recenter constitutum nec origine sua scriptum assero.

§. XXXIII.

I. *Traditio*, uti dictum, *opponitur propriæ inventioni aut electioni.* A propria inventione aut electione in causa religionis nomen accepere *Haeretici*, qui spreta doctrina a majoribus tradita, elegerunt id, quod ipsi excogitarunt aut invenerunt, aliive, quos sectabantur. Hinc Tertullianus de Præscript. hæret. n. 6. ait: *Haereses dictae graeca voce ex interpretatione electionis, qua quis sive ad instituendas, sive ad suscipiendas eas utitur. - - Nobis vero nihil ex nostro arbitrio indulgere licet; sed nec eligere, quod aliquis de arbitrio suo induxerit. - - Apostolos Domini habemus Auctores.*

§. XXXIV.

II. *Traditio opponitur recenti constitutioni.* Hinc Romani Pontifices, ut Ecclesias particulares fortius stimularent ad observandos canones, sæpius professi sunt, se nihil novi nunc præscribere, sed quæ a majoribus essent instituta. Sic Gregorius IV. can. 2. dist. 12. „ Non „ novum aliquid præsenti jussione præcipimus„ et Siricius P. an. 386. Ep. V. n. I. apud Constant. col. 652. ait: „ Literas tales dare placuit, „ non quæ non præcepta aliqua imperent, sed „ quibus ea, quæ per ignaviam desidiamque „ aliquorum, neglecta sunt, observari cupia„ mus, quæ tamen Apostolica et Patrum con„ stitutione sunt constituta, sicut scriptum est: „ State et tenete traditiones. „ Similiter loquitur Innocentius P. I. Ep. 2. ib. col. 747.

§. XXXV.

III. *Traditio opponitur scriptae communicationi aut transmissioni.* Talis traditio Cypriano et Afris rebaptizantibus opposita est teste S Augustino l. 5. de Baptism. contra Donat. c. 23. ubi addit: „ Sicut sunt multa, quæ universa „ tenet Ecclesia, et ob hoc ab Apostolis præ„ cepta bene creduntur, quanquam scripta non „ reperiantur. „ Traditioni non obest, si, quæ ore primum promulgantur, postea consignentur literis. Hinc Paulus II. Thessal. II. 15. ait: „ Tenete traditiones, quas didicistis sive per „ sermonem sive per epistolam nostram, „ quia ea, quæ per epistolam communicarat, ore primum fuerant tradita. Theologorum mos est, ea, quæ primo loco probarunt ex Scriptura, secundo confirmandi a traditione, nempe ex doctrina Patrum, ex factis aliisque

testimoniis de agnita et conservata semper doctrina.

§. XXXVI.

Materia traditionis generatim est dogma, factum divinum vel humanum, institutio alicujus ritus, juris, functionis: *forma* sita est in testimonio, professione, aut usu et exercitio ejus dogmatis, facti, ritus, juris, functionois. Unde vox *traditio* nunc ad *materiam* refertur, seu dogma, factum, ritum etc. viva voce, professione, vel praxi transmissum: nunc ad *formam*, seu ad hæc ipsa testimonia dogmatis, facti, ritus etc. Materia igitur traditionis tum fidei dogmata sunt, tum regulæ Ecclesiasticæ. Hæ tamen solæ nomine traditionis aliquando designari videntur, forte quod longiore tempore nullis literis fuerint commendatæ. Siricius enim Papa Epist. VI. n. V. apud Constant. de ordinationibus agens ostendit, quomodo *unam fidem habentes unum etiam in traditione sentire debeamus*: quasi fidei opponeret disciplinam, tanquam alterum divisionis membrum.

§. XXXVII.

Analogæ atque affines traditioni sunt consuetudo, mos, mores, observantia, imo et præscriptio (*b*). Ac *mores* quidem denotant actus frequentes, publicos, uniformes et quodam modo inveteratos. *Consuetudo* stricte sumta exprimit jus, suppositis diuturnis populi moribus aliquo consensu legislatoris introductum: quo sensu est alia consuetudo *præter legem*, alia *contra legem*; jus enim tum obligationem expri-

mit, tum facultatem moralem seu libertatem agendi (§. VII.): nominatur tamen etiam consuetudo *secundum legem*, nempe inhæsiva et declarativa. Quavis significatione continet duo, factum, et jus: unde *consuetudo facti*, seu factum, quod inest in consuetudine, et *consuetudo juris*, seu jus, quod exhibet, nominatur (c). A traditione differt in eo, quod hæc non novum dogma, novam institutionem ritus indicet, sed testimonium de dogmate vel ritu jam olim instituto: contra consuetudo stricte accepta denotat jus novum, non scriptum. *Observantia*, tanquam forma traditionis et consuetudinis, est testimonium moribus et factis expressum de jure tradito, vel per consuetudinem introducto; aliquando opponitur veteri juri vel usui, te recentem praxin juris tum scripti, tum non scripti indicat; hinc legem quandam in viridi esse observantia dicimus. Sed in his omnibus ingens est inconstantia loquendi.

(b) De consuetudine extat titulus in utroque jure; ac multo pluribus verbis agitur de præscriptionibus.

(c) Quo loquendi genere vocatur etiam possessio juris et facti.

§. XXXVIII.

In traditionibus *origo* spectatur maxime, ex qua vis illarum pendet. Sunt enim divinæ: sunt etiam humanæ, Apostolicæ, vel Ecclesiasticæ. *Traditiones divinas* seu divina dogmata et præcepta viva voce transmissa toto ante Moysen, legemque scriptam tempore agnoverunt patriarchæ ac fideles omnes, et de summis quidem religionis capitibus, scituque necessariis, ceu de peccato originali, de promisso Re-

demtore, de vi sacrificiorum carnalium, de resurrectione et universali judicio, de fide, spe, caritate, ac remedio peccati originalis. Easdem ante exaratum novum testamentum agnoscere debuerunt, et indubitato agnoverunt fideles primorum Ecclesiæ temporum (*d*). Cur nos item non agnoscamus? Quia, inquiunt Protestantes, et ante ipsos allii hæretici; quia divina dogmata et præcepta in Scripturis nunc exarata prostant dictante Spiritu Sancto. Respondeo.

I. Ipsa divinitas Scripturarum, authentia præsertim versionis, canon librorum aliunde cognosci certo non potest, nisi ex traditione (*e*). De genuino sensu mox dicam.

II. Dogmata et præcepta N.T. scripta sunt magno numero; id fatemur; at scripta non per modum integri systematis, aut completæ instructionis de divino jure; sed aliis atque aliis locis, velut pro re nata: unde adversarii Ecclesiæ, qui affirmant, *plane omnia* esse scripta, id non præsumere, sed probare debent; quod efficient nunquam.

III. Patres ac scriptores primorum Ecclesiæ temporum, synodi item, in quibus de jure divino agebatur, certe nosse debebant fontes, in quibus jus divinum, et salutis doctrina ex voluntate Christi continetur: atqui omnes duplicem Christianæ Religionis agnovere fontem, sacras Scripturas et traditiones. Id recentissime atque enucleate ostendit V. C. Gottfridus Lumper in Historia Theologico-critica de vita, scriptis, atque doctrina SS. Patrum etc. per omnes, quas adhuc edidit, partes. Duo hic animadvertenda sunt, quæ sectas novas gravissime affli-

gunt. I. Rejiciunt illæ divinas traditiones, quas prima Ecclesia inde ab ortu, et post exaratas etiam Scripturas, tanquam Dei Verbum, et salutaris doctrinæ fontem agnovit. II. Rejiciunt easdem more illo desperato, quo primorum temporum hæretici easdem rejecerant, ceu Ariani teste S. Augustino l. 1. contra Maxim. item Pelagiani apud eundem: Nestoriani quoque, ut meminit Concilium Ephesinum, nec non Eunomiani, ut refert S. Basilius l. de Spiritus S. c. 27. Omitto alios.

(*d*) S. Mattheus, qui primus omnium manum admovit tabulæ, ut Fidelium Palæstinæ votis faceret satis, ante octavum annum post resurrectionem J. C. non scripsit, teste Eusebio Demonstrat. l. 3. c. 24. Haud paulo serius secuti sunt SS. Marcus, Lucas, Joannes.

(*e*) Eleganter Bellarmin. De Verbo Dei. l. 4. c. 4. „ Quomodo enim, inquit colligemus ex Scriptura, „ Evangelia Marci et Lucæ esse vera Evangelia, Thomæ et Bartholomæi esse falsa? Item Epistolam ad „ Romanos esse veram: Pauli ad Loadicenses, quæ „ nunc circumfertur, non esse Pauli; cum utraque „ præferat titulum Pauli; et cum Paulus in Epist. „ ad Coloss. ult. dicat, se scripsisse ad Laodicenses; „ nusquam autem dicat, se scripsisse ad Romanos. „ Oportet etiam credere, hoc Evangelium, quod nunc „ legitur nomine Marci, esse illud verum et incorruptum, quod scripsit Marcus; quod certe ex Scripturis haberi non potest. Quomodo enim ex Scriptura colligam, hoc Evangelium non esse suppositium, ut dicunt Mahumetani; vel certe totum „ depravatum, ut dicebant olim Manichæi, et nunc „ Anabaptistæ? „ De Evangeliis Apocryphis confer. can. 3. dist. 15.

§. XXXIX.

De traditionibus atque adeo necessitate earundem addam ex disciplina juris, quæ ani-

madversione videntur digni. Ac primo in omni communitate mores sunt priores legibus scriptis, et præter has vim habent; quia omnia definiri legibus haudquaquam possunt. *Diuturna consuetudo pro jure et lege, in his, quae non ex scripto descendunt, observari solet.* l. 33. et 35. D. de LL. *Leges quoque ipsas antiquitus probata et servata tenaciter consuetudo imitatur et retinet.* l. 3. C. Quæ sit longa consuetudo. Dein præter scripturam aliis adminiculis indigent leges, quibus declarentur et applicentur. Lex ipsa, uti se non explicat, ita nec applicat ad species obvenientes. Hinc ab ipsis scriptis legibus consuetudo dicitur *optima interpres legum.* l. 37. D. de LL. et c. 8. de consuetud. Præter consuetudinem in ambiguitatibus legum scriptarum etiam præjudicia, vel potius exempla, id est, rerum similiter judicatarum auctoritas valet., l. nam Imperator. 38. D. de LL. Maxime huc pertinet tum interpretatio authentica legum ab ipso legislatore petenda l. 11. ib. tum officium judicis leges applicantis et jus secundum leges dicentis. His omnibus si destituantur leges scriptæ, pro laqueis erunt, non remediis expediendarum litium.

XL.

Ex his intelligitur primo necessitas traditionum tum Apostolicarum, tum Ecclesiasticarum, per quas determinentur ea, quæ jure divino determinata non sunt; sed quæ divinus legislator pro temporum et locorum ratione pastoribus a se institutis definienda reliquit. Dein patet necessitas ejus generis traditionum divinarum, quæ *declarativæ* dicuntur. Scriptura sacra continet mysteria valde sublimia, ceu Tri-

nitatis, Incarnationis, Processionis Spiritus Sancti, Eucharistiæ etc.; nec ipsa genuinos verborum sensus a pravis distinguit, quod ostendunt controversiæ et hæreses omnium temporum (*f*). At quæ in cordibus hominum, operante Spiritu Sancto, scripta est, et deposità veritas, ea ignorare homines non sinit, quid et quo sensu credendum sit, quo non credendum sit. Hinc quando, suborta hæresi, detecta et explicata est pravitas doctrinæ, eique opposita catholica veritas a Romanis Pontificibus distincte segregata est a pravo sensu; Episcopi in synodis congregati illico in ejusmodi expositione fidei recognorunt sensum fidei suæ, acclamantes: *Hæc est fides Patrum: ita credimus: ita sentimus omnes: anathema Nestorio: anathema Eutychi etc.* Id contigit in Synodo Ephesina contra Nestorium, in Chalcedonensi contra Eutychen, in æcumenica VI. contra Monothelitas. Lecta Ephesi Epistola S. Leonis ad Flavianum act. 2. acclamarunt Patres: *Petrus per Leonem locutus est.* Episcopi Galli acceptà eadem Leonis expositione rescripsere: *Multi in ea gaudentes pariter et exultantes recognoverunt fidei suæ sensum, et ita se semper ex traditione paterna tenuisse, ut vester Apostolatus exposuit, jure lætantur. Non nulli sollicitiores facti, Beatitudinis Vestrae admonitione percepta modis omnibus se gratulantur instructos, datamqua sibi occasionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam Apostolicae Sedis auctoritate, eloquantur, et asserat unusquisque, quod credit* (g). Hoc etiam declarativæ traditionis genus qui rejicit (ut fit a Protestantibus), etsi nudæ retineat Scripturæ verba, in sensum reprobum atque hæresin incidit, uti Siricius P. dudum observavit: *Scimus*, inquiens,

fratres carissimi, multos Episcopos per diversas Ecclesias ad famam pessimam nominis sui humana praesumtione Patrum traditionem mutare properasse, atque per hanc causam in haeresis tenebras cecidisse (*h*).

(*f*) „ Scripturam sacram, inquit S. Vincentius „ Lirinensis c. 2. commonitorii, pro ipsa sua altitu„ dine non uno eodemque sensu universi accipiunt; „ sed eadem eloquia aliter atque aliter alius inter„ pratur, ut pene, quot homines sunt, tot illinc „ sententiæ erui posse videantur: aliter namque il„ lam Novatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius, „ aliter Donatus exponit, aliter Arius, Eunomius, „ Macedonius, aliter Apollinaris, Priscillianus, aliter „ Jovinianus, Pelagius, Celestius, aliter postremo Ne„ storius; atque idcirco multum necesse, propter tan„ tos tam varii erroris anfractus, ut Propheticæ et „ Apostolicæ interpretationis linea secundum eccle„ siastici et catholici sensus normam dirigatur. „

(*g*) Epist. Synodica Ravennii, aliorumque Episcoporum Gallorum inter Epistolas S. Leonis n. 99. c. 2. edit. Ballarin. col. 1108. Huc referenda est animadversio, quam contra Molinæum et auctorum Principiorum J. P. E. de traditionibus agentem feci in Inst. J. E. P. C. VII. §. 373. not. 3. pag. 763.

(*h*) Epist. X. Siricii apud Coustat. col. 687.

§. XLI.

Traditiones divinas esse *universales* palam est. Porro quævis traditio universalis coalescit ex traditione omnium ecclesiarum catholicarum, in eandem doctrinam conspirantium. At constat, inquiunt, traditiones ecclesiarum particularium tum Divinas, tum Apostolicas, et Ecclesiasticas corrumpi posse. Exemplo sunt controversiæ de Baptismo hæreticorum, de ce-

lebratione paschatis, aliæque id genus (*i*). Quem ergo characterem habent traditiones ecclesiarum particularium, ex quo veræ dignoscantur? Nempe traditio vera, si de Divina et Apostolica agatur, doctrina, prædicatione vel institutione Apostolica originem ducere debet, et, ut Tertullianus ait, conspirare cum doctrina earum ecclesiarum, quas Apostoli fundarunt, et in quibus suam doctrinam deposuerunt: *Constat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam* (*k*). Id ævo nostro in solam cadit Ecclesiam Romanam, quantumvis Episcopi Catholici omnes successores Apostolorum censeantur; ut proin character traditionis ecclesiarum particularium sit consensio et concordia cum traditione Romanæ Ecclesiæ. At enim cum vigerent aliæ quoque Apostolicæ Ecclesiæ, harum etiam traditiones cum traditione Romanæ Ecclesiæ conferri debuisse, ut veræ deprehenderentur, sacra antiquitas docuit. Ita Irenæus insigni ac celebri loco, cum longum nimis atque impossibile esse dixisset, omnium ecclesiarum traditionem exquirere, sufficere, docuit, consulere traditionem Romanam: idque probavit ex eo; quia ob primatum potentiorem Romanæ Ecclesiæ omnes undique fideles et omnes Ecclesiæ cum ea in fide consentire debent, ut proin cognoscere Romanam traditionem ac fidem, perinde sit, ac cognoscere traditionem ac fidem aliarum orbis catholici ecclesiarum (*l*). Plura in hanc sententiam vide apud Petrum Ballerinium de vi et ratione primatus RR. PP. Illud animadverte, universalitati haud obstare, siquæ Ecclesiæ particulares aliquamdiu dissenserint, uti patuit in

causa de Baptismo hæreticorum, de authentia item sacrorum librorum.

(*i*) Cum Joannes Apostolus et aliqui ipsius successores Ephesi Pascha celebrassent cum Judæis ex prudenti quadam indulgentia, ne istos offenderent; id in pravum sensum detorquens Polycrates Ephesiorum Episcopus, qui tempore S. Victoris P. I. præfuit, contendit, hoc omnino ex lege Evangelica fieri debere. Ita corrupta est traditio. Similiter cum in ordinationibus Clericorum aliquando præter Canones temporum necessitate vel ex dispensatione quidquam actum esset, id non nulli ordinaria lege fieri posse, prave senserunt; de qua re queritur Siricius P. Ep. 6. n. 5. apud Constant. col. 662. et Innocentius I. Ep. 17. ib. col. 835. n. 9.

(*k*) De præscript. c. 21.

(*l*) S. Irenæi locum l. 3. c. 3. adversus hæreses distincte exposui in Inst. J. E. P. C. IV. §. 343. Illud nunc addam, quod de eodem S. Irenæi loco in actis SS. ad diem 28. Junii pag. 339. narratur, Regem Franciscum I. mellitis hæreticorum sermonibus, et personatorum catholicorum artibus prope actum in muscipulam, Cardinalis Turnonius fraudi, unaque Galliam universam ruinæ subduxit, ostentato sui, ut ajebat, in Lugdunensi sede decessoris volumine; et regi (ut erat literarum et librorum amantissimum) de industria suggessit, quæ S. Irenæus l. 3. c. 3. de Apostolorum et Apostolicorum virorum in hæreticos odio et diligenti eorum devitatione; quamcunque speciem pietatis obtendant, scripta reliquit.

§. XLII.

De traditionibus, maxime divinis, errores non ferendos in chartam projecit Auctor Princip. J. P. E. Catholicorum. Agit de iisdem C. II.; ac §. II. ait: „ De hoc juris ecclesiastici princi-„ pio lis multa est inde a seculo XVI. *facti* ta-

,, men potius, quam juris, Nemo enim negat,
,, Verbo Dei *tradito*, *siquod reipsa existat*,
,, omnem deberi reverentiam; sed hoc inficiantur Protestantes, quod *existant* præter Scripturam genuinæ traditiones. ,, Addit in nota; ,, Unde anathema illud vagum S. Concil. Trid. Sess. 4. non videtur afficaciter fulminare Protestantes. - Consimili fere ratione, qua Catholicus in thesi credens, reliquias Sanctorum esse venerandas, non subibit anathema, si neget, *has individuas reliquias esse veras*. ,, §. VII. ait: ,, Traditio alia est inhæsiva, alia declarativa, alia mere oralis. *Inhæsiva* est, quæ tradit ipsum illud, quod clare scriptum est. *Declarativa* disertius explanat, quod Sacra Scriptura breviter, aut minus clare docet. *Mere oralis* tradit, quod nullo modo, ne implicitis quidem terminis, scriptum est. §. X. Traditiones mere orales instar priorum vel sunt *dogmaticae*, vel *disciplinares*. An dentur dogmaticæ, a verbo Dei scripto plane separatae, quarum ne obscura quidem mentio fiat in sacris paginis; quæstio est pure Scholastica, quæ tantas rixas haud meretur. §. XI. Mihi videtur, vix ostensum iri dogma aliquod pragmaticum et fundamentale religionis Christianæ, quod traditione mere orali nitatur. Dogmata vero secundaria, et pragmaticis inferiora exhibet traditio, quæ ægre ex S. Scriptura eruentur.

§. XLIII

Hæc quidem, ab homine catholico sine stomacho legi vix possunt; auctor tamen, qui ea profudit, principia juris publici ecclesiastici *Catholicorum*, et ad usum tyronum scribere se pro-

fessus est. Antequam respondeam, audienda est, atque exponenda doctrina SS. Concilii Tridentini. I. Sess. IV. S. Synodus se perspicere ait, *salutarem veritatem et morum disciplinam contineri in libris scriptis, et sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis Spiritu Sanctu dictante, quasi per manus traditae ad nos usque pervenerunt.*

II. *Ortodoxorum Patrum exempla secuta* (Synodus) *omnes libros tam veteris, quam novi testamenti, —— nec non traditiones ipsas tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus a Christo, vel a Spiritu Sancto dictatas, et continua successione in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu et reverentia suscipit et veneratur.*

III. Post enumeratos singilatim libros Canonicos addit: *Siquis autem libros ipsos integros com omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit; et traditiones praedictas sciens et prudens contemserit; anathema sit.*

IV. Addit, omnes intelligere debere, *quibus potissimum testimoniis ac praesidiis in confirmandis dogmatibus et instaurandis in Ecclesia moribus sit usura*, nempe scripturis et traditionibus.

§. XLIV.

Quæritur nunc I. *Rectene auctor dixit, de traditionibus multam litem esse inde a Sæcu-*

lo XVI? ℞.Pro traditione omni tempore contra hæreticos lis fuit, non tantum inde a Sæculo XVI.; quia novitati semper opposita fuit antiquitas seu asserta traditio, quam novatores respuebant. Nec vero Tridentinum, nec antiquiores Patres de illa tantum agunt traditione, quam *mere oralem* vocat auctor; uti sectarii non illam tantum rejecerunt; sed *declarativam* etiam, seu antiquam et ex traditione acceptam interpetationem verborum Scripturæ, imo et *inhæsivam*, culpantes publicam doctrinam et praxin Ecclesiæ. Sess. VI.c. 8. Tridentinum tuetur declarativam et inhæsivam traditionem de verbis Scripturæ, quibus Apostolus dicit, justificari hominem per fidem et gratis. Similiter Sess. 14. c. 1. de pænitentiæ Sacramento, et Sess. 22. c. 9. de Sacrificio Missæ. Sess. 13. c. 8. ad traditionem Apostolicam provocat, dicens: *In sacramentali sumtione semper in Ecclesia Dei mos fuit; ut Laici a sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes se ipsos communicarent; qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens jure ac merito retineri debet.* Ses. 22. c. 4. docet, sacrum canonem Missæ constare tum ex ipsis Domini Verbis, tum *ex Apostolorum traditionibus* ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus. Unde Pallavicinus in Historia Concil. Trid. P. I. l. 6. c. 18. n. 17. observat, Concilium per sanctionem de traditionibus duo intendisse; alterum, „ palam facere, fidei catholicæ fundamenta non modo esse divinas literas, quod recentes hæretici pertinaciter contendebant; sed non minus etiam traditiones. - - Alterum, profiteri, Apostolicos ritus, ad hanc usque ætatem nobis per manus haud interrupte traditos, recipi ab Ecclesia, nec esse variandos, ut audebant hæretici; ei ve-

,, ro, qui in hisce generalibus articulis dissen-
,, tiebat, anathema infligi (*m*) ,,

(*m*) Videtur S. Concilium Trident., ejusque Eminentissimus Historicus respexisse ad locum S. Basilii I. de Spiritu Sancto c. 27. ubi ait: ,, Dogmatum et institutionum, quæ in Ecclesia servata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ literis consignata est: ,, alia vero ex Apostolorum traditione ad nos transmissa in mysterio accepimus, quæ utraque *eandem vim* ,, *ad pietatem habent.* Vide apud Gratianum can. 5. dist. 11. Ubi Correctores Romani S. Basilii locum integrum græce et latine exhibent.

§. XLV.

Quæritur II. *Lis de traditionibus factine potius est, ut auctor affirmat, an juris et dogmatis?* ℟. Juris et dogmatis, haud secus, ac si quæritur, an existant Scripturæ divinitus exaratæ: an septem sint Sacramenta a Christo Domino instituta. Inepte auctor ea, quæ antecedenter sunt contingentia atque a liberrimo Dei beneplacito pendent, ad quæstiones facti, quæ juris et dogmatis quæstionibus opponuntur, refert; multo rectius inter dogmata fidei fit distinctio, aliaque dicuntur *absolute et ante omnem hypothesin necessaria, atque æternae veritatis*; qualia sunt de essentia divina, de personis, de infinitis perfectionibus Dei: alia *antecedenter contingentia et mutabilia*; cujusmodi est universa œconomia humanæ salutis in hac providentia, sive Consilia atque opera divinæ, Justitiæ, Misericordiæ in reparando homine lapso, institutio Sacrificii, Sacramentorum, Hierarchiæ ecclesiasticæ.

§. XLVI.

Quæritur III. *Anathema Tridentini in hac causa fulminatum rectene vagum ab auctore dicitur; quatenus nemo negat, Verbo Dei tradito, siquod reipsa existat, omnem deberi reverentiam, sed hoc tantum, quod reipsa existant traditiones.* ℟. Negative: nam anathema Tridentini non in eos vibratum est, qui negant; Verbo tradito deberi reverentiam, etsi constet, id existere; sed in eos, qui negant ullum omnino Verbum traditum existere, quique solas Scripturas pro adæquata regula fidei habent. Id vero negarunt Sectarii antiqui et novi. At, inquit auctor, nemo *sciens et prudens* traditiones contemnit, hoc est, nemo, qui scit eas dari; Protestantes autem hoc non sciunt. ℟. Qui ignorat, traditiones dari; id discere debent ab Ecclesia: ac probe norunt Protestantes, Ecclesiam, traditiones dari, docuisse; anathema ferit eos, qui hanc doctrinam Ecclesiæ, ipsasque traditiones spernunt, non eos, qui quoquo modo contra traditiones agun; quia aliud est, legem violare, aliud ipsam legem, ejusque existentiam contra Ecclesiæ doctrinam pertinaciter impugnare (*n*).

(*n*) Has ineptias auctor descripsit ex pseudo-historia Pauli Sarpi, quem l. c. refutat Card. Pallavicini. Paritas de reliquiis ad rem non est; quia cum Protestantibus lis non fuit, utrum extent verae reliquiae; sed in thesi, an, eas extare satis compertum est, venerandae sint; quod ipsum negarunt Protestantes.

§. XLVI.

Quæritur IV. *Lis de traditionibus mere oralibus, et a Verbo Dei plane separatis an*

mere Scolastica jure dicitur, quæ tantas rixas non meretur? R. 1. Nego supp., quod contra veteres et novos sectarios de traditionibus mere oralibus *tantum* lis fuerit. Rejiciunt iidem interpretationes, quas Ecclesia doctrinam Patrum, et usum perpetuum eorum rituum, hoc est, traditionem opponit; hanc etiam rejiciunt sectarii. R. 2. Utrum extet Verbum Dei scriptum; quibus in libris et versionibus extet authenticum; qui libri canonici sint; aliunde certo constare non potest, nisi ex traditione mere orali, ex qua Ecclesia illud proponit ac docet. Tritum est S. Augustini dictum: *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiae catholicæ commoveret auctoritas* (o).

(o) Contra Epist. fundamenti c. 5. Similia habet l. 18. c. 4. contra Faustum.

§. XLVIII.

Quæritur V. *Rectene distinxit auctor inter dogmata pragmatica et fundamentalia, aliaque secundaria et pragmaticis inferoria?* R. Quo sensu ita distinxerit, non explicat; nec interest, multum indagare. Illud constat, indifferentistas, ac syncretistas duplicis generis articulos fidei distinguere, quorum alios vocant *fundamentales, substantiales, essentiales*, in quibus convenire debent omnes, qui salutem velint consequi: alios *accidentales, arbitrarios, adiaphoros*, quos credere vel respuere pro libitu quis possit citra periculum salutis. Hoc posito, contendunt, discrimen, quod inter catholicos, lutheranos et calvinistas intercedit, non esse *substantiale*, nec in fundamento fidei: sed solum circa *res adiaphoras*; catholici contra perpetuo docent, fidem esse individuam:

nullum articulum, quem quis ab Ecclesia propositum, tanquam revelatum a Deo, novit, sine jactura fidei et Salutis negari vel in dubium vocari posse. Docent præterea aliquos fidei articulos necessario et *explicite* sciri, et credi ab omnibus debere, reliquos saltem *implicite* (p). Ceterum uti ex sententia auctoris dogma de existentia sacrarum Scripturarum fundamentale est, et pragmaticum; ita et dogma de traditionibus: quia utræque pari pietatis affectu suscipiendæ sunt.

(p) Huc pertinent, quæ de unitate fidei in Inst. J: E. P. docui §. 319. pag. 633. et ib. C. VIII. §. 385. pag. 789.

§. XLIX.

Hactenus de *divinis* maxime traditionibus actum est, quæ aliquando *Apostolicae* vocantur; eoquod ex Christi ore acceptæ vel a Spiritu Sancto dictatæ per Apostolos ad nos transmissæ sunt. Aliæ Apostolicæ sunt juris humani et mutabiles, perinde uti lex abstinentiæ a sanguine et suffocato, ritus immersionis in Baptismo, et institutio diaconissarum mutatæ sunt (q). Memorabilis est regula S. Augustini: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Concilis institutum sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur* (r). Et alio loco: *Illa autem, quae non scripta, sed tradita custodimus, quae quidem toto terrarum orbe observantur. datur intelligi vel ab ipsis Apostolis vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, comendata atque statuta retineri* (s). Tertullianus vero ait: *Id*

esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum (t). Sed hoc quidem dictum ad divinas etiam traditiones referri potest. Plurimas regulas juris Sacri sola traditione ab Apostolis ad successores manasse, dubium non est; tum quia antiqnissimi Patres ac scriptores ad eas sæpe provocant; tum quia vigebat illo tempore disciplina arcani, de qua iidem explicant dictum Christi Matth. VII. 6. *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, et conversi disrumpant vos* (u).

(q) S. Augustinus suo jam ævo l. 32. c. 15. contra Faustum scribit: Quis jam hoc Christianus observat, „ ut minores aviculas non attingat, nisi quarum san- „ guis effusus? -- Qui, forte nauci adhue tangere ista „ formidant, a ceteris ridentur. „

(r) L. IX. de Bapt. c. 24.

(s) Ep. 118. ad Januar.

(t) L. IV. contra Marcionem. c. 5.

(u) De disciplina arcani eruditissime scripsit Schelstratus, quem immerito carpit Bingham Antiquit. Eccles. vol. IV. l. 10. c. 5.

§. L.

Apostolicas quidem traditiones aperte improbare vix hæretici ausi sunt. Romanos tamen Pontifices reprehendit Boehmerus, quod alias omnes Ecclesias ad observandas Romanæ Ecclesiæ consuetudines adigere conentur; quia secundum sententiam S. Augustini *hoc genus liberas habeat observationes*, ut est apud Gratianum can. 11. dist. 11. (x). Sunt enimvero multa disciplinæ capita, quæ liberas habent ob-

servationes, et aliis locis aliter atque aliter observantur, quando antiquis canonibus nihil definitum est, aut legitimus usus prævaluit (y). At quis nescit, alia capita ex Apostolica traditione, quam Romana diligentissime custodivit Ecclesia, penitus definita esse, atque in iis regulam de Romana disciplina et norma observanda in antiquissimis collectionibus longo ecclesiarum usu probatis extare (z)? Certum est enim (ut animadvertit Cl. Zech. in Præcognitis Jur. Can. de jure non scripto), nulla re magis commendari Ecclesiæ Catholicæ ritus et disciplinam, quam exactissima uniformitate per omnes provincias observata: decet autem, ut potius membra capiti, scilicet Romanæ Ecclesiæ, quam caput membris se conformet; cum sciamus, doctrinam Evangelicam per universum occidentem ex Romana Cathedra propagatam esse; ut merito reliquæ ecclesiæ antiquos matris suæ mores sequantur, ad quos Romani Pontifices identidem novis decretis alias ecclesias reducunt.

(x) Boehm. Jur. Eccl. Protestant. l. 1. tit. 4. §. 26. De Innocentio P. I. ait. „ Satis impertinens et libertati „ Ecclesiasticae adversa fuit Innocenti I. Episcopi Ro- „ mani prætensio, contendentis, omnes ceteras eccle- „ sias ad observantias Ecclesiae Romanae attendere de- „ bere, quasi observantia illius Ecclesiae aliis quo- „ que legem praescriberet. „ Epistola Innocentii, de qua auctor heterodoxus agit; scripta fuit a. 416. „ et quidem a Pontifice graecorum ac latinorum elogiis summe exornato; neque is de recenti observantia, sed antiquis custodiendis regulis agit.

(y) Apud Gratianum can. 3. 4. 10. dist. 12.

(z) Ita in iis collectionibus extat Epistola Innocentii I., quam Bohemerus criminatur: Constituta item Gelasii P., quae eandem praescribunt Romanam normam.

§. LI.

Ecclesiasticas traditiones et observationes, quarum origo ad prima Ecclesiae tempora certis documentis revocari nequit, indignis sæpe modis explodunt, negliguntque ii etiam, qui catholico nomine gloriantur; etsi aedem vigeant plurimorum usu seculorum, et observantiam habeant a viris sanctissimis, et ab Ecelesia haud obscure approbatæ sint. Populum iis inhaerentem *praejudiciis* obcæcatum dicunt; ipsas sacras observationes vocitant *superstitiones*, *abusus*; *genus mechanicum pietatis*, *doctrinas et mandata hominum*, respicientes nempe ab verba Christi Math. XV. traditiones pharisaicas improbantis. Ita novi doctores ævi nostri universam prope *praesenti Ecclesiae disciplinam* aspernantur, carpuntque.

§. LII.

De præjudiciis primo respondendum duco. *Præjudicium* in disciplina juris denotat exemplum decisionis in causa, similiter judicata; vel judicium quod in una causa quadam precessit, aut præcedere debet, donec iis præcipua dirimi queat: inde nomen habent actiones præjudiciales, bnales sunt actiones status. Hoc loco *præjudicia* denotant opiniones aut persuasiones de actibus religionis ante conceptas, quam iidem a quovis privato satis examinati sint. De qua re tota ita statuendum judico:

§. LIII.

I. Cum de inquirenda aut examinanda divina religione, ejusque actibus agitur; labor

aut disputatio inchoari non debet ab interpretatione Scripturarum; quia ipsa divinitas, canon, authentia, genuina expositio Scripturarum ex ipsis Scripturis haberi non potest: cum, ut ex dictis constat, Scripturæ non sint adæquata regula fidei, sed traditiones habent adjunctas: et cum denique si solis insistatur Scripturis, examinis aut disputationis finis obtineri nunquam possit. Hanc inquirendæ atque examinandæ religionis regulam dudum agnovit Tertullianus, in libro, quo ex instituto contra varias hæreses agit: postquam enim docuerat, disceptationem ex Scripturis nihil proficere, cum pars utraque suam interpretationem tenere aut tueri soleat; addit: *Ergo non ad Scripturas provocandum est, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum certa: nam etsi non ita evaderet collatio Scripturarum, ut utramque partem parem sisteret; ordo rerum desiderabat, illud prius proponi, quod nunc solum disputandum: quibus competat fides ipsa: cujus sint Scripturæ: a quo, et per quos, et quando: et quibus sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani* (a). Hoc est, primo omnium inquirendum est, quæ sit vera Christi Ecclesia, originem habens Apostolicam, easque perspicuas notas, per quas a falsis sectis discernitur.

(a) De praescriptionibus adversus Haereses c. 19.

§. LIV.

II. Quæ sit vera Christi Ecclesia, originem habens Apostolicam, easque perspicuas notas, per quas a falsis sectis discernitur; nec rudibus et incultis hominibus, qui Catholicæ Ecclesiæ notitiam habent, obscurum esse po-

test. Est enim Ecclesia Christi civitas supra montem ædificata, quæ locis et temporibus omnibus conspici potest. Perspicua est unitas fidei et communionis: perspicua concentratio et communis adhæsio ecclesiarum orbis erga Apostolicam Sedem: perspicua origo et successio Apostolica non interrupta in hac prima Sede: perspicua sanctitas doctrinæ catholicæ: perspicui fructus hujus doctrinæ in tot martyribus et confessoribus etiam posteriorum temporum, quos constat, eandem doctrinam firmissime tenuisse: perspicua lux miraculorum: perspicua diffusio ejusdem Ecclesiæ per totum orbem, in eadem fide et Communione consentientem. Ceteras sectas exiisse ex hac Ecclesia palam est. Atqui, ut Tertullianus l. de Præscript. observat, prior est vera doctrina, quam hæresis: prior arbor, quam rami amputati: prius ædificium, quam lapides ex ædificio projecti: prius corpus, quam membrum abscissum. Hæc ratione cognoscuntur, sed magis divinæ gratiæ lumine; nam fides Dei donum est, et operatio Spiritus Sancti non pendens ab humana scientià, quæ inflat teste Apostolo; ac Christus dixit: *Oves mae vocem meam audiunt: ipse adducit illas in ovile suum: ipse aedificat Ecclesiam suam.*

§. LV.

III. Cognita veritate Ecclesiæ catholicæ; et Apostolorum missione ac successione permanente, per se consequitur, Ecclesiam ex præcepto Christi audiendam: constitutam ab Ecclesia disciplinam, ac pro temporum ratione temperatam sine dubio amplectendam esse. Non patitur sanctitas Ecclesiæ, quæ divine semper

Spiritu regitur, ut disciplinam ab ipsamet inductam, et aperte taciteve approbatam, tanquam malam aut superstitiosam, criminemur.

§. LVI.

IV. Hæc si vis *praejudicia* appellare, per me appelles. Posteaquam ab Ecclesia quidquam constitutum, probatumve est; dico, præjudicatum esse: causam finitam esse: actioni præscriptum esse: hæc præscriptio litis novæ ingressum impedit: hæc actorem, accusatoremve a limine judicii repellit (*b*), ac quivis nostrum solemniter et jurato spondet: *Apostolicas et ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector. —— Receptos quoque et approbatos Ecclesiae catholicae ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administatione recipio et admitto.*

(*b*) Hoc sensu Tertullianus inscripsit librum *de præscriptionibus*, qui nulli librorum, quos idem magno numero effudit, utilitate concedit. Stilo nempe juris peritorum praescriptionis voce denotavit exceptionem, qua agere vel accusare volens sine nova causae cognitione submovetur.

§. LVII.

In iis, in quibus generalis Ecclesiæ constitutio deficit, maximi facimus sensa, dicta atque exempla hominum proborum, sanctorumque, eorum maxime, quorum virtus publico Ecclesiæ testimonio et solemni cultu comprobata est. Nam intelligentia rerum ad religionem pertinentium, operumque placentium summo Deo potissimum pendet a divino Spi-

ritu, cujus impulsum homines probi, sanctique sentiunt præ aliis, et sequuntur. Ad hos pertinet promissum Christi: *Qui diligit me, diligetur a Patre meo; et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum* (c); itemque illud, quod scripsit dilectus discipulus Christi: *Qui servat mandata ejus* (Christi), *in illo manet, et ipse in eo: et in hoc scimus, quoniam manet in nobis, de spiritu, quem dedit nobis* (*d*). Ipsum Sacrosanctum Concilium Tridentinum allegat *usum hominum piorum* (*e*); ac Summi Pontifices, Clemens XII. et Benedictus XIV. in insigni constitutione edita contra tenebricosa quorundam conventicula, vulgo *de liberi muratori* ajunt: Conventicula prædicta vehementem adeo fidelium mentibus suspicionem ingesserunt, ut iisdem aggregationibus nomen dare, apud prudentes et probos viros idem omnino sit, *ac pravitatis et perversitatis notam incurrere.* Hominum igitur proborum sanctorumque, præsertim consentientium magno numero, sensa dictaque longe anteferimus insolentibus clamoribus novatorum ætatis nostræ, qui nævos Sponsæ Christi abstergere volunt, cum ipsi in luto hæreant; quique festucam vident in oculo boni fratris: trabem in oculo suo non vident. Si tanto religionis studio ardent; cur capitalia hæresum, schismatumque crimina tam molliter et indulgenter tractant; culicem nempe excolantes, et camelum glutientes?

(*c*) Joan. XIV. 21.

(*d*) I. Joan. III. 24.

(*e*) Sess. XIV. c. 5. De confessione peccatorum venialium.

§. LVIII.

Dictum est de præjudiciis. Quanto justius veriusque conqueruntur boni omnes ob falsissima et calumniis plena præjudicia, quibus orbem terrarum opplent minuti scriptores temporum nostrorum, non tam in quæstionibus juris ac dogmatis de rectitudine actionum, de qua omnes judicant, quibus mens sana et proba est, quam in *assertis historicis* maxime, quorum falsitas a paucioribus deprehendi solet, quæque eo pejora sunt, quod ægre vir bonus in animum inducat, tantam impudentiam mentiendi calumniandique reperiri posse, ut pro falsis habere queat, quæ toties tamque publice dicuntur, scribunturque. Isidorum peccatorem quoties nominant, tanquam pro re explorata habentes, falsis decretalibus disciplinam Ecclesiæ penitus immutatam, corruptamque fuisse? Res gestas a sanctissimis Ecclesiæ universæ pastoribus quomodo exponunt? Ita nempe, ac si compertum esset, omnia ambitione, et amplificandæ potestatis gratia fuisse gesta? De virginibus Deo sacris quoties affirmarunt, invitas plerasque omnes hærere in claustris, et liberatorem exspectare? Universum Justiniani jus quomodo vexant? Stramineum vocitari ipse audivi; quia vel nomen Romanum invisum est. De sanctissimis cultus externi operibus quid garriunt? Mechanicam pietatem exerceri ajunt; quasi intima cordis penetralia inspicerunt ipsi, atque interni sensus pietatis vacua deprehenderent. Infinita sunt generis istius asserta, quibus *praejudicia* veri nominis, si in malam partem cum adversariis detorqueas hanc vocem, id est, opiniones extrinsecus forte ingestas, non examinatas, nullo experimento, ratione nulla, nec

conveniente auctoritate nixas concipere, ac tenere coguntur homines.

§. LIX.

Hactenus de præjudiciis, quæ nobis objectantur, et universe de traditionibus et observationibus ecclesiasticis *generatim* scripsi, quid sentiendum, quid hominibus inquietis, rerumque novandarum cupidis respondendum sit. Atque hi ipsi fere non aliter, nisi *generatim*, Ecclesiæ disciplinam criminari solent; quid enim afferent magnopere, quod tempore Sacrosancti Concilii Tridentini contra novas sectas examinatum, ac judicatum non est (*f*)? Eam igitur intelligimus *præsentem Ecclesiæ disciplinam*, quæ in illa œcumenica synodo discussa, confirmata, et a pravis usibus, siqui irrepserant, expurgata est; qua inde ab eo tempore tuto firmiterque utimur; quamquam præcipua capita omnia diu ante in usu fuerant. De hac si novas lites cient, præjudicatum esse dicimus, et præscriptione nos tuemur. Non patimur, ea, quæ tum examinata et probata sunt, *abusuum, ac superstitionum* nomine vilipendi: nec *adiaphora* nos dicimus, quæ maximam vim ad pietatem habent, et sensa catholicæ Ecclesiæ contra errores novatorum manifestant. Ipsa Sacrasancta Synodus istiusmodi rituum et observationum Ecclesiæ contemtum non tulit, sed inflicto fere anathemate vindicavit (*g*). Habemus viros magno numero, qui eandem disciplinam et probarunt, et secuti sunt et maximum sanctitatis culmen eandem sequendo attigerunt, qui

miraculorum gloria et publico universæ Ecclesiæ cultu nunc coruscant.

(*f*) Sectariis *ejus* temporis, antiqua Ecclesiæ instituta criminantibus, et ubique nova molientibus, acriter respondit Erasmus Roterodamus, testis, in hac re minime suspectus, in Epist. ad Tulturium Neocomum data apud Friburgum Brisgoicum pridie nonas Novembris an. 1529. contra quosdam qui se falso jactitant evangelicos: ubi demum ita concludit: Quid multis? Si Paulus hodie viveret, non in-„ probaret, opinor, præsentem Ecclesiæ statum: in „ hominum vitia clamaret. At quibusdam nihil in-„ de placet, nisi quod ipsi instituerunt, quamquam „ ne in his quidem constantes. Medendum igitur vi-„ tiis, sed citra tumultum, et illud obiter cavendum, „ ne morbo sintatrociora remedia vitiis quae jure obi-„ jciebantur medicinam adiboit SS.oncilium,„ Tridentinum, quod postea consecutum est.

(*g*) Exempla protuli in Inst. J. E. P. C. I. §. 320. agens de Sanctitate Ecclesiæ. Quanti fieri et observari debeat probatus Eclesiæ usus, sapienter, ut semper, docuit S Thomas. 2. 2. q. 10 art. 12. illam agitans satis celebrem quæstionem, utrum pueri Judæorum aliorumque infidelium sint invitis parentibus baptizandi: „ Dicendum, inquiens, quod maximam „ habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ sem-„ per *est* in omnibus æmulanda: quia et ipsa doctri-„ na catholicorum doctorum ab Ecclesia auctoritatem „ habet. Unde magistrandum est auctoritati Ecclesiae, „ quam auctoritati vel Augustini vel Hieronymi vel cu-„ juscunque doctoris; hoc autem Ecclesiae usus nun-„ quam habuit, quod Judaeorum Filii invitis pa-„ rentibus baptizarentur. „

§. LX.

Quæ de consuetudine et observantia ad hunc locum congeruntur a nonnullis, ea remittenda censeo ad titulum de Consuetudine, qui extat l. 1. Decretalium; ibi enim exponitur,

quæ sit legitima consuetudo: quod novum jus pariat: quam habeat vim confirmandi, declarandi, abrogandi leges scriptas; aliaque generis istius. Traditio hoc loco sumta est pro *testimonio*, tum dogmatum, quæ a Deo revelata sunt, tum regularum, quas primo constituit Auctoritas divina, aut divinitus instituta, id est, Apostolica vel ecclesiastica. Id testimonium situm est in ipsa publica professione, in doctrina Patrum aliorumque scriptorum, in gestis synodalibus, in usu perpetuo. Charta et atramentum veritatibus aut regulis divinis vel humanis vim non addunt. Corruptioni etiam scriptura subjacet. Periculum non est, ut doctrina, aut institutio, sine scripto tradita, oblivioni detur, aut universe depravetur: non enim instar otiosæ et sterilis speculationis traditur hominibus; sed ejusmodi est, de qua omnes probi sæpe cogitant, quam, Spiritu Sancto intus agente, credendo, sperando, amando versant: quæ publicis precibus inseritur: quæ in conventibus ecclessasticis perpetuo exponitur et celebratur: quæ denique unanimi aliorum professione et domesticis exemplis quavis scriptura efficacioribus identidem prædicatur: cui sollicitudo pastorum, et Sedis Apostolicæ auctoritas nullo non tempore invigilat (*h*). Jure ergo traditioni et antiquitati insistitur explosa novitate: manet enim idem Spiritus, Ecclesiam perpetuo regens: manet idem sponsus Ecclesiæ, ***Jesus Christus heri et hodie; ipse et in sæcula.*** Unde illico addit Paulus: ***Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci*** (*i*). Qui idem novos doctores ac novitatis sectatores quavis data occasione pungere est solitus. I. Cor. VII. 40. ***Puto autem, quod et ego Spiritum Dei habeam.*** II. Thimoth. III. 7. *Semper discentes, et*

nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Ephes. IV. 14. *Ut jam non simus parvuli fluctuantes ; et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astusia ad circumventionem error is.*

(*h*) Adposite Paulus II. Cor. III. 2. „ Epistola „ nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quae „ scitur et legitur ab omnibus hominibus : manife„ stati, quod Epistola estis Christi, ministrata a no„ bis, et scripta non atramento, sed Spiritu Dei „ vivi, non in tabulis lapidis, sed in tabulis cordis cardinalibus. „

(*i*) Hebr. XIII. 8. In eandem sententiam Erasmus l. c. contra novatores ait : „ Quale est autem, „ quod exigitis, ut credamus, Ecclesiam annis mille „ et quadrigentis caruisse Christo ; sed sponso „ stertente sponsam pro Deo coluisse larvas et ido„ la : in sacris literis enarrandis fuisse prorsus cae„ cam : miracula Sanctorum nihil aliud fuisse, quam „ praestygias daemonum ? „

CAPUT V.

DE SACRIS SCRIPTURIS.

§. LXI.

Ex anctoritatibus veteris et novi Testamenti canonicas sanctiones processisse, dudum animadvertit Innocentius III. (*a*). Sane, quae ad Jus Ecelesiasticum publicum pertinent, de fundatione Ecclesiæ, de institutione potestatis hierarchicæ, de sacro imperio Apostolis, atque in primis S. Petro a Christo collato, de gesto ab iisdem imperio circa res omnes ad religionem et Ecclesiæ gubernationem spectantes, cunctisque imperii sacri partibus seu functionibus

obitis, nempe potestate inspectoria, legislatoria et executoria, eo semper proposito fine, ut Ecclesia esset, ac perpetuo maneret Una, Sancta Catholica et Apostolica, ea omnia ex Sacris Scripturis novi Testamenti luculentè exposui in Institutionibus juris ecclesiastici publici C. I. et II. De Jure privato vix tractari quidquam potest, quin idem ex Sacris Literis erui confirmari, et illustrari queat: de omni enim officiorum ac jurium genere, de privato cujusque, de sociali conjugum, parentum, dominorum atque etiam civium jure, de origine civitatum, gentiumque homines docuit divinus Spiritus. AcGratianus monachus principio suæ collectionis *jus naturale* appellavit illud, *quod in lege et Evangelio continetur*. Quo quidem dicto præ Ulpiano certe sapuit, cui jus naturale visum est, quod natura omnia animalia docuit, Bossuetus autem, vir celeberrimus, universam Politicen seu artem regiminis publici ex sacro codice mirabiliter explicavit. Accedit, quod homini docto, religionisque et salutis studioso nihil in omni fortuna jucundius esse possit, nihil sanctius et antiquius esse debeat diligente lectione ac meditatione Sacrarum Scripturarum. *Habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris*; ajebant difficillimis temporibus Jonathas et Seniores gentis, et Sacerdotes, et reliquus populus Judæorum (*b*). Et *quæcunque scripta sunt*, ait Paulus, *ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus* (*c*). Ea enim quæ bonos omnes non possunt non discruciare, frequentia scandala, apertusque divinarum rerum contemtus, et oppressio Sacrarum Legum et ecclesiasticæ libertatis, invalescens item improborum hominum auda-

cia, pravæ machinationes ac vis, tum prænuntiata extant in divinis libris, tum exhibita primorum narratione Ecclesiæ temporum: neque vero nascente ipsa Ecclesia, atque annis proxime consecutis, quam ad contemtum præsentis Ecclesiæ et disciplinæ auream vocant religionis ætatem, defuisse importunas rixas, turpia flagitia, ingentia schismata et multiplices hæreses, ex divinis ipsis literis novi Testamenti discimus.

(*a*) C. 24. de Accusat.

(*b*) I. Mach. XII. 9.

(*c*) Rom. XV, 4.

§. LXII.

Primum igitur in sacra disciplina juris locum tenet Codex Sacer, sive corpus divini juris, idque cultor ejusdem in manibus identidem habet pari reverentia et aviditate auscultandi divinam vocem, tanquam præcipuum legum Codicem a summo confectum Legislatore, aut tanquam Epistolam, ut SS. Gregorius et Augustinus inquiunt, ex cœlesti patria ad exules missam, nempe a Domino ad servos, a Patre ad filios, a Sponso ad sponsam. Nec vero demisse roganti deerit superna intelligentiæ lux, monente S. Jacobo: *Siquis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat: et dabitur ei: postulet autem in fide, nihil hæsitans* (*d*).

(*d*) Jacob I. 5.

§. XLIII.

Ut sacri codicis notitia generatim aperiatur, sequentia capita sunt præmittenda:

I. Secundum principia juris utriusque *de fide instrumentorum*, quatuor sunt quæstiones omnibus communes disciplinis sacris, quæ divino hoc instrumento utuntur. *Prima* est de auctoritate seu divinitate Bibliorum: *secunda*, de canone seu cathalogo partium et librorum, ex quibus ea componuntur: *tertia* de authentia exemplaris ac versionis, qua utimur: *quarta* de authentica interpretatione, ac genuino verborum sensu.

II. Totus codex dividitur in vetus, et novum Testamentum: in veteri numerantur partes vel libri 45, in novo 27. universe ergo 72.: ordo, quo conjunguntur, non perpetuo chronologicus est.

III. Ii libri spectato argumento, quod *primario* tractant, referuntur ad classes quatuor: nam dicuntur 1. *Legales*, ceu Pentateuchus. V. T: et quatuor Evangelia N. T. 2. *Historici*; in his ex V. T. Liber Josue, Judicum, Ruth; libri quatuor regum, duo Paralipomenon; Esdræ primus, et secundus, qui dicitur Nehemias; Tobias, Judith, Esther, Job, et libri duo Machabæorum; ex N. T. actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti.3. *Sapientiales* seu morales; ex V. T. Psalterium Davidicum 150. Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus.-Ex N.T.QuatuordecimEpistolæ Pauli, Apostoli Jacobi Apostoli una, Petri Apostoli duæ,

Joannis Apostoli tres, Judæ Apostoli una. 4. *Prophetici*; in his quatuor prophetæ majores, 12 minores V. T. et Apocalypsis Joannis Apostoli N. T.

III. Omnia, que in his libris utriusque Testamenti continentur, referuntur ad jus credendorum, et agendorum, sive ad dogmata et præcepta.

IV. Dogmata alia sunt *communia* utriusque Testamenti, ceu de unitate Dei, et Trinitate Personarum, quæ apertius revelata est in N. T., de missione Angelorum, de purgatorio. II. Mach. XII. 46. alia *peculiaria*, ceu de exspectatione et figuris Messiæ: et de adventu ejusdem, et figurarum complemento, de Sacrificio, Sacramentis.

V. Præcepta V. T. reducuntur ad cæremonialia, judicialia seu forensia, et moralia: in N. T. fieri debet distinctio inter præcepta divina seu divino-apostolica, et humano-Apostolica: inter præcepta item, et consilia.

§. LXIV.

His generatim indicatis, statuendæ pro Num. I. §. præced. propositiones quatuor., de quarum veritate homini catholico dubitare non licet. I. *Extat Scriptura Sacra tam veteris, quam novi Testamenti, quae proprie est Verbum Dei, ita, ut Deus saltem res et sententias in libris sacris expressas scriptoribus sacris inspirasse censendus sit.* Diversi enim gradus divinæ operationis concipi hic possunt; ac primo *revelatio*, et quidem proprie, veritatis antea ignotæ divinitus

facta manifestatio. Dein *inspiratio*, seu incitatio interior, qua quis ad loquendum, scribendum, agendum a Deo impellitur, salvo etiam rationis et libertatis usu. Denique *directio* specialis, seu assistentia divini spiritus, nequid a scriptore sacro falsi immisceatur. Hæc quidem *Sola* divinam Scripturam non efficit; cum ea Ecclesiæ docenti ac definienti semper præsto sit, quin ejus decisiones continuo Verbum Dei nuncupentur. Alia est ergo Scriptura divina: alia de rebus divinis humanitus exarata, et quidem vel cum singulari assistentia divini Spiritus, vel sola fide humana seu historica: quæ talis esse potest, ut ei nullá exceptio ex regulis criticis aut ex titulis juris *de fide instrumentorum*, *de testibus et attestationibus*, obmoveri possit. Locus Josephi Judæi l. 28. antiquit. c. 4. de Jesu mirabilium operum patratore consentit cum scriptis Evangelistarum, sed Verbum Dei non est (*e*).

(*e*) Nihil ergo repugnat, quo minus Evangelia, antequam demonstretur divina eorum origo et auctoritas, sumantur tanquam historia humanitus scripta sed quae summam habet fidem historicam, nullique exceptioni aut crisi obnoxia est. Inde autem veritas Christianae Religionis, et institutio Ecclesiae atque ecclesiasticae potestatis et auctoritatis divino munitae Spiritu evidenter comprobatur. Quo facto tanquam per regressum demonstrativum ad divinitatem sacrarum Scripturarum pervenitur. Non est hic circulus vitiosus, sed rerum, scriptorumque consensus gloriosus. Sane promulgata est lex Evangelii, et per annos plures propagata, cum nulli extarent libri N. T.: regebantur oves Christi a pastoribus, pastores a Spiritu S.; ac poterant tum divinæ veritates, leges, res gestæ mandari literis humana tantum fide; mansisset tamen divinitas religionis, certaque ejus divinitatis cognitio. At singulari Dei gratia supervenerunt

Scripturæ divinæ, ut tales propositae instar dogmatis a rectoribus Ecclesiae, qui falli in ea re, aut fallere non sinebantur a Christo, et Spiritu Christi iisdem adpromisso et assistente.

§. LXV.

II. Est propositio: *Canon Tridentinus de libris divinis Ses. IV. legitimus est, et irreformabilis*, h. e. omnes et soli libri, qui recensentur in eo canone pro divinis habendi sunt. Est autem *Canon* hoc loco catalogus Scripturarum aut Librorum, qui auctoritate publica Ecclesiæ pro divinis proponuntur: a canone libri appellantur *canonici*. In his alii *Proto-Canonici*, de quorum divina auctoritate nunquam dubitatum fuit in Ecclesia: alii *Deutero-Canonici*, qui aliquando a particularibus quibusdam Ecclesiis in dubium vocati sunt, donec re explorata, facem præferente Romana Ecclesia, ab omnibus pro canonicis agnoscerentur (*f*) SS. Synodus Tridentina enumeratis libris singulis utriusque Testamenti addit eam Sess. IV. *Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata latina editione habentur; pro sacris et canonicis non susceperit; anathema sit* (*g*). Auctoritati librorum Deutero canonicorum prior dubitatio nonnullarum ecclesiarum adeo nihil officit, ut posterior acceptatio et approbatio eandem plurimum confirmet, augeatque; indicio enim illa hæsitatio est, qua diligentia et circumspectione in exploranda divina librorum origine usæ sint ecclesiæ. Sub finem Sæculi IV. Canon librorum integer fuit editus a Concilio Hipponensi an. 393. Breviatio statutorum ejus Concilii cum canone eodem recitata dein fuit in concilio Carthagi-

nensi an. 397. cum clausula utrique Concilio communi: *Ut de confirmando isto canone transmarina Ecclesia consuleretur.* Quæ verba respiciebant Ecclesiam Romanam maxime, aliamve earum partium, cui Romanæ Ecclesiæ sensa propius explorata sciebant Afri. Id intelligitur ex Concilio Cartaginensi an. 419.; in quo idem canon repetitus fuit cum clausula paulum immutata, et illi tum tempori accomodata, quæ hujus erat tenoris: *Hoc etiam fratri et consacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partium Episcopis pro confirmando isto canone innotescat* (*h*). Ignorabant tum quidem Afri, eundem canonem, quem ipsi ediderant, confirmarique volebant, jam an. 405. præscriptum fuisse ab Innocentio I. ad Exuperium Tolosanum (*i*). Illum Augustinus l. 2. de doctrina Christiana C. VIII. repetit; ubi etiam regulas proponit, quæ in ejusmodi dubiis de Scripturis canonicis tenendæ essent. Has regulas ex Augustino in Decretum retulit Gratianus can. 6. dist. 19.; quem vide cum annotatione Correctorum Romanorum. Adhæsit eidem canoni Gelasius, vel certe Hormisda Papa in decreto de libris genuinis, et apocryphis (*k*), synodus item Florentina in Decreto pro Armenis; nec dissentit Ecclesia græca, etsi schismatica (*l*).

(*f*) Historiam canonis recenset V.C. Hermannus Goldhagen Introductione in S.Scripturam P.I.Sect. I.L. VII. *Libris Canonicis* opponuntur apocryphi, quorum notionem explicabo, cum de subsidiis artis criticae erit agendum. Synodus Laodicena, habita inter an. 347. et 381. in suo canone omittit librum Sapientiae, Ecclesiastici, Tobiae, Judit, duos Machabaeorum, et ex N. T. Apocalypsin S. Joannis: sed totum id plus non probat, quam quod de horum librorum auctoritate aliquibus locis aliquamdiu dubitatum fuerit; id quod

omnes novimus et fatemur. Canon apostolicus 85. non tantum aliquos libros praetermittit; sed alios addit, qui canonici non sunt, ceu tertium Machabaeorum, Epistolas duas Clementis et octo libros constitutionum: at vero hic canon nullius est auctoritatis.

(*g*) Non poterant verba Concilii clarius concipi, et tamen Auctor Princip. J. E. C. I: „ Quomodo, inquit, haec verba sint intelligenda, non est satis expeditum. Cur ita vero? Quia Sixtus Senensis in Bibl docuit, septem postrema capita libri Esther, quae desunt in Hebraico, esse apocrypha. At Sixtus unus est ex innumerabilibus, qui contrarium docuerunt: et Sixti argumenta refutávit Bellarminus L. 1. c. 7. Quomodo opinatio unius, cui satis et abunde responsum est, dubiam reddere potest definitionem Concilii œcumenici?

(*h*) Ballerinii T.III.Op.S.Leonis pag. 98.n.XXXVI. conf. Constant in praefat. ad Ep. RR. PP. n. 118.

(*i*) Coustant in Epist. RR. PP. pag: 795.

(*k*) Ballerin. de antiquis Collect. P.II. C. XI.n.VII.

(*l*) Sardagna T.II. Theol dogmatico - pol.n.CLIV.

§. LXVI.

III. Propositio ipsis verbis Concilii Trid. Sess. IV. exprimenda est: „ Sacrosancta synodus, considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur sacrorum librorum quænam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit e declarat, ut hæc ipsa vetus et *vulgata editio*, quæ longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, *in publicis lectionibus*, *disputationibus*, *prædicationibus et expositionibus pro authentica habeatur*, *ut et nemo illam rejicere quovis prætextu audeat*, *vel praesumat.* „ De usu fontium, et versionibus multa erudite congeruntur ab iis, qui ex instituto hæc tractant. S. Hiero-

nymus Scripturis interpretandis, atque ad codicum fidem redigendis in primis de Ecclesia præclare meritus est, quod indicatur can. 6. dist. 9. At Isidorus, qui Pontificibus Hieronymo antiquioribus adscribit verba Scripturæ ex posteriore istius interpretatione, fraudis indicium prodidit manifestum.

XVIII. §

Exposita divina auctoritate, canone, authentia versionis sacrarum Scripturarum, de recta illarum *interpretatione* ex eodem Tridentino Concilio statuenda est propositio IV.: „*Ad coercenda* „*petulantia ingenia decernit* (S. Synodus), „ *ut nemo suae prudentiae innixus*, *in rebus fi-* „ *dei et morum*, *ad aedificationem doctrinae* „ *Christianae pertinentium*, *sacram Scripturam* „ *ad suos sensus contorquens*, *contra eum sen-* „ *sum*, *quem tenuit*, et tenet sancta mater Ec- „ clesia, *cujus est judicare de vero sensu*, *et* „ *interpretatione Scripturarum sanctarum*, aut „ etiam *contra unanimem consensum Patrum*; „ ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, „ etiamsi hujusmodi interpretationes nullo un- „ quam tempore in lucem edendæ forent. Qui „ cotravenerint, per Ordinarios declarentur, et „ pœnis a jure statutis puniantur „ (*m*) Summum igitur judicium de vero sensu Scripturarum penes Ecclesiam est, a qua ipsæ Scripturæ auctoritatem habent non *intrinsecam* veritatis et infallibilitatis, sed *extrinsecam* legitimæ attestationis, et judicialis definitionis. Spiritus Sanctus, qui inspiravit Scripturas, et Ecclesiam in docendo regit, falli ipsam aut fallere haud sinit. Eloquia veteris Testamenti Judæis, nempe populo fideli credita sunt, ut ait Paulus Rom. III. 2.

Scripturæ utrinsque Testamenti Ecclesiæ Christi, non ejus hostibus. Hi ex Scriptura cum agunt, non audiendi quidem essent; quia nulla æquitatis et juris ratio permittit, ut Ecclesiæ hostes Ecclesiam ex instrumentis: quæ propria habet, accusent, et arma ex domo Ecclesiæ petant. In hanc sententiam acute contra hæreticos disputat Tertullianus: *Nullum*, inquiens, *jus capiunt Christianarum literarum; ad quos merito dicendum est: Qui estis? Quando et unde venistis? Quid in meo agitis non mei? Quo denique, Marcion, jure meam silvam cædis? Qua licentia, Valentine, fontes meos subvertis? Qua potestate, Apelles, limites meos commoves? mea est possessio. Quid hic ceteri ad voluntatem vestram seminatis et pascitis? mea est possessio. Olim possideo: prior possideo: habeo origines firmas ab ipsis auctoribus, quorum fuit res: ego sum heres Apostolorum. Sicut caverunt testamento suo: sicut fideicommiserunt: sicut adcuraverunt; ita teneo. Vos certe exheredaverunt semper, et abdicaverunt ut extraneos, ut inimicos* (*n*)

(*m*) Sic a via Patrum deflectunt praecones tolerantiae, interpretantes vel potius depravantes verba Christi Matth. XVIII. 17. verba Pauli Gal. I. 7. 8. Tit. II. 10. verba Joannis I. Jo. IV. 1. II. Joan. 10.

(*n*) L. de praescript. c. 37. Juris peritus hac sententia mirifice debet affici. Cadit eadem in omnes, qui a Catholica et Apostolica Ecclesia alieni sunt. Quod uni eorum non licet, nulli licet. Omnes alieni sunt: omnes extranei sunt: omnes Ecclesiae possessionem injuste invadunt.

§. LXVIII.

Ad particularia nunc capita de recto sacrarum Literarum usu descendendum est; ac

in primis sensus earum duplex distingui solet. Primo *literalis*, seu historicus et externus, quem verba ipsa secundum linguæ proprietatem, et usitatum loquendi modum præ se ferunt, tum significatione *propria*, tum *metaphorica*: utraque enim ad sensum literalem referenda est; ceu cum Christus dicitur agnus, leo, lapis angularis, cum Petrus dictus est Petra, supra quam Christus ædificavit Ecclesiam. Tales Metaphoræ sensum literalem sub notione imaginaria, uti in Dialecticis dicitur, exprimunt, quæ ad realem revocanda est.

§. LXIX.

Alius est *sensus mysticus*, spiritualis vel internus, quo præter sensum literalem res significatæ per voces ad aliud quidpiam significandum adhibentur; estque is triplex. 1. *Allegoricus* ad Christum et ejus Ecclesiam: 2. *Anagogicus* ad gloriam cælestem: 3. Moralis; seu græco nomine *tropologicus* ad singulorum hominum vitam conformandam refertur. Exemplum triplicis sensus extat in verbis Pauli Gal. IV. 22. —— 26. *Abraham duos Filios habuit* —— —— *quæ sunt per allegoriam dicta* (o). Ab omni hoc sensuum et significationum genere differt sensus *accommodatitius*, quo viri docti ac pii verba Scripturæ ad alias res pias et honestas et veritati consentaneas ingeniose adhibent, id est, propter quandam similitudinem, et expoliendæ tractationis studio, quin indicare velint, eo sensu, quo utuntur ipsi, verba a Spiritu Sancto inspirata fuisse (p). Addenda autem hoc loco Tridentini Concilii lex est Sess. IV. *Temeritatem illam reprimere volens* (S. Synodus) *qua ad profana quæque*

convertuntur, et torquentur verba et sententiæ sacræ Scripturæ, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias et diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos; mandat et præcipit, ad tollendam hujusmodi irreverentiam et contemtum, ne de cetero quisquam quomodolibet verba Scripturæ sacræ ad hæc et similia audeat usurpare; ut omnes hujus generis homines, temeratores et violatores Verbi Dei, juris et arbitrii pœnis per Episcopos coerceantur (*q*).

(*o*) De sensu mystico luculente disserit Weitenauerus ad finem commentarii literalis in libros Machabaeorum. Sunt hodie, qui sensus mysticos Scripturae Sacrae penitus inficiantur. in qua re certe contra communem PP. doctrinam sentiunt.

(*p*) Sensu accommodatitio saepe usus est Innocentius III., pro more hominum literatorum illius aevi. Exempla extant in c. per venerabilem, 13. qui filii sint legitimi; et in Decretali integra, cujus fragmentum exhibetur c. 40. de Electione.

§. LXX.

Præcepta Mosaïca vulgo dividuntur in cæremonialia, forensia seu politica, et moralia. Bina priora cessasse nunc, generatim statui potest: ultima manere, non tam vi promulgationis a Moyse factæ, quam quia in ipsa hominis rerumque natura rationem sufficientem habent. Sed totum id specialiter explicandum est.

I. Quicunque ritus V. T. indicio est, vaticinia ac figuras venturi Messiæ necdum impletas esse, aut legem, quæ natura sua fuit

temporaria et uni populo usque ad Christi adventum data, etiam nunc durare; is quidem superstitiosus est. Hinc cum singulari emphasi dictum a S. Paulo: *Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si circumcidamini* (tanquam ex necessitate legis), *Christus vobis nihil proderit.*

II. Aliquando lex V. T. aut institutio ritus rationem habet in peculiari natura status Judaici; ceu quod mulier, quæ, deficiente successore masculo, paternam capiebat hereditatem, maritum ex sua tantum tribu assumere potuerit, ne bona tribuum distraherentur. Item quod Sacerdotibus et Levitis V. T. uxores fuerint concessæ; quia modus perveniendi ad sacrum ministerium fuit hæreditarius.

III. Aliquando permissa duntaxat et tolerata fuerunt in V. T. nonnulla, quæ eo sublato pariter cessant. Talis erat libellus repudii, de quo Christus Matth. XIX. 24. ad Pharisæos dixit: *Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras. Ab initio autem non fuit sic.*

IV. Magna inter Synagogam, et Ecclesiam provenit differentia ex Sacrificio nostro, quod antiquis omnibus Sacrificiorum generibus infinities antecellit. Unde sequitur maxima Sacerdotii et Legum differentia. *Nam translato Sacerdotio necesse est, ut et legis translatio fiat.* Quæ doctrina D. Pauli Hebr. VII. 12. cum sit animadversione dignissima, sapienter translata est in Decretales. c. 3. de constitutionibus. Similiter de Sacramentis observat S. Augustinus l. XIX. c. 12. contra Faustum; alia nunc instituta esse, *virtute majora*; *utilitate meliora*;

actu faciliora; *numero pauciora*: quod ad leges connubiales provide referendum est: cum matrimonium novæ legis ad dignitatem Sacramenti sit elevatum.

V. Denique Synagoga unius gentis finibus continebatur: Ecclesia Christi toto orbe ac per regna plurima erat diffundenda ex voluntate Dei et prophetarum vaticiniis; ita, ut inter plurimos Sacerdotes unum haberet summum, quem Christus, cui omnis potestas data est in cœlo et in terra, suum esse Vicarium jussit, et singulari ad id munus potestate exornavit (*r*).

(*q*) Gal. V. 2. Acute, ut semper, disserit S. Augustinus l. 18. c. 4. contra Faustum: „ Ea Christiani „ ex lege et prophetis non faciunt, quibus significan„ tur ista, quae faciunt. Illae quippe erant figurae „ futurorum, quae rebus ipsis per Christum revela„ tis, praesentatis auferri oportebat, ut eo quoque „ ipso, quod hæc ablata sunt, lex et prophetæ im„ plerentur. „

(*r*) Ob has Synagogæ et Ecclesiæ, atque utriusque Sacerdotii ac Legis differentias Bellarminus agens de Romano Pontifice l. II. c. 29. inter summum Pontificem utriusque Legis solerter distinguendum docet.

§. LXXI.

Ex dictis intelligitur, præcepta cæremonialia ac politica V. T. generatim exspirasse cum Christo in cruce, quando velum templi scissum est, et omnia consummata fuerunt. Eo non obstante spectari debet eorum præceptorum interna ratio, ob quam vel ad moralia reduci debent, vel nova potestate ob rationem potiorem, aut similitudine quadam restaurari possunt. Casus sunt sequentes:

I. Deut. I. 17. Judicibus præscribitur lex hæc: *Nulla erit distantia personarum: ita parvum audietis, ut magnum: nec accipietis cujusquam personam; quia Dei judicium est.* Hæc lex forensis sine dubio ad jus publicum naturale referenda est. Similiter lex Numer. XXX. de potestate patris irritandi vota liberorum impuberum, quæ a Gratiano refertur can. 14. et 15. XXXII. q. 2. etiam nunc obtinet, utpote fundata in naturali potestate parentali (*s*).

(*s*) Antoine in Teol. moral. de voto. Ex Gratiano adde can. 2. XX. q. 2.

§. LXXII.

II. Siquid in lege veteri ad ornatum divini cultus, et dignitatem Sacerdotii constitutum fuit; introducto per legem gratiæ cultu longe perfectiore, et Sacerdotio sublimiore recte argumentum ducitur ad leges similes, perfectioresve sanciendas, tuendasque contra profanos impugnatores. *Nunc autem* (inquiebat S. Leo Serm. VIII. de Passione Domini) *et ordo clarior Levitarum, et dignitas amplior Seniorum, et sacratior unctio Sacerdotum.* Hoc eodem argumento legem Cælibatus contra Jovinianum defendit S. Hieronymus. *Nam et in veteri lege*, inquiens, *qui pro populo hostias offerebant, non solum in domibus suis non erant, sed purificabantur, ad tempus ab uxoribus separati, et vinum et siceram non bibebant, quæ solent libidinem provocare* (*t.*) Siricius P. disserens pariter de lege continentiæ addit: *Sacerdotibus legis veteris expleto deservitionis suæ tempore uxorius usus solius successionis causa fuerat relaxatus; quia non ex alia, nisi ex tribu Le-*

vi, quisquam ad Dei Ministerium fuerat præceptus admitti. (u)

(t) L. 1. contra Iovinianum.

(u) In Epist. ad Himmerium Tarraconensem. Constant col. 630.

§. LXXIII.

III. Multo etiam magis ex legibus ceremonialibus V. T. contra cavillationes hominum profanorum disseri potest, quando iidem ritus ab Ecclesia institutos, et sacras cæremonias, ornatum templorum, variasque divini cultus solemnitates magna temeritate insectantur, tanquam inanes, ridiculas, superstitiosas, imo et noxias; cum per sacram illam pompam animos Christianorum ab internis meditationibus pietatisque sensis ad res externas avocari putent. His dicteriis longe præferri debet prototypon a Deo præmonstratum in lege veteri, et usus Ecclesiæ, et exemplum remotissimæ antiquitatis, et experientia bonorum omnium.

§. LXXIV.

Ad *moralia præcepta* V. T. reduci possunt præcepta Noachidarum, quæ ignorari non debent a studioso juris sacri; cum Scriptores quidam summam universi naturæ juris in iis ponant. *Noachidæ* a Judæis appellantur omnes gentes, ab Hebræa distinctæ. Earum disciplinam seculo elapso ex Hebræorum monumentis collegit Joannes Seldenus, Angliæ Ictus in libro, quem inscripsit: *De Jure naturali et gentium juxta disciplinam Hebræorum.* Ejus disciplinæ recensentur capita septem:

I. *De cultu extraneo*; quo prohibetur idololatria, et quodvis superstitionis ac sacrilegii genus.

II. *De maledictione Numinis sanctissimi*, quo interdicitur blasphemia, execratio, seu prefanatio divini nominis.

III. *De effusione sanguinis*; quo prohibetur non modo omne homicidium, sed quævis effusio sanguinis in terram ex animali etiam mundo; quia sanguis in terram defodiendus erat.

IV. *De revelatione turpitudinum.* Vetantur incestuosa et interdicta commercia cum matre, cum Patris uxore, cum sorore germana, cum alterius conjuge: sodomia seu coitus contra naturam, coitus cum bestiis.

V. *De furto et rapina.* Data fides non deserenda: mendacia et perjuria vetita.

VI. *De judiciis*, seu re forensi et subjectione civili.

VII. *De membro animalis viventis*, quo vetatur esus sanguinis (*x*), Patet, valde imperfectam esse hanc juris naturalis disciplinam, ac præceptis fere negativis constare, nullo communi principio copulatis; eorum tamen vestigia deprehenduntur in libro Job, qui nihil de lege Moysis norat (*y*).

(*x*) Quidam Rabbini octavum addunt de circumcisione datum Abrahamo: alii aliud de castratione. videlicet vetitum fuisse, abscindi hominem vel brutum.

(*y*) De cultu extraneo Job. XXXI. 26. seq. de blasphemia ib. I. 5. de homicidio XXXI. 29. de adulterio ib. 9. de judiciis XXIX. 14. XXXI. 13. de furto XXIV. 9.

§. LXXV.

Ex sententia aliorum Judæorum Deus posteris Noemi ea tradidit præcepta, quæ extant Genes. IX. ac.

I. De connubio: *Crescite et multiplicamini.*

II. De jure coercendi animalia: *Terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ.*

III. De facultate adhibendi in cibum carnes: *Omne, quod movetur, et vivit, erit vobis in cibum.*

IV. De abstinentia a sanguine: *Carnem cum sanguine ne comedatis.*

V. De homine ab animali occiso: *Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum.*

VI. De pœna homicidii: *Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguinis illius.*

VII. De distributione terrarum: *Ingredimini super terram, et implete eam.*

§. LXXVI.

De praeceptis N. T. curandum, ut leges divinæ fecernantur a mere Apostolicis: quæ sunt juris humani et variabilis, etsi eæ ex divina inspiratione sint mandatæ literis, ut alia dicta, factaque hominum. Paulus aliquando scribit: *Ego accepit a Domino, quod et tradidi vobis. - - Iis, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus* (*z*). Aliquando vero ait: *Præceptum Domini non habeo: consilium autem*

do. Ceteris ego dico, *non Dominus* (*a*). De divinis præceptis sæpe quæstio movetur, utrum divina naturalia sint, an positiva, ceu de monogamia. Præceptum Christi Matth. X. 8.: *Gratis accepistis*: *gratis date*; quatenus Simoniam excludit, certe divinum est naturale. Similiter quod contra usuram extat Luc. VI. 34. 35.; *Mutuum date*, *nihil inde sperantes*, tanquam ex justitia et stricte debitum; est divinum naturale.

(z) I. Cor. XI. 23. I. Cor. VII. 10.

(*a*) Ibid. v. 25. et 12.

§. LXXVII.

A præceptis divinis segreganda sunt consilia, quæ non exiguo numero suggeruntur a novo Testamento. Istiusmodi extant Matth. V. 40.: *Qui vult tecum judicio contendere*, *et tunicam tuam tollere*; *dimittas ei et pallium.* Et ib. v. 39. *Ego autem dico vobis*: *non resistere malo.* Non enim justa defensio, aut bellum Christianis omnino interdicuntur (*b*).

(*b*) Confer. de Consiliis Inst. J. N. Priv. §. XII. pag. 28. et §. CI. not. 2. pag. 217. Item Jus natural. Gentium §. CCXCVII. pag. 599.

§. LXXVIII.

Concludendus est his locus et fons canonicus gravissimi momenti animadversione, videlicet de difficultate recte interpretandi Scripturas Sanctas, ac temeritate in labore interpretandi vitanda. Dictum est mox, distingui oportere inter præcepta divina et consilia: divina esse alia naturalia, alia positiva et ar-

bitraria : - utriusque generis divina segregari debere ab humanis. Sunt alia, quæ difficultatem genuinæ interpretationis aug nt; nam in præceptis cæremonialibus et judicialibus V. T. spectanda est ratio, quæ tum moralis esse potest, tum sita in peculiari conditione status Judaici. - Dein sensus S. Scripturarum est multiplex; non enim solæ voces, sed etiam res vocibus indicatæ significatum habent, qui sane in oculos non incurrit; exemplo sunt Agar et Sara, Agnus paschalis, Jonas in ventre ceti, mare rubrum, serpens in deserto, catenæ Jeremiæ. - Frequens in Scripturis est transitus a sensu literali ad mysticum, a carnalibus ad spiritualia, a temporalibus ad æterna, a prophetis ad Christum. Hinc Eunuchus reginæ Candacis verba Isaiæ legens: *Tamquam ovis ad occisionem ductus est - - Generationem ejus quis enarrabit?* ad Philipphum dixit: *Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo* (c)? - Hic ipse locus Isaiæ: *Generationem ejus quis enarrabit?* nunc æternam nunc temporalem Christi generationem, imo et resurrectionem ejusdem significat. - Maxime vero expendenda est mysteriorum sublimitas, quæ in S. Scripturis patefacta sunt, ceu Trinitatis, Incarnationis, divinæ gratiæ ac prædestinationis, et humanæ libertatis: quæ inter se, et cum aliis exploratis veritatibus ægre conciliantur. - Sapientiæ et doctrinæ Christi, quæ in misterio Crucis sita est, quantas lites movet prudentia carnis, et humanæ rationis fallacia? - Fit quidem non uno loco, ut, quod obscure hic dictum est, alibi clarius videatur expressum; sed pernacium ingeniorum mos est, ut loco, quem arripuerunt aliquando, omnibus modis insistant; quod-

que obscurum apparet aliis, id clarum dicant, et contra. Et quid demum exprimi tam claris et perspicuis verbis potest, quod ab hominibus pravis, suarum opinionum amantibus, non trahatur in perversum sensum? Satis est, exempli causa, commemorare dogma de primatu Petri, e Successorum ejus, qui apertissimis, pluribusque Scripturæ verbis et sententiis perquam consentientibus inter se expressus, explicatusque, et confirmatus est. Atqui nemo ignorat, quam variis interpretationibus idem vexetur, laceretur, eludatur, ut merito vir sanctissimus et theologicæ ac canonicæ scientiæ peritissimus Franciscus Salesius disc. 32. de Eccles. scripserit: *Quod si liceat sic clara loca explicare; nihil omnino in Scriptura reperitur, quod in omnem sensum detorqueri non possit.*

(c) Act. VIII. 34.

§. LXXIX.

At, inquiunt, interpretationes novæ, quas afferunt, ab Ecclesia nondum rejectæ et condemnatæ sunt. Id scilicet temerarii homines sibi et aliis persuadere volunt, doctrinam et interpretationem novam tamdiu hæreseos notam effugere, donec publico Ecclesiæ judicio condemnetur. Ad vero tam falsum hoc, ut nihil magis; penitusque adversum *firmitati fidei, cui necesse non est, ut singulos articulos Ecclesiæ declaratio antecedat: alioquin ad fidei dogmata cognoscenda nullam haberet vim divinæ Scripturæ lectio, sed Ecclesiae duntaxat definitio; et per aliquot secula, quibus paucula quædam Ecclesia definivit, licuisset de reliquis omnibus du-*

bitare. At contra legimus, Sanctos Patres etiam ante definitiones Ecclesiæ detestatos fuisse tanquam hæreticos eos, qui aliquem articulum refellebant; de communi sententia e Scripturae verbis deductum: atque ea de causa Ecclesia postmodum in Conciliis eosdem execrata est, etiam impiorum nomine et anathemate inflicto; quod sane iniquum fuisset, nisi per fidem ad credendum articulum illum obstringerentur, antequam Ecclesia declarasset (*d*).

(*d*) Ita ad propositum meum sapienter disserit Em. Pallavicinus in Hist. Conc. Trid. l. 6. c. 18. n. 5.

CAPUT VI.

DE CONSTITUTIONIBUS ROMANORUM PONTIFICUM.

§. LXXX.

Non est mihi propositum hoc loco, summam auctoritatem Romanorum Pontificum ab innumeris vindicare criminationibus, quibus minuti scriptores ætatis nostræ adversus illam non scribunt, sed furunt et fremunt. Suscitent per me et bonos omnes, sopitas dudum lites: accusent ambitionem, occultasque fraudes aulæ Romanæ, avaritiam Romanæ curiæ: clament oppressam potestatem Episcoporum, libertatem populorum, majestatem Principum: exaggerent nationum gravamina: exprobrent Isidori decretales: insurgant contra sacrum et divinum imperium, ejusque imperii partes singulas lacerent: obsistant inspectioni: obstrepant legibus: insaniant contra judicia: nitantur discindere corpus Christi, et membra a Capite distrahere: contendantque modis omnibus, ne Sacrosancta Jesu Christi Ecclesia Una sit, ne Sancta, ne Catho-

lica, ne Apostolica. Ego vero, et boni omnes divina illa verba volvemus animo: TU ES PETRUS ET SUPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM: ET PORTÆ INFERI NON PRÆVALEBUNT ADVERSUS EAM (*a*). Vetus hic furor est adversariorum Ecclesiæ, id est, *haereticorum*, *ut, cum in aliis fere dogmantibus non minus inter se, quam a nobis dissentiant, in hoc tamen omnes conveniant, ut totis viribus, summaque animi contentione Romani Pontificis Sedem oppugnent. Nulli fuerunt unquam hostes Christi, atque Ecclesiae, qui simul cum hac Sede bellum non gesserint* (*b*).

(*a*) Matth. XVI. 18.

(*b*) Eminentiss. Bellarminus in præfat. De Romano Pontifice.

§. LXXXI.

Cur de constitutionibus Romanorum Pontificum ante agam, quam synodorum canones, tanquam canonici juris fontem uberrimum, aperirem, causæ sunt hæ:

I. Antequam coirent, ac coire possent generalia Concilia, complura emanarunt per orbem, vimque habuerunt Apostolicæ Sedis decreta; fuitque ea primorum Patrum a Fidelium certissima sententia, divinas et apostolicas Traditiones, ac scripturarum canonem rectumque sensum apud Romanam Ecclesiam fidelissime custodiri, et inveniri posse ab iis, qui inde responsa peterent. *Cum in Chartis ecclesasticis*, inquit Hieronymus, *juvarem Damasum, Romanae urbis Episcopum, et Orientis Occidentisque synodicis consultationibus responderem* (*c*). In-

nocentius I. ad Patres Concilii Milevitani in hunc modum scribit: *Diligenter et congrue Apostolici consultis honoris arcana* (*honoris*, *inquam illius*, *quem praeter illa*, *quae sunt extrinsecus*, *sollicitudo manet omnium Ecclesiarum*) *super anxiis rebus*, *quae sit tenenda sententia*: *antiquae scilicet regulae formam secuti*, *quam toto semper ab orbe mecum nostris esse servatum*, *scientes*, *quod per omnes provincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanent* (*d*). Eundem in modum loquitur Bonifacius I. *Institutio universalis nascentis Ecclesiae de beati Petri sumsit honore principium*, *in quo regimen ejus et summa consistit. Ex ejus enim fonte Ecclesiastica disciplina per omnes Ecclesias religionis jam crescente cultura manavit* (*e*).

(*c*) Hieronym, Ep. 110. n. 91.

(*d*) Constant. col. 896.

(*e*) Ib. col. 1037.

§. LXXXII.

II. Canones particularium synodorum jus commune non faciunt, nisi ad hoc velut fastigium eleventur ab universali Pastore: quæ autem ab Episcopis per orbem dispersis, aut in Conciliis œcumenicis congregatis definiuntur, aut decernuntur, vim et auctoritatem præcipuam a Capite universæ Ecclesiæ habent; Romani vero Pontifices Caput universæ Ecclesiæ et ipsi se professi, et omnibus locis ac temporibus agniti, cultique sunt. Unde Siricius ad Himmerium Tarraconensem ad cuncta respondisse ait, *de quibus ad Romanam Ecclesiam*, *utpote caput tui corporis*, *retulisti* (*f*). Patres Concilii Aquilejensis de ambitione Ursini, qui Damasi P. locum usur-

pare moliebatur; ad imperatores, Gratianum, Valentinianum ac Theodosium scripsere his verbis: *Totius orbis Romani Caput, atque illam Sacrosanctam Apostolicam fidem, ne turbari sineret, obsecranda fuerat Clementia Vestra*; adduntque rationem: *Inde enim in omnes venerandae communionis jura dimanant* (*g*). Jure etiam civili hæc dignitas supremi Capitis promulgata est, ubi Romanus Pontifex *Caput omnium sanctarum Ecclesiarum* pronuntiatur, cujus Sedi uniri ac subjici omnes sacerdotes, etiam universi Orientalis tractus; ad quem dubia fidei referri, et per quem discere oporteat Episcopos sinceram doctrinam (*h*).

(*f*) Coustant col. 637. adde Epistolam Anastasii I. ib. col. 728. et Bonifacii I. loco supra cit.

(*g*) Coustant. col. 554.

(*h*) L. 8. §. Reddentes honorem. C. de Summa Trinitate.

§. LXXXIII.

Hactenus de præsenti argumento veluti præfatus, nunc aggrediar ad rem ipsam. *Constitutionis* vox ad illud genus legum adhibetur proprie, quæ a supremo Principe communitatis sacræ vel profanæ emanant; *Canones* eduntur in Conciliis: *Decreta* fiunt cognita partium causa: *edicta* motu proprio promulgantur. *Rescripta* stricte referuntur ad illud genus Literarum Apostolicarum, quibus Pontifex supplicantium causa aliquid fieri jubet. *Epistolæ Decretales* ad præcedentem consultationem scripto remittuntur. *Dogmata vel Constitutiones dogmaticæ* respiciunt fidem: *mandata* mores et disciplinam:

interdicta quidpiam fieri vetant: *Sanctiones* pœnam in transgressores statuunt, eæque legibus omnibus fere annexæ sunt (*i*).

(*i*) §. 10 Inst. de rer. divis. Loquendi usus in his omnibus valde inconstans est.

§. LXXXIV.

Aliæ non paucæ Literarum Apostolicarum denominationes petuntur vel a personis, ad quas Missæ sunt, vel a causa, et argumento scriptionis, vel etiam a modo, quo emittuntur in orbem, ac

I. *Familiares* dicuntur Pontificum Epistolæ, quæ ad viros pios, et doctos mittuntur solatii vel consilii petendi, aut benignitatis Apostolicæ testificandæ causa. Talis est Epistola X. B. Innocentii P. I. ad Aurelium, Carthaginensium, et Augustinum, Hipponensium Episcopos data circa an. 406. salutatoria et plena caritatis (*k*). S. Leo P. I. de Paschate celebrando Cyrillum Alexandrinum et Paschasinum Lilybæum consuluit. Desideratur utraque Leonis Epistola: extat responsum Paschasini et fragmentum de responso Cyrilli (*l*). Hac occasione commemorandæ sunt *Paschales* Epistolæ, per quas dies celebrandi paschatis a Pontifice Romano maxime indicebatur (*m*)

(*k*) Coustant col. 807. Apud Dionysium exiguum hæc Epistola est decretum Innocentii octavum et trigesimum.

(*l*) T. I. Op. S. Leonis edit. Ballerin. Ep. 3.

(*m*) Synodus Arelatensis. I. an. 314.

§. LXXXV.

II. *Tractoriae* (Epistolæ) verbum a jure civili ad usum Ecclesiasticum videtur traductum (*n*). S. Augustinus tractoriam Epistolam vocat, qua Episcopi ad synodum vocabantur; quo significatu etiam literæ *synodales* dictæ sunt. Alio loco intelligit literas per orbem missas, velut *encyclicas* super eorum nomine, qui de crimine convicti fuerunt, aut super criminibus objectis respondere pertinaciter detrectant (*o*). Quo sensu celebris est Tractoria Zosimi P. super damnatione Pelagii et Celestii omnibus Ecclesiis inscripta. Ab his tractoriis vel tractatoriis non multum abludunt Epistolæ *denuntiativae*, quibus hæreticus vel infidelis quispiam denuntiabatur; uti Jovinianus et socii a Siricio P. denuntiati sunt (*p*).

(*n*) Confer. paratition et commentarium Gothofredi in tit. 6. de tractoriis et stativis l. VIII. cod. Theodos. Idem titulus extat in cod. Just. l. 12. tit. 52.

(*o*) S. Augustinus Ep. 43. n. 8. et 9. Serm. 2. in Psal. 36. n. 19. Epist. 217. et l. Post collationem contra Donatistas c. 24. n. 41.

(*p*) Ep. VII. Siricii apud Coustant col. 663.

§. LXYXVI.

Aliud genus Pontificiarum Literarum sæpe exprimitur nomine *commonitorii* aut *regularum*, quæ præstitui solebant legatis ad synodum profecturis, aut synodis Papæ nomine præsidentibus, Vicariis item Apostolicis, aut Legatis alia ex causa in provincias missis; quales literæ hoc ævo *instructiones Legatorum* vocantur. Celebre est commonitorium Gelasii P. in-

scriptum *Fausto Magistro fungenti legationis Officium Constantinopolim.* In Concilio Ephesino lecta fide Nicæna et exposita causa Nestorii dictum ab omnibus Episcopis: *Sanctissimi Romani Episcopi scripta legantur.* Ante daminationem vero Nestorii dixerunt Patres: *Coacti per sacros canones et Epistolam Sanctissimi Patris nostri et Comministri Cœlestini, Romanæ Ecclesiae Episcopi, lacrymis subinde perfusi ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessario venimus.* In Concilio Chalcedonensi Act. I. Paschasinus, Romanæ Ecclesiæ Legatus, dixit: *Beatissimi atque Apostolici viri Papae urbis Romae, quae est caput omnium Ecclesiarum, praecepta habemus prae manibus, quibus praecipere dignatus est ejus Apostolatus, ut Dioscorus Alexandrinorum Episcopus non sedeat in Concilio, sed audiendus intromittatur. Hoc nos observare necesse est. Si ergo praecipit vestra Magnificentia, aut ille egrediatur, aut nos eximus.*

§. LXXXVII.

Declarativae dictæ sunt Epistolæ, quæ insignem viri defuncti sanctitatem declarabant. Aliæ dictæ *clericales*, *diaconales*, *Episcopales* seu enthronisticæ, quas initio Pontificatus non tam Pontifex M. ad universos Episcopos, quam Episcopi ad collegas suos, indeque ad ipsum Pontificem M. mittebant, ut qua par erat, submissione agnoscerent eundem, ac revererentur. S. Cyprianus ad S. Cornelium P. accepto de ejus electione certo nuntio scribit: *Placuit per Episcopos —— —— ut per omnes omnino isthinc positos* (Episcopos Africæ) *literæ fierent, sicut fiunt, ut Te universi collegae*

nostri, et communicationem tuam, id est, catholicae Ecclesiae unitatem pariter et caritatem probarent firmiter, ac tenerent (q).

(q) Ita nimirum ex mente S Cypriani, totiusque ecclesiasticæ antiquitatis in communione esse Apostolicæ Sedis, perinde est, ac communicare cum universa, seu Catholica Ecclesia.

§. LXXXVIII.

In tam vario Literarum Pontificiarum genere distinguendæ in primis sunt constitutiones *generales*, quæ ad regendam universam Ecclesiam diriguntur, tum circa dogmata fidei, tum circa disciplinam Ecclesiasticam et mores fidelium: *et speciales*, seu rescripta stricte dicta. Ad has referuntur, quæ a Romano Pontifice statuuntur vel in Concilio provinciali, vel pro suis ditionibus in Italia; id quod velle præsumitur, si Decretum edat lingua italica conceptum. Nam ut in J. P. E. §. 353. animadverti, Romanus Pontifex considerandus est, ut Caput Ecclesiæ universalis et Pastor pastorum, ut Patriarcha totius Occidentis, ut Primas Italiæ, ut Metropolita Romanæ provinciæ, ut Episcopus Diæceseos Romanæ, ut Princeps temporali gaudens Dominio; quia superior dignitas inferiorem non supprimit, sed ornat, et elevat. Quovis autem harum dignitatum munere constitutiones edere, aut rescripta dare potest Romanus Pontifex.

§. LXXXIX.

De constitutionibus generalibus, qualia sunt Decreta et Decretales Epistolæ, generatim atque

ex sensu venerandæ antiquitatis statuendum, *eas venerabiliter suscipi*, *summoque in pretio haberi debere*, *tanquam ipsius divina Petri voce firmatas* (r), Homini catholico salutisque suæ studioso id pessuasissimum est ex ipso primatu divinitus instituto.

(r) Can. 2. dist. 19.

§. XC.

Quantam autem vim Epistolis Decretalibus Pontificum inesse agnoverit antiquitas, ipsa indicat vox *auctoritatis*, qua illas Epistolas denotabant. Acta synodi Palæstinæ, quæ tempore Victoris P. celebrata est, sic incipiunt: *Papa Victor Romanæ urbis Episcopus, direxit auctoritatem ad Theophilum Cæsariensem.* —— —— *Cum multitudo illa convenit, Theophilus Episcopus protulit auctoritatem ad se missam Papæ Victoris.* Teste Constantio in pervertusta Canonum collectione non alio, quam *auctoritatis* nomine inscribuntur Epistolæ Decretales: *Auctoritas Siricii ad Himmerium*, *Auctoritas Innocentii ad Victricium*. P. Zosimus in Epistola I. ad Episcopos Galliæ, cum præscripsisset, ut, qui Romam aut alio e Gallia veniunt, formatas accipiant a Metropolitano Arelatensi, addit: *Quam auctoritatem ubique nos misisse manifestum est, ut cunctis regionibus innotescat, id, quod statuimus, omnimodis esse servandum.* Eadem voce et vocis significatione utitur Bonifacius I. in Epist. ad Rufum et Macedonas: S. Leo Epist. 159. Ball. edit. Nec Tertullianum, cum I. de Præscript. c. 36. de Romana Ecclesia ait: *Unde nobis quoque auctoritas præsto est*; aliud significasse puto, quam Decreta illius Ecclesiæ etiam in Africam deferri. Icti enim auctoritatis voce aliud non de-

notabant, quam jussa superiorum, et edicta publice proposita (*s*).

(*s*) Vicat in vocabulario J. U. verbo : *Auctoritas.*

§. XCI.

Ut præter venerationis sensa erga decretales Epistolas, simul ideam de veteri illarum stilo informes animo, animadverte, solitos esse primorum temporum Pontifices, vitæ sanctitatæ omnique doctrina illustres maximam obedientiam subjectionemque erga Decretales suas exigere, easque, tanquam Petri potestate constitutas, additis gravissimis sanctionibus communire.

I. Testis minime suspectus est Tertullianus Montanistarum lue jam infectus, et contra edictum Apostolicæ Sedis sentiens. Is in l. de pudicitia, seu potius adversus reconciliationem pœnitentium prope initium ita scribit: *Audio, etiam edictum esse propositum, et quidem peremtorium : Pontifex scilicet Maximus, quod est Episcopus Episcoporum, edicit : Ego et mæchiæ et fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.* Quibus verbis Tertullianus ex stylo Jurisconsultorum, quorum ipse in numero fuit, *peremtorium* vocat edictum, ita conceptum, ut *perimeret disceptationem, hoc est, ultra non pateretur adversariorum tergiversari,* l. 70. D. de Judiciis; satisque indicat, Pontificem Romanum vi et titulo supræmæ potestatis coegisse alios, ut exemplum Romanæ Ecclesiæ sequerentur; et delictorum, quæ nominat, pœnitentia functos reconciliarent, atque ad sacra admitterent mysteria (*t*).

(*t*) Tertulliani verbis designari Romanum Pon-

tificem, ac verisimiliter Zephyrinum, sentiunt viri eruditissimi plerique omnes, præsertim cum eundem, quem impugnat, *Apostolicum* nominet. c. 21. ejusdem libri; qua voce simpliciter a Veteribus denominatum fuisse Præsulem Apostolicæ Sedis, constat. Quæ hoc eodem c. 21. de ecclesia Petri propinqua Tertullianus profert, de ecclesiae tempore, non loco propinqua Petri videntur intelligenda; quia verba Christi: *Super hanc Petram*, ita explicat, et personæ Petri aplicat, quasi cum persona Petri potestas ibi concessa exspirarit. Conf. Antifebronio di Francescant. Zaccaria T. 3. P. II. L. II. C. I. n. IV.

§. XCII.

Quanta auctoritatis vi Victor P. I. Polycratem Ephesiorum Episcopum et provinciæ Asianæ Metropolitam aggressus sit, ut in celebrando Paschate Romanæ et Universæ Ecclesiæ disciplinam sequeretur, dicemus in appendice historica L. II. et facile ex responso Polycratis colligitur, in quo ait: *Nihil moveor iis, quæ ad terrorem intentantur (u).*

III. Firmilianus Cappadociæ Episcopus intemperante sane epistola, quæ est. 75. inter epistolasCypriani, satis indicat, Stephanum Papam, a quo dissentiebat, in decreto de Baptismo hæreticorum ad summam auctoritatem D.Petro concessam, atque ad se jure successionis devolutam provocasse; unde Firmilianus juste indignari Stephano se ajebat, quod, *qui sic de episcopatus sui loco gloriatur, et se successionem Petri tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiæ collocata sunt, multas alias petras inducat, et ecclesiarum multarum nova ædificia constituat, dum esse illic Baptisma sua auctoritate defendit.* Qua in re, cum a Cathedra Petri dissentiret Firmilianus cum consortibus

litis, non potuit non errare; quasi, qui Baptismum rite administratum ab hæreticis probaret validum, sectam hæreticorum ob eam causam comprobaret, ut veram.

(*u*) Apud Coustant col. 99.

§. XCIII.

Addam nonnullas sanctionum formulas, quas decretis suis pro summa et universali potestate ad Episcopos, et Metropolitas missis annexuerunt antiquissimi et sanctissimi Pontifices.

I. Ex Epist. S. Siriaci P. ad Himmerium Tarrac. an. 385. *Scituri posthae omnium provinciarum summi Antistites, quod si ultra ad sacros ordines quemquam de talibus crediderint assumendum: et de suo de et suorum statu, quos contra Canones et interdicta nostra provexerint, congruam ab Apostolica Sede promendam esse sententiam.* Has minas ad Metropolitas, *provinciarum summos Antistites*, esse directas, vix dubium est.

II. Ex Epist. S. Zosimi P. ad Episcopum Salonitanum, et vicinos fratres data an. 418. *Sciet; quisquis hoc, postposita Patrum et Apostolicæ Sedis auctoritate, neglexerit, a Nobis districtius vindicandum; ut sui loci minime dubitet, sibi non constare rationem, si hoc putat, post tot prohibitiones impune tentari: contumeliæ enim studio fit, quidquid interdictum toties usurpatur.*

III. Ex Epist. S. Cælestini P. ad universos Episcopos per Apuliam et Calabriam constitutos data an. 428. *Quisquis vero conatus fuerit tenta-*

et fortunas suas, si honorem, si auctoritatis, vel juris sui quamlibet partem defendit contra iniquos invasores, repelli poterit hac exceptione: *In propria causa.* ℞. 3. Viri sanctissimi, et cœlesti pleni sapientia, ambitionis nota, fastusque suspicione aspergi non possunt sine impudente calumnia; sed pro certo tenendum, eos ita locutos et perpetua quidem consensione, atque ita actitasse tanquam conscios, memoresque gravissimi officii divinitus impositi, atque sollicitos de salute Ecclesiæ et animarum, de quibus rationem reddituri erant divino Judici.

§. XCV

Non sola reverentia ac simplex subjecto impendenda est Pontificiis Constitutionibus, sed recta quoque interpretatio, et attentio, ut et materia illarum expendatur, et ratio ac modus, quo eam pertractant. Nam Pontificiæ Constitutiones in eo duntaxat sensu atque intra illos limites auctoritatem obtinent, intra quos constringuntur ex mente ipsorummet Pontificum. Recte monet Petrus Ballerinius in præclarissimo opere de vi ac ratione Primatus RR. PP. *Illud apud non paucos praejudicium obtinet, quo omnia Pontificum dicta vel scripta, tanquam fidei definitiones, existimant. nec cogitant, se hac ratione ipsis Pontificibus, dum favere nimium volunt, obesse plurimum, adversariisque Pontificiæ inerrantiæ plurium objectorum occasionem præbere* (x) Ut *definitionem fidei* edere censeatur Romanus Pontifex, opus est, *primo*, ut res ipsa, quæ definitur, tanquam ad fidem et jus divinum pertinens attingatur: *secundo*, ut præcipiatur, aliquid credendum, aut tenendum tanquam ad fidem aut jus divinum

pertinens, vel reprobandum tanquam errorem fidei aut juri divino repugnantem. Hoc præceptum ita exprimi solet, ut ii, qui aliter sentiunt, a Catholica vel Romana fide abesse, aut ab Ecclesiæ Romanæ communione et unitate separati declarentur, anathemate percellantur: aut ut propositiones damnatæ hæreseos aut aliis æquivalentibus censuris inurantur (*y*).

(*x*) C. XV. §. 10.

(*y*) Hujus generis sunt tum antiquæ definitiones Innocentii I. contra Pelagianos, Cælestini I. contra Nestorium, Leonis I, contra Eutychen, Agathonis I. contra Monothelitas etc. Tum aliæ recentiores definitiones RR. PP. ceu Innocentii X. in Constit. de quinque propositionibus ex libro Jansenii excerptis.

§. XCVI.

Si eo, quo dictum est, modo quidpiam definit Romanus Pontifex, *ex Cathedra* loqui dicitur a Scholasticis, nempe tanquam publicus Doctor et supremus Legislator Ecclesiæ, ut unitas fidei servetur: et ex præcepto Christi Petro imposito fratres confirmentur in fide. *Cathedræ* appellatio præcipue desumta est ex verbis Christi Matth. XXIII. 2. Ubi Moysis Cathedra, non utique materialis, sed nempe doctrina legis, et potestas atque officium Legem explicandi memoratur. Cathedræ Romanæ vel Apostolicæ vocabulum latius sumtum omnem denotat Auctoritatem Apostolicam, ex divino primatu manantem primario tamen ad fidei doctrinam circa veritates theoreticas vel regulas practicas significandam a Patribus adhi-

bitum est, ut Ballerinius cit. op. de Primatu ostendit C. XIII. n. 35. Auctor Principiorum J. P. Eccl. C. V. §. 5. ait: Pontifex *agit doctorem privatum, quoties nec ut judex procedit nec ut legislator*, et adnotat: *Hanc explicationem puto clariorem esse phrasi illa metaphorica Scholasticorum: Cum non loquitur ex Cathedra.* Inepte! ac imprimis non Scholasticis tantum, sed antiquissimis Patribus usitatissima est Cathedræ Romanæ vel Apostolicæ vox; ut ostendit Ballerinius loc. mox cit. Dein privato doctori auctor opponit Pontificem ex Cathedra loquentem. Privatus doctor censetur; si nec ut judex procedit, nec ut legislator: ergo secundùm dialecticas regulas ex Cathedra loqui censebitur ab auctore, si vel ut judex procedit, vel ut legislator: atqui id falsum omnino est; sæpe enim Pontifex judicis vel legislatoris munere fungitur in causis meri facti, vel ad fidem aut jus divinum minime pertinentibus; nec tamen continuo ex Cathedra loqui existimatur a peritis rerum theologicarum.

§. XCVII.

Idem Auctor Princip. C. V. quo de summorum Pontificum decretis agit. §. XXXVIII. *Demus*, inquit, *censuras papales absque generali Concilio, non esse judicium ultimum: demus provocatum fuisse ad universalem synodum: nihil tamen minus reverentia illis et obsequium interim debebitur, tanquam decretis provisionalibus, honestis, imo ad praecavenda animarum pericula necessariis, medioque tempore abstinendum erit ab ulteriore disseminatione dogmatis confixi, quam plerumque subsequitur seditio.* Non est hic locus agendi de vi et infallibilitate Pontificiarum decisionum, sed an-

tiquitatis Ecclesiasticæ studiosus explorata habet sequentia. *Primo*, semper in Ecclesia agnita fuit *necessitas*, in doctrina fidei et divini juris sentiendi et consentiendi cum Cathedra Petri. Amplissimam traditionem hujus necessitatis palam fecit Ballerinius toto opere de vi et ratione Primatus RR. PP. *Secundo*, editis ab Apostolica Sede decretis, quæ formalem expositionem fidei et divini juris præ se ferebant, controversiæ in Ecclesia censebantur *terminatæ*; id quod in Antifebronio a V. C. Zaccaria T. III. l. 1. c. 3. multis exemplis ostenditur. Vox et significatio decreti *provisionalis* est nova et multis seculis in Ecclesia inaudita. *Tertio*, si post definitionem Pontificiam lis eadem in Conciliis agitata et examinata fuit, distingui oportet cum Episcopis Galliæ *examen* quoddam *instructionis*, *Confirmationis et simplicis adhæsionis*; quale etiam post conciliares definitiones aut consensum totius orbis extra Concilium habuit locum, ab *examine juridico*, *seu auctoritatis*. *Quarto*, si homines hæretici et turbulenti definitionibus Pontificiis non acquieverunt; cogitandum, eos nec generalium synodorum definitionibus acquievisse. Manserunt post Concilium Nicænum Ariani; post Constantinopolitanum Macedoniani: post Ephesinum Nestoriani: post Chalcedonense Eutychiani, et ita porro. *Quinto*, Auctor Princip. Cit. C. V. §. VIII. ait, de infallibilitate Romani Pontificis *merito* dubitari posse in iis causis, quæ duplicem involvunt quæstionem, nempe juris, et facti; qualis est Canonizatio Sanctorum; *cum quæstio facti prudentissimos latere queat.* Sed respondendum est cum Benedicto XIV. L. I. C. XLIII. n. 1. *de Servorum Dei beatificatione*, *et Beatorum canonizatione*, id ipsum dici posse de canoni-

zationibus factis in Conciliis generalibus, legitime congregatis: infallibilitatem propterea, quam denegant Romano Pontifici in canonizationibus, denegare quoque coguntur generalibus Conciliis.

§. XCVIII.

De censuris propositionum, et *qualificatione* doctrinæ, a Summis Pontificibus reprobatæ, egi in Jure E. P. C. VII. §. 375. In Decretalibus multæ agitantur quæstiones, ad fidem et jus divinum pertinentes; sed animadvertendum, quod Bellarminus scripsit: *Multa esse in Epistolis decretalibus, quae non faciunt, rem aliquam esse de fide; sed solum opiniones Pontificum ea in re nobis declarant* (z) Idem monet Melchior Canus: *Respondent saepe Pontifices*, inquiens, *ad privatas hujus aut illius Episcopi quaestiones, suam opinionem de rebus propositis explicando, non sententiam ferendo, qua fideles obligatos esse velint ad credendum* (a). Nempe ex quo Summi Pontifices ad Petri Sedem promoti sunt, sicut non exuerunt humanam naturam; ita neque humanam agendi opinandique rationem deposuerunt. Sæpe pro more Scholasticorum rationes *dubitandi* secuturæ decisioni contrarias, præmittunt; quæ utique vim probandi non habent, ac ne menti quidem et sententiæ ipsorum Pontificum conformes sunt. Singularem divini Spiritus assistentiam ex Christi promisso tum demum iisdem attribuimus, quando, ut dictum, et explicatum supra est, de fide et divino jure ex Cathedra loquuntur. Aliis Apostolicis scriptis et decretis summam quidem observantiam exhibemus pro summa scribentium dignitate et auctoritate; at non continuo in numero dogma-

ticarum et immutabilium definitionum ea habemus; quod nec ipsi desiderant ullo pacto.

(z) L. 4. de Rom. Pontif. c. 14.

(a) L. 6. de locis Theol. c. 8. ad 8.

CAPUT VII.

DE CONCILIIS

§. XCIX.

Conventus plurium in unum de re quadam deliberandi causa, *Concilium* dici potest. Concilia autem Ecclesiastica sunt legitimi conventus Catholicorum Antistitum, de causis fidei, unitatis et disciplinæ coacti. Non quivis ergo Episcoporum congressus, Concilium est; sed spectari in eo debet primo *finis*, deinde *forma*, quæ ex principiis Hierarchiæ pendet tum in convocatione, tum in celebratione, denique in conclusione seu confirmatione, ut *legitimus* habeatur conventus. Hierarchia Ecclesiæ ordinatum corpus exhibet et Caput requirit membris præpositum, quale est Papa in Conciliis universalibus; Patriarcha vel Primas in nationalibus: Archiepiscopus in provincialibus; Episcopus in diœcesanis (*a*).

(*a*) Ab antiquis Scriptoribus loca sacra et pia, in quibus fideles communi pietatis spiritu convenerant saepe appellantur concilia, synodi, Martirum coucilia, synodi, Martyrum conciliabula (etsi haec vox in deteriorem nunc sensum soleat accipi). Eo respicit edictum Constantini M. „ Habeat unusquisque „ licentiam sanctissimo catholicae venerabilique Con„ cilio decedens bonorum, quod optaverit, relinque„ re, et non sint cassa judicia ejus. „ L. 1. c. de SS. Eccles. et Cod. Theod. l. 16. tit. 2. de Episcopis, Ecclesiis et Clericis. Leg. 4.

§. C.

Quadruplex enumeravi Conciliorum genus. I. *Universalia* , *generalia*, *seu aecumenica* sunt , ad quæ vocantur Episcopi universi orbis , qui possunt et debent interesse , nisi impediantur , et quibus Romanus Pontifex per se vel suos legatos præsidet.

II. *Nationalia* , in quæ conveniunt Archiepiscopi et Episcopi unius regni vel notionis præside Patriarcha vel Primate regni. Atque hæc, si numero Antistitum , rebusque gestis spectabilia sunt , sæpe vocantur *plenaria* , sed fere cum limitatione e. g. Concilium plenarium Africæ : Concilium universale anniversarium.

III. *Provincialia* , ad quæ unius provinciæ Episcopi præside Metropolitano , vel Archiepiscopo evocantur.

IV. *Diœcesana* , in quibus Clerus unius Diœcesis suo sub Episcopo congregatur.

§. CI.

Mixta ex provincialibus et diœcesanis memorantur Concilia plurima a Romanis Pontificibus olim celebrata , in quibus præter presbyterium Papæ , id est , præter diaconos et presbyteros Ecclesiæ Romanæ aderant Episcopi vicini , atque alii etiam remotarum regionum , qui in urbe tum reperiebantur. Frequentissimus enim primis jam temporibus , maximeque periculosis ob furorem gentilium erat accessus Episcoporum ad Sedem Apostolicam , non utique curiositatis causa , sed communis fidei , uni-

tatis et disciplinæ studio. Instiusmodi fuit Concilium, quod S. Cornelius P. circa an. 251. Romæ habuit in causa confessorum Maximi presbyteri, Urbani et Sidonii, qui ejurato schimate Novatiani in Catholicam Ecclesiam recepti sunt. *Omni actu ad me perlato*, inquit S. Cornelius P. *placuit contrahi presbyterium. Adfuerunt etiam Episcopi quinque, qui et hodie præsentes fuerunt, ut firmato consilio, quid circa personam eorum observari deberet, consensu omnium firmaretur* (*b*). Similiter S. Zosimus P. in Epistola ad Aurelium et universos Episcopos Africæ data an. 417. testatur, examini seu inquisitioni Celestii, vaferremi hæretici, intervenisse, *quicunque in tempore ex diversi regionibus aderant Sacerdotes*; unde Paulinus Diaconus in ea causa *cœtum Apostolicæ Sedis* nominat (*c*). In synodo Romana III. sub S. Gregorio M. subscripserunt Episcopi 24.; Clerici 33. (*d*). Ab hoc Conciliorum Romanorum genere re ipsa non differt amplissimum Collegium S. R. E. Cardinalium, perfectam exhibens Hierarchiam Episcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum, quorum consiliis et suffragiis Romani Pontifices in expediendis negotiis Ecclesiæ utuntur.

(*b*) Coustant in Ep. RR. PP. col. 136.

(*c*) Ib. col. 947. et 966. Idem auctor in Praefat. n. 33. auctoritatibus et exemplis antiquissimorum Pontificum ostendit, eos negotia in synodis decidere solitos esse; etsi decreta et constituta ipsi Pontifici nempe Capiti, jure tribuantur.

(*d*) Concil. edit. Mansi T. X. col. 486.

§. CII.

Historia temporum antiquorum aliud præterea genus synodorum exhibet, quæ *regiae* dicebantur; eoquod non ex Episcopis tantum constarent, sed ex optimatibus quoque et comitibus regni vel imperii, ut omnium suffragiis firmarentur Leges ad utramque politiam, Ecclesiasticam et civilem, pertinentes. Istius generis Concilia frequentia extitisse Constanti nopoli, animadvertit eruditissimus Thomassinus: multo frequentiora fuerunt in Gallia sub stirpe Carolingica; cujus temporis scriptoris et monumenta, quæ extant, Imperium quoddam Sacerdotale, et Sacerdotium Regale exhibent, cum summa Sacerdotii et Imperii vigeret concordia, et velut amicitia. Quæ res cum nec antea esset instituta, nec post observata, legem facere non potest, nisi eodem jure, quo potestas etiam profana et imperialis de rebus Ecclesiasticis disposuit, asseras, Ecclesiasticam de rebus imperii posse decernere (*e*).

(*e*) Conf. Benedict. XIV. de Synod. Diœces. l. 1. c. 1. n, 2. Conf. etiam auctor. de finibus utriusque potestatis C. X.

§. CIII.

Valde ampla est, et late patet tractatio *juris synodalis*, nec eā fixam sedem, certumve *titulum* in Decretalibus Gregorii IX. habet. Est illius juris *Theoria* quædem, est etiam *Historia*; nempe Conciliorum varii generis, quæ supra recensui, inde a nascente Ecclesia celebratorum. Auctores a rebus theoreticis in hoc genere ad historicas sæpe pervolant, ab his

ad illas, non tantum ut illustrent argumentum suum, sed ut probent, ac confirment. Dein duplici modo in jure sacro spectari debent Concilia; *primo* uti *subjectum* potestatis sacræ, quatenus cœtus Episcoporum, tanquam persona moralis, potestatem habet judicandi de negotiis fidei, communionis, et disciplinæ, eumque in finem jure inspiciendi, ferendi leges, exercendi jurisdictionem quasi civilem, et criminalem pollet *Secundo ut objectum* jurium, quæ in causa synodi celebrandæ competunt Summo Pontifici, dein Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, atque etiam Principibus secularibus qui potestate sua et munificentia tot Præsulum ex remotis regionibus convenientium labores et difficultates sublevant, contumaces synodo sistunt, ordinem in consessibus conservant, decretorum executionem promovent. Multum sane in cognitione juris synodalis profecit, qui plurima capita, variasque quæstiones eo pertinentes accurate distinguere, et unamquamque distincte et ordine quodam mente concipere didicit. Atque id maxime hoc loco propositum mihi est: rei enim totius doctrina et singulorum capitum perfecta expositio et pertractatio neque propria est libelli isagogici, neque intra ejusdem angustias constringi potest.

§. CIV.

Quando synodi tanquam *subjectum* potestatis sacræ considerantur; prima est veluti quæstio status, an *legitima* sit hæc persona moralis, sive an rationem Concilii Ecclesiastici reipsa habeat. Sunt enim synodi *spuriæ*, tum quæ se œcumenicas jactitarunt, tum quæ ple-

narias seu nationales, tum aliæ ordinis inferioris. Sæpe enim pro legitimis conventibus existunt turbæ, illicita conventicula, conjurationes, synagogæ satanæ (*f*). Fieri etiam potest, ut legitimi conventus degenerent in spurios et illicitos, sive legitimi esse cessent, uti si post dissolutionem legitima auctoritate factam, animo schismatico continuentur. Sunt alia, quorum vitia ac præcedentes defectus sanari quaqua ratione possunt, nempe per cofirmationem rerum illegitime gesstarum, potea auctoritate legitima supervenientem. Pro diversa istiusmodi confirmatione et approbatione synodi quædam *partim approbatæ*, *partim reprobatae* censentur. Sunt denique synodi *simpliciter approbatae*, quarum status a nemine Catholicorum vocatur in dubium, tum universales et œcumenicæ, tum etiam particulares, quarum non paucæ antiquis habitæ temporibus singularem Romani Pontificis confirmationem, et Catholicæ Ecclesiæ approbationem meruerunt sæpe post intervallum, aut ipso usu ac receptione.

(*f*) Apoc. II. 9. et III. 9.

§. CV.

Status legitimus synodorum, de quo primo omnium quærendum dixi, pendet ex eo, quod in ea celebranda satisfactum sit juribus eorum, qui potestate quadam circa synodos, tanquam objectum, gaudent. Ea jura revocantur ad convocationem, ipsam celebrationem, confirmationem saltem tacitam in synodis particularibus, ut a summo Pontifice non reprobentur. Hæc quidem ex principiis Hierarchiæ divinæ et jure Ecclesiastico, publico, quod eandem exponit, maxime definienda sunt; generatim tamen eadem hic indicari necesse est.

§. CVI.

I. Primum est *convocatio synodi*. In omni regimine sacro et profano, in quo cœtus plurium fieri solent, ceu ipsius populi, optimatum, statuum provincialium, judicum, senatorum etc. spectatur jus convocandi, seu conventum indicendi. Isthoc jus usurpari ab alio, cui non competit, sine injuria et suspicione turbarum, ac factionum haud potest. Dein juri convocationis respondere debet obligatio veniendi, conveniendique, imo et permanendi, donec cœtus legitime solvatur. Synodi Ecclesiasticæ sine Capite suo esse non possunt, cui fere et jus colligendi membra sua aut convocationem ratam habendi competit; atque id ipsum Caput arbitrari, ac definire debet, expediatne certis temporibus coire synodum, ne unitas Ecclesiarum, quæ in synodis maxime spectatur, acerbitate temporum dissolvatur magis, quam conservetur et constringatur: Capitis igitur est, judicare de causa convocationis, satisne gravis et justa sit, ut pastores avocentur a gregibus, et longas itineris et peregrinationis molestias suscipiant. Huc etiam pertinet, quis *vocari* jure debeat, nequis de contemtu agere aut expostulare possit: quæ convocationis legitima forma sit: quæ excusatio absentiæ admitti queat: delegati ab absente an ne et quatenus recipiendi sint. Denique principio synodi dispiciendum est, satisne competens præsentium Patrum numerus sit, ut deliberationibus initium dari, eaque synodus œcumenica, nationalis aut provincialis censeri queat.

§. CVII.

II. *Celebratio* ipsa continet sequentia capita. Observantur solitæ aut præscriptæ solemnitates, ac jus cæremoniale, cujus principia exponuntur tit. de *majoritate et obedientia*; jus præsidendi: ordo sedendi: facultas proponendi, interloquendi, respondendi, habita diligente cautione, ne in tumultum abeat concio, cui Spiritus Sanctus interest, et invisibiliter præest: libertas suffragiorum, modus eadem numerandi et colligendi, nempe *viritim*, id est per singula capita, an *curiatim* secundum classes et ordines, in quos præsentes redacti sunt, ceu curias, centurias, nationes: distinctio sit inter vocem definitivam, et consultivam seu approbativam: dein utrum qui jure suffragii de cetero gaudet, tempore quodam, ut judex, sedere queat, an potius judicandus comparere debeat. Cura habetur ut rerum, quæ proponendæ et expediendæ sunt, teneatur rectus ordo, atque ut acta in synodo, gesta, conclusa et definita fideli excipiantur calamo et mandentur scriptis authenticis. Quo loco *canones et decreta* a Conciliis edita distingui oportet a *gestis synodalibus* eorundem Conciliorum: illa fere extant in memoriis temporum præteritorum; non item hæc.

§. CVIII.

III. *Confimatio* hoc loco est corroboratio actus in synodo gesti, vel juris ab ea editi facta, per legitimum Superiorem. Vim Pontificiæ confirmationis, quæ actis synodorum accedit, distincte declarat S. Gelasius P. in *Tomo de anathematis vinculo*, agens de rejecto a Sede

Apostolica canone Concilii Chalcedonensis circa prærogativam Sedis Constantinopolitanæ: *Totumque ut dictum est, in Sedis Apostolicae positum est potestate.Ità, quod firmavit in synodo Sedes Apostolica, hoc robur obtinuit; quod refutavit, habere non potuit firmitatem* (g). Ex his inferes.

I. Concilia œcumenica, et quæ ab iis definita, judicata et sancita sunt, ut vim habeant; necessario confirmari debent a Sede Apostolica. Secus enim universalem Christi Ecclesiam, uti deberent, non repræsentant; cum ea non sit acephala.

II. Confirmatio Pontificia sanat defectus, si qui contigissent in convocatione aut celebratione synodi generalis, eo saltem modo, ut ea, quæ confirmata sunt, non minorem vim habeant, quam definita et sancita a Pontifice extra Concilium, aut constituta in synodis particularibus, a Romano Pontifice confirmatis.

III. Synodi quæcunque particulares integrarum etiam nationum si positive reprobentur ab Apostolica Sede, nullam penitus vim habere possunt. Id concedere debent etiam ii, qui potestatem œcumenicarum synodorum supra RR. Pontifices extollunt. Nam de ecclesiis quibuscunque particularibus exponunt propositionem 41. Joannis Wicleffi, in Concilio Constantiensi damnatam: *Non est de necessitate salutis, credere, Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.*

IV. Si ea, quæ a Sede Apostolica ante synodum præscripta, vel definita sunt, a syno-

dis, ut oportet, recipiantur, vel pari forma præscribantur, aut definiantur, non censetur deesse confirmatio Pontificia, etsi nullus subsequatur actus.

(g) T. VIII. Concil. edit. Mansi col. 92.

§. CIX.

Ex juribus hactenus indicatis pendet, status synodorum, ut *legitimae* censeri, et pro *subjecto potestatis sacræ* haberi queant. De hoc subjecto quæri solet, quatenus necessarium sit, ita nempe, ut negotia Ecclesiastica sine Concilio generali, aut particulari quodam exitum per se habere non possint. Auctor Princip. juris E. P. Catholicorum, acturus de Conciliis sic orditur: *Quod in regnis comitia, hoc in Ecclesia sunt Concilia.* Id perquam confuse dictum est. Pro varia forma Statuum et Regnorum necessaria, aut secus, comitia esse possunt, ceu in systemate Civitatum, in statu Aristocratico consessus optimatum, in Democratico comitia populi, uti apud Romanos ante introductam paulatim monarchiam; in ipsa monarchia lex fundamentalis necessitatem imponere potest, ut pro certis negotiis congregentur status regni, aut status provinciales. Quando ergo de necessitate Conciliorum in Ecclesia quæritur, spectanda est primo forma ipsa sacri Imperii divinitus instituta: dein lex ab ipsa Ecclesia lata: tertio causæ ipsæ emergentes ac tempora, quæ moralem quandam Conciliorum necessitatem parere possunt.

§. CX.

I. Ex forma sacri Imperii divinitus instituta non deducitur aliqua necessitas Concilio-

rum. Neque enim Christus in universa Ecclesia, neque in ecclesiis particularibus instituit formam Aristocraticam aut Democraticam, quæ necessitatem sacrorum comitiorum imponeret. Ecclesiæ universæ summa cum potestate præest Successor divi Petri, ecclesiis particularibus cum potestate, soli successori Petri subordinata, præsunt Episcopi. Gradus intermedii, Patriarcharum, primatum, Archiepiscoporum ex jure divino non promanant. Temperamentum Aristocraticum, quod Monarchiæ Ecclesiasticæ adjunctum est, in eo consistit, quod Episcopi ex divina institutione veri sint Rectores Ecclesiarum, Legislatores, et judices causarum, sed adstricti ad Unitatem cum Capite Ecclesiæ conservandam (*h*); ex quo nulla Conciliorum necessitas dimanat; quia consensus Ecclesiæ dispersæ cum supremo Capite parem vim et auctoritatem habet, ac si Episcopi cum Papa uno loco considerent.

(*h*) Quale sit hoc temperamentum Aristocraticum distincte exposui in J. E. P. C. V. §. 362. pag. 741.

§. CXI.

II. Ferri potest lex Ecclesiæ, consentiente in primis supremo ejus Capite, ut certis temporibus habeantur generalia Concilia; quamquam executio ejus legis innumeris subjacet difficultatibus ob varias principum, rerumque publicarum exceptiones, ob molestias et longinquitatem itinerum, et ob longam pastorum a suis gregibus absentiam. Sine ejusmodi incommodis ex lege Ecclesiastica imposita est necessitas statis temporibus celebrandi synodos provinciales et diæcesanas.

§. CXII.

III. Contumacia novatorum et pertubatio temporum aliquando sinodos moraliter necessarias facere potest, ut nempe unanimis Ecclesiæ totius sensus manifestius appareat, et homines turbulenti acriore potestatis et dignitatis fulgore perstringantur, et revocentur ad officium, aut pertinaces graviore auctoritatis pondere opprimantur, atque universæ Ecclesiæ: aut insignioris ejusdem Partis consentiente judicio et sententia mactentur.

§. CXIII.

Dictum est, ex natura et forma sacri Imperii atque ex divino jure, nullam habendarum synodorum *necessitatem* posse colligi. At jus et facultas moralis conveniendi in synodos divinitus concessum fuisse patet *primo* ex ipsa libertate et independentia Ecclesiæ a statu politico; ut proin ad finem conservandæ fidei, unitatis et integræ disciplinæ adhiberi possint media opportuna, et pro temporum ratione quasi necessaria. *Secundo* Christus Prælatis in suo nomine legitime congregatis singularem adpromisit gratiam, et assistentiam suam, quo ipso ad ejusmodi congregationes celebrandas eos invitavit, adeoque et jus et facultatem dedit. Huc omnino pertinent verba Christi: *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Particula *enim* indicat, ad præcedentia verba referendum esse hoc dictum. Sermo erat divino magistro de homine, qui privatam correctionem ab uno vel coram uno primum, dein coram duobus aut tribus testibus factam respuit. De hoc Chistus inquit: *Quodsi*

non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit; sit tibi, sicut ethnicus et publicanus. Nequis autem Prælatorum Ecclesiæ congregationem parvi faceret, addit: *Amen dico vobis: Quaecunque alligaveritis super terram; erunt ligata et in cœlo, et quaecunque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo.* Id dictum maxime fuisse de Ecclesiastico conventu, indicant verba adnexa: *Iterum dico vobis; quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcunque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cœlis est.* Utque ostenderet, quo loco habendæ essent Prælatorum congregationes, semetipsum in medio eorum adstiturum promisit: *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo; ibi sum in medio eorum* (*i*). Genuinus hic verborum Christi sensus comprobatur testimoniis Conciliorum et Patrum. S. Cyrillus de Patribus Nicææ congregatis ait: *Quibus sane Christus adsedit; qui dixit: ubi fuerint duo, vel tres congregati* (*k*). S. Cœlestinus P. in Epist. ad Concilium Ephesinum ex iisdem verbis a minori ad majus ducens argumentum: *Quodsi numero tam exiguo*, inquit, *Spiritus Sanctus non deest; quanto magis par est credere, illum minime defuturum, ubi tanta Sanctorum multitudo convenerit?* Iisdem verbis usum est Concilium Calcedonense Act. VI. et Concilium VI actione XVII. S. Gregorius eundem sensum iisdem pœnæ verbis expressit: *Si ergo adesse dignabitur, ubi duo vel tres fuerint; quando magis non deerit, ubi plures convenerint Sacerdotes* (*l*). Ipsi Apostoli, etsi repleti essent singuli divino Spiritu, tamen jure synodorum usi sunt, ac de Christi promisso nihil ambigentes in synodo Hie-

rosolymitana pronuntiarunt: *Visum est Spiritui Sancto, et nobis* (*m*).

(*i*) Matth. XVIII. v. 17. - 21.

(*k*) In expositione symboli Nicaeni.

(*l*) *L.* 7. Epist. 106.

(*m*) Act. XV. 28.

§. CXIV.

De usu hujus juris, conveniendi in synodos, statuenda sunt sequentia: I. Cum illud divinitus concessum sit Ecclesiæ, potestas politica ei derogare, vel obsistere non potest. Valentinianus, rogatus ab Episcopis orthodoxis, ut contra Arianos congregari in synodum liceret, respondit, *sibi, qui unus et laicorum numero esset, non licere se ejusmodi negotiis interponere: et ideo Sacerdotes et Episcopi, quibus hæc curæ sunt, seorsum per se, ubicunque ipsis libitum fuerit, in unum conveniant* (*n*). Cum autem istud jus positivum sit, quod opportunitatem, multaque subsidia pro securitate et receptione convenientium poscit, fieri potest, ut conventus hic et nunc fieri omnino non posse juste censeatur. Dubium ergo non est, quin cum Principibus ea de re conferendum sit.

(*n*) Sozomenus l. VI. c. 7.

§. CXV.

II. In casu plurium de Capatu contendentium Ecclesia pollet jure, iis etiam invitis habendi synodum, certumque sibi eligendi Caput, aliaque statuendi, quæ ad extinguendum schisma necessaria sunt. III. Extra casum schi-

smatis, invito Romano Pontifice, legitimas synodos fieri non posse, antiquissimis canonibus et exemplis proditum est. IV. Synodis particularibus, atque iis præsertim, quæ ex præscripto canonum statis temporibus celebrandæ sunt, non repugnabunt Romani Pontifices, si rem ex ordine et secundum canones agendam prænoscant. Coitioni schismaticorum conventiculorum et possunt et debent refragari, invocato etiam brachio seculari.

§. CXVI.

Synodos legitime congregatas *subjectum activum potestatis sacræ* dixi; si quæritur, quæ et quanta sit ea potestas et quam late pateat, distinguendum est inter *generales* synodos, utique Capite suo non destitutas, et inter *particulares*. Potestas synodi œcumenicæ legitime in Spiritu Sancto congregatæ apud omnes catholicos indubitato summa habetur in declaranda fide, ferendis legibus, dirimendis causis Episcoporum, Archiepiscoporum, Primatum, Patriarcharum. Solet autem potestas et auctoritas Conciliorum generalium duplici modi considerari.

I. Absolute, et in se,

II. Comparate ad alia precedentia Concilia generalia, vel ad Papam: ac quærunt primo, an Conciliis prioribus derogari per Concilia posteriora valeat? ℟. Quæ ad fidem et jus divinum spectant, immutabilia sunt, ut patet. In causis facti et legibus disciplinæ priora emendari, veritate patefacta, a posterioribus possunt. Sunt tamen etiam disciplinæ canones quidam velut immobiles, qui perpetuam decentiam et

cum religione, convenientiam habent. Manente ergo religione, eodemque semper Spiritu Sancto Ecclesiam regente, manebunt perpetuo ejusmodi canones, etsi jure tantum humano nitantur; uti in celebratione præcipuorum festorum manifestum est. Observamus autem, posteriora Concilia, quantum fieri omnino potest, semper inhærere prioribus, et antiquorum canonum normam in ferendis legibus et extirpandis abusibus sibi proponere.

§. CXVII.

Fit etiam comparatio potestatis et autoritatis Conciliorum generalium cum potestate et auctoritate Papæ. In quo genere perquam odiosæ excogitatæ sunt ab hominibus malevolis disputationes, ad imminuendam nempe Apostolicæ Sedis auctoritatem, et ecclesiarum pacem et unitatem infringendam. Opponunt Papam Concilio generali, et Concilium generale Papæ; quasi vero, cum certum Ecclesiæ Caput præsto est, Concilium generale sine Capite intelligi omnino queat (o). Petrum *singulis Apostolis* prælatum fuisse a Christo, fatentur. Ostendant ergo ex Verbo divino, scripto vel tradito, locum quemdam, in quo *Collegium Apostolorum* fuit prælatum Petro. Sed satis nunc quidem est, indicare præcipuas quæstiones, quas facta illa comparatione movent; ac.

I. Quærunt generatim, utrum Papa supra Concilium generale; an contra sit.

II. Si ante congregatum generale Concilium edita est a summo Pontifice authentica definitio fidei et divini juris; utrum hæc definitio postea novo examini à Concilio subjici et quatenus possit.

III. Utrum a sententia Papæ in causis doctrinæ, aliisve litibus locum habeat appellatio ad futurum Concilium generale?

IV. Utrum extra casum schismatis Concilium generale jurisdictionem exercere in Papam possit, eum corrigendo ob pravos mores, deponendo etc.

V. Legibus a Concilio generali latis an et quatenus ligetur summus Pontifex? utrum eas mutare, in iis *jure proprio* dispensare possit. Memorabilis est textus c. significasti. 4. de Elect: *Quasi Romanae Ecclesiae legem Concilia ulla praefixerint; cum omnia Concilia per Romanae Ecclesiae auctoritatem et facta sint, et robur acceperint, et in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas.*

(*o*) Conf. J. E. P. §. 358. pag. 725.

§. CXVIII.

Particulares synodi habent limites tum *causarum*, tum *locorum*; neque enim I. causas majores, ad universam Ecclesiam pertinentes, aut reservatas summo Pontifici, regulariter cognoscere, et quamdiu vere controversæ sunt, decidere valent. II. Synodus nationalis ultra nationem, provincialis ultra provinciam, diœcesana ultra diœcesin, se sola vim et auctoritatem habere non potest. Quæ cum ita sint confessione omnium, sæpe ego, vehementerque mirari soleo, a germanis scriptoribus non paucis quatuor propositiones a Clero Gallicano editas in Comitiis anni 1682. tanto in pretio haberi, ut plus sæpe auctoritatis illis tribuere videantur, quam decisionibus et

legibus generalium Conciliorum, atque in primis Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi: agunt autem propositiones illæ potissimum de jure ac potestate Conciliorum generalium et Romani Pontificis. Quid ergo? siquod dubium, si lis et controversia de illo jure ac potestate existit; id scilicet a natione unica cognosci et finiri poterit, et inauditis etiam partibus poterit? Non poterant sane Galli præsumere consensum Episcoporum orbis universi, ea fortassis ex causa, quod illi articuli auctoritati Episcoporum, et Conciliorum generalium a Capite sejunctorum faveant: neque enim Episcopi universi orbis regiis mandatis urgebantur, uti Galli tempestate illa; neque verisimile erat ullo modo, Episcopos omnes potestatem sibi non competentem, certe schismati faventem arrogaturos, cujus potestatis nullum exemplum præbebat antiquitas; ac docuit eventus, Episcopos Hungariæ Gallicanis articulis solemniter contradixisse. Si Decreta Constantiensia obtendunt Galli, ignorare non poterant, ea a viris summis, maximoque numero, ad casum schismatis unice referri, nec se ejus litis, quæ inter summos viros diversarum nationum agitabatur, et etiam nunc agitatur, legitimos disceptatores et judices esse. Fac, in comitiis Galliæ de Ecclesia Germaniæ, de Archiepiscopis nostris aut Episcopis judicatum fuisse, et contradicente summo Pontifice judicatum fuisse, Episcopis per orbem reliquis minime cum Gallis conspirantibus: qui Germanus id Gallorum judicium magnopere attendendum censeret? quis non rejiceret cum indignatione? quis Apostolicæ Sedis non anteferret Oraculum? Nunc vero cum Gallicana sententia non membrum Ecclesiæ, sed ipsum Caput, atque adeo univer-

sum Corpus invadit; eam scilicet admirabimur, et magnopere vim quandam aut pondus habere credemus? Opinione quidem mea nihil turpius est viris doctis gravibusque, quam ignorare limites potestatis suæ, aut cognitos studiose perrumpere. Hanc labem a Gallis ævi illius nemo absterget. Novi ego, quam multa erudite, aeriterque contra articulos illos quatuor scripta, dictaque sint: sed duo sunt, ni fallor, quæ illorum auctoritatem maxime imminuunt, atque infringunt. Primum est, quod Galli mandato regio, non Christi nomine coacti, causam totius Ecclesiæ communem, contemto judicio catholicæ unitatis, sibi solis definiendam sumserint, contradicente illico, iterumque Apostolica Sede. Alterum est, quod inde ab eo tempore, quotquot, retenta larva catholici nominis, auctoritati Romanorum Pontificum adversari pacemque Ecclesiarum perturbare aggressi sunt, primo omnium ad partes Gallorum transire, articulos illos adamare et amplexari, et modis omnibus prædicare, aliisque velut indubitata dogmata obtrudere cœperint.

§. CIX.

Qui in causis divinæ Religionis scepticismum tacite invehunt, sic rem aggrediuntur hoc loco. I. Romanum Pontificem ex Cathedra loquentem negant infallibilem, ejusque judicium ultimum esse et irreformabile, nisi consensus universalis Ecclesiæ accesserit.

II. De hoc consensu universali Ecclesiæ vix ac ne vix quidem certo constare posse affirmant sine Concilio œcumenico. Nam, ut auctor Principiorum P. IV. ait: *Quæstio facti est, an omnes*

in dogmate vel ritu concordent. Addit: *Hoc opus, hic labor est. Ecclesia est persona ficta et moralis, conflata ex innumeris pœne individuis. Quis hominum deprehendet sensum tantae multitudinis* (*p*)?

II. Ob hanc causam inferunt, necessitatem quandam Conciliorum œcumenicorum, eorumque auctoritatem unice extollunt.

IV. Sed mox destruunt, quod ædificarant. Conciliorum generalium auctoritas, inquiunt, subjacet examini, eo ipso, quia dari possunt, Concilia illegitima et reproba. Addunt etiam: Nullo natio tenetur acceptare Concilium, nisi persuasum habeat, illud nullo vitio laborare. (Si examen poscerent ejus, qui Concilia confirmare debet, nempe summi Pontificis, res salva esset; tota retro antiquitas post cognitam confirmationem Pontificiam Concilii, penitissime acquievit, et nihil ultra requirendum vel examinandum censuit).

V. Sed Critici vel Sceptici hodierni aliter censent: *Concilii elogium*, ajunt, non est absolute infallibile, sed tantum *conditionate*, *si nimirum Patres legitime convocati ita in eo se gesserint, ut dici possint, repraesentasse totam Ecclesiam.* Atque hoc æstimabunt *periti*; 1. *ex integritate Patrum, qui Concilio interfuerunt*; 2. *ex historia colloquiorum et actis sessionum*; 3. *ex comparatione Concilii recentioris cum primis quatuor œcumenicis*; 4. *ex approbatione sum-*

mi Pontificis; 5. *nec non acceptatione Ecclesiæ universalis* (q).

(p) Quasi consensus, non tantum Pastorum, ac majoris duntaxat eorum partis requireretur, sed etiam ovium singularum. Haec Richerismum olent.

(q) Auctor Princip. J. E. P. Cathol. c. IV. §. XL. Similia fere Calvinus scripsit l. IV. Inst. c. 9. §. 8. ,, Quoties Concilii alicujus Decretum profertur, expendi primum diligenter velim, quo tempore habitum sit, qua de causa habitum, et quo consilio, quales homines interfuerunt etc.

§. CXX.

Quis non videt, auctoritatem generalium Conciliorum hoc quidem modo penitus eludi posse? Itane unquam tota retro antiquitate cogitatum, actumve est ab hominibus orthodoxis? Nam Sectariis et contumacibus contra quasvis synodos maxime generales et solemnes vani obtentus, et frivolæ exceptiones nunquam defuerunt. Quid? in civili statu leges latæ a Principe vel Optimatibus, sententiæ pronuntiatæ a supremis Judicibus, comitia habita ab Ordinibus ejusmodi examini privatorum subjacebunt scilicet, ea ex causa, quia non omnes leges, non omnes sententiæ, non omnia conclusa sunt justa?

§. CXXI.

Excutienda sunt breviter quinque criteria Conciliorum supra enumerata. Requiritur

I. *Integritas Patrum.* Patres igitur Concilii testimonium vitæ, morum et doctrinæ af-

ferre debebunt peritis, nempe pastores ovibus, rectores subditis? Ita olim ipsa fides Nicæna reprehensa fuit a Sabino quodam, *tanquam ab ignaris et imperitis hominibus conscripta*. Eodem scilicet jure partibus litigantibus, quarum causa in judicio agitur, testimonium integritatis et doctrinæ afferre debebunt judices, assessores, consultores.

II. *Historia colloquiorum et acta sessionum.* Quid si historia authentica et acta sessionum non habeantur? Et quam historiam habebunt pro authentica? Nempe conscriptam ab hostibus Ecclesiæ, qui a synodis profligati, mentiri et calumniari nunquam cessant?

III. *Comparatio Concilii recentioris cum primis quatuor æcumenicis.* Et prima quatuor Concilia, quibuscum præcedentibus poterant vel debebant comparari? Quam multa definiuntur in posterioribus, quorum nulla in prioribus facta est mentio, quia nullæ circumstrepebant hæreses? An Christus primis tantum Conciliis Spiritum Sanctum adpromisit? posterioribus non æque adpromist?

IV. *Approbatio summi Pontificis.* At hunc negant infallibilem, ac plus fere *peritorum*, examini, quam Pontificio Oraculo tribuunt.

V. *Acceptatio universalis Ecclesiæ.* En! quomodo in circulo ambulent pleni vertigine. De consensu universali Ecclesiæ vix ac ne vix quidem constare potest: igitur, ajunt, necessaria sunt Concilia œcumenica; sed hæc acceptare nemo tenetur, nisi constet, esse legitima:

legitima esse non constat, nisi ex acceptatione et consensu Ecclesiæ. Dein singulæ ecclesiæ suspendere poterunt acceptationem Concilii, donec constet, universam Ecclesiam id approbasse, et acceptasse. Quæ igitur acceptare tenebitur; cum acceptatio et natura et tempore prior ac posterior, hoc modo esset?

§. CXXII.

Aliam habent viam eludendi decisiones et auctoritatem generalium Conciliorum illi ipsi, qui ad Concilium generale antea provocarunt. Talem nempe Concilio formam, ac tales conditiones præscribunt, quas nullum unquam Concilium habuit, nullum in Catholica Ecclesia habere potest: perinde, ac si is, qui ad supremum tribunal provocat jus sibi sumeret, novam tribunali formam, novas leges præscribendi. *Via nobis facta est*, inquiebat Lutherus, *enervandi auctoritatem Conciliorum, et libere contradicendi eorum gestis, et judicandi eorum Decreta, et confidenter confitendi, quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocunque Concilio.*

(*r*) Propositio 29. Lutheri a Leone X. damnata.

CAPUT. VIII.

DE SCRIPTIS SANCTORUM PATRUM, EORUMQUE IN JURE ECCLESIASTICO AUCTORITATE ET USU.

§. CXXIII.

Sunt auctores nonnulli, qui principia omnia juris sacri ad duo revocant capita, nempe ad *Dei Verbum*, traditum vel scriptum, et ad *regulas Patrum*, quo nomine comprehendunt Decreta summorum Pontificum, canones Conciliorum, et sententias eorum Scriptorum, qui antiquitate, doctrina et sanctitate vitæ præcelluerunt. Hoc sensu regulas Patrum accepit S. Leo IV. dum ait: *Sanctorum Patrum statuta, quæ apud nos Canonum nomine prætitulantur* (a). Decreta quidem RR. Pontificum sua propria pollent auctoritate. Canones Conciliorum tum ex potestate convenientium Patrum, tum ex synodali consensione vim habent. Restat igitur, ut de sententiis venerabilium Patrum, earumque auctoritate seorsim agatur, et quasi segregata Pontificia vel synodali potestate.

(a) Can. 1 dist. 20.

§. CXXIV.

Patrum nomine veniunt ii, qui post Apostolos et Evangelistas Ecclesiam illustrarunt sanctitate et doctrina. In qua notione involvuntur tria:

I. *Antiquitas*; quam ipsa *Patrum Ecclesiae* vox denotat. Tam remota autem desiderari non solet antiquitas, ut non etiam S. Bernardus, qui obiit medio seculo XII. nempe an. 1153. an-

nos natus 63., in censum Patrum fuerit admissus.

II. *Doctrinæ prestantia*, qua non vivæ tantum vocis officio, quemadmodum innumeri alii sanctarum plebium pastores præsentibus sibi populis consuluerunt, sed peculiari Sapientiæ lumine doctissimis conscriptis libris universam Ecclesiam instruere, atque omnium seculorum posteritatem in sacrosanctæ Religionis causis erudire feliciter adlaborarunt.

III. *Vitæ sanctitas*, quæ singularem venerationem, cultumque dudum in Ecclesia ipsis comparavit. Hæc tria sunt, quæ plurimum auctoritatis conciliant scriptis ac sententiis venerabilium Patrum; quia ob vitæ sanctitatem Deo cari, et divina affluentes gratia, quid divinæ fidei conforme, quid Deo gratum esset, præ aliis videre debuerunt. Doctrina a periculo ignorantiæ et fatuitatis eos removit. Antiquitas e fontibus Apostolicæ prædicationis et primævæ simplicitatis fidei ac religionis propius et uberius hauriendi, copiam ipsis fecit.

§. CXXV.

Ob librorum copiam atque excellentiam quidam e Patrum numero sortiti sunt honorificum *Doctorum Ecclesiæ* nomen: ex Grecis SS. Basilius, Athanasius, Gregorius Nazianzenus et Ioannes Chrysostomus; e Latinis SS. Gregorius M., Ambrosius, Augustinus, et Hieronimus (*b*). Eandem honoris prerogativam in divinis officiis et precibus Ecclesiæ nacti sunt, S. Petrus Crysologus, qui obiit circa an. 450., S. Leo M. defunctus an. 461. (c), S. Isidorus Hispalensis mortu-

ns an. 636. et S. Anselmus defunctus an. 1109. Benedictus XIV. tres conditiones ad constituendum *Ecclesiæ Doctorem* necessarias designavit, *eminentem doctrinam, insignem vitæ sanctitatem*, et præterea Summi Pontificis aut Concilii generalis legitime congregati *declarationem* (*d*)

(*b*) De Doctoribus lectu dignissima est Decretalis Bonifacii VIII. quae extat c. unic. de reliquiis et venerat. SS. in 6.

(*c*) Ex Constitut. Benedicti XIV. quae incipit: Militanti Ecclesiae, data an. 1754. die 15. Oct.

(*d*) De Beatificat. et Canoniz. l. 4. part. 2. c. 11. n. 15.

§. CXXVI.

Post Patrum antiquorum ætatem Doctoribus Ecclesiæ annumerati sunt S. Thomas de Aquino, *Doctoris Angelici*, et S. Bonaventura, *Doctoris Seraphici* titulo insignis. uterque objit an. 1274. tempore Concilii Lugdunensis II.; ille 7. Martii, cum ad Concilium accederet, hic 14. Julii paucis post primam Sessionem diebus. Videntur mihi uterque velut communis limes inter ætatem Patrum, et Scholasticorum, quorum Decora et Coryphæi sunt, ne velut per abruptionem et saltum ab una ad alteram ætatem transiretur. Nempe ut animadvertit Benedictus XIV. in cit. Const.: *Militantis Ecclesiae Auctor, Rectorque Deus, quum eam super fundamentum Apostolorum et prophetarum aedificaverit, summoque angulari lapide Christo Jesu innixam voluerit, tum provido cavit consilio, ut ad illius custodiam atque praesidium usque in saeculorum finem advigilarent egregii,*

sanctique Doctores, qui nedum sublimioris virtutis exemplo fidelium mores ad sanctitatem, justitiamque componerent, sed etiam doctrinae vi et excellentia eosdem in fidei sinceritate, et salutaris scientiae veritate continerent.

§. CXXVII.

In numero Patrum, vel Doctorum Ecclesiæ habendi non sunt, quibus prærogativa antiquitatis, vel doctrinæ judicio Ecclesiæ adjudicata non est, etsi ceteroquin fama sanctitatis vel doctrinæ floreant. Multo etiam minus eo honoris gradu censentur, quorum vita et doctrina improbata est ab Ecclesia. In his memorandi in primis Origenes et Tertullianus, magni uterque nominis inter veteres Ecclesiæ, non Patres; non Doctores, sed Scriptores. De utroque eleganter disserit S. Vincentius Lirinensis c. 23. et 24. commonitorii, in quo ad constantiam tenendæ fidei ac veteris doctrinæ contra novatores adhortans, verba Moysis Deut. XIII. profert: *Si surrexerit in medio tui Propheta,* — *et dixerit tibi: Eamus, et sequamur Deos alienos;* — *non audies verba Prophetæ illius; quia tentat vos Dominus Deus Vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, et in tota anima Vestra* (e). Hos falsos Prophetas cum comparasset vir sanctus cum novatoribus et adversariis antiquæ doctrinæ, docuissetque, *quod in Ecclesia Dei tentatio esset populi, error Magistri, et tanto major tentatio, quantum ipse esset doctior, qui erraret*; id dein confirmat tristi exemplo Origenis et Tertulliani. Ac de Origine enumeratis ejus laudibus subjungit: *Hic Origenes tantus ac talis, dum gra-*

tia Dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, sibique satis credit, dum parvi pendit antiquam Christianae Religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere praesumit, dum Ecclesiasticas traditiones et veterum magisteria contemnens, quaedam Scripturarum capitula novo more interpretatur; meruit ut de se quoque Ecclesiae Dei diceretur: Si surrexerit in medio tui Propheta, - et dixerit tibi: Eamus et sequamur Deos alienos; - non audies verba Prophetae illius; quia tentat vos Dominus. Tertulliani quoque ingenium, doctrinam, labores et libros cum predicasset, ita prosequitur: *Et tamen hic quoque post haec omnia, hic, inquam, Tertullianus catholici dogmatis, id est, universalis ac vetustae fidei parum tenax, ac disertior multo, quam felicior, mutata deinceps sententia fecit ad extremum; quod de eo beatus Hilarius quodam loco scripsit: Sequenti, inquit, errore detraxit scriptis probabilibus authoritatem, et fuit ipse in Ecclesia magna tentatio.*

(*e*) In eundem sensum et applicationem cadunt verba Pauli I. Cor. XI. 19. „ Oportet et haereses esse: ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. „

§. CXXVIII.

Præmissa Patrum, doctorum, et Scriptorum Ecclesiasticorum notione, de ipsis jam sanctis Ecclesiæ Patribus generatim dicendum, eos extitisse prædicatores fidei, traditionis custodes ac testes, scripturarum interpretes, præceptores morum, canonum magistros, ecclesiarum defensores, insignes Dei amicos, hæreticorum, schismaticorum ac novatorum omnium acerri-

mos hostes, adeoque eodem tempore theologos dogmaticos polemicos, moralistas, canonistas, ascetas. Nondum enim tum quidem sacrarum disciplinarum ea, quæ nunc obtinet, divisio facta erat, quemadmodum C. I. animadverti. Quantum in jurisprudentia usum habeant eorum scripta, patet tum ex pluribus Decretalium capitulis, tum ex Decreto Gratiani maxime; quod is ex sententiis venerabilium Patrum magnam partem contexuit, exemplo quodam Triboniani, qui in digestis responsa VV. Jurisconsultorum Imperatoris Justiniani jussu digessit. Hinc elogium, quo Severus Sulpitius l. 2. Jurisconsultum appellavit S. Athanasium, in singulos antiquos Patres cadere cito intelliget, qui in volumine juris sacri, aut ipsis Patrum operibus majore versatur studio, quam in perlegendis opusculis minutorum scriptorum ætatis nostræ (*f*).

(*f*) Id Sulpitii de S. Athanasio elogium, inquit Daniel Papebrochius ad diem 2. Maji pag. 189. de sola canonum Ecclesiasticorum scientia velim accipere, non autem in ea latitudine, qua ad finem anni 371. dixit Baronius, quod non tantum valde imbutus fuit theologicis facultatibus, sed etiam jurisprudentiam optime calluit.

§. CXXIX.

Cum in jure sacro maximus sit usus Verbi divini traditi et scripti, in memoriam revocanda lex Concilii Tridentini, quæ Sess. IV. vetat, Sacras Scripturas contra *unanimem consensum Patrum* interpretari, uti dein in publica fidei professione quisque jurato spondet, easdem *juxta unanimem consensum Patrum* accipere et interpretari. Neque dicas: *Singuli*

Patres possunt falli in Scripturis interpretandis; ergo *universi* Rf. 1. Id perinde est . ac si dicerem; Singuli Patres in Concilio œcumenico congregati falli possunt in declaranda fide et divino jure; ergo universi, sive totum Concilium æcumenicum falli potest. Nempe omnes Patres in hisce causis errare non possent, quin simul erraret Ecclesia universa, quæ ex illis conflatur et cum illis consentit; id quod repugnat Christi promisso ac providentiæ divinæ. 2. Ipsa Concilia generalia doctrinæ Patrum inhærent, et ex illa errores condemnant. „ Mentis aciem, inquit Pallavici-
„ nus in Hist. Concil. Tridentini, ad veterem
„ Ecclesiæ consuetudinem cursim convertamus,
„ Nonne synodus Ephesina opinionem Nesto-
„ rii, ut hæreticam, Patrum auctoritate dam-
„ navit? Hæresin Helvidii S. Hieronymus?
„ S. Basilius eadem auctoritate S. Spiritus divi-
„ nitatem, uti fidei dogma, Amphilochio com-
„ probavit? Eadem Augustinus tanquam hæ-
„ reticos modo Pelagianos, modo Donatistas
„ rejecit? Eadem S. Leo palam fecit apud Leo-
„ nem Augustum, Eutychetem a fide deerras-
„ se? Idem fecere Agatho Pontifex Max. in
„ sexta synodo Act. IV. contra Monothelitas,
„ et postremis temporibus Concilium Floren-
„ tinum adversus Græcorum errores. Neque
„ solum hoc tanquam urgente argumento usi
„ sunt in hæresi prescribenda, sed etiam di-
„ serte affirmarunt, illud efficax esse. Ecce
„ verba Ephesini Concilii: *Invecti sumus in*
„ *Nestorii sceleratam præsumtionem, quod sa-*
„ *cram Scripturam se primum et solum intelligere,*
„ *et omnes eos ignorasse jactaret, quicunque*
„ *ante se magisterii munere præditi divina elo-*
„ *quia tractavissent; et praeterea universam*

„ *Ecclesiam errasse*, *quæ ex illius sententia* „ *Doctores ignorantes sectabatur.* Majore perspicuitate idem explicavit S. Augustinus libro secundo in Julianum: *Qui Sanctos rejicit*, *fatetur se universam Christi Ecclesiam rejicere.* In eandem sententiam disserunt S. Hjeronymus ac reliqui Patres; sed iis, ne longum faciam, omissis, ita scribit decima quinta synodus Toletana: *Quidquid creditur contra SS. Patres*, *intelligitur aberrare a recta regula fidei*, (g).

(g) Pallavin. Hist. Conc. Trid l. 6. c. 18. n. 3. Conf. S. Vincentii Lirinens. Commonitor. c. 42.

§. CXXX

Si de lege primum constituenda agitur, nec doctrina eminens, nec vitæ sanctitas sufficit, sed inimirum potestate publica et legislatoria opus este id quod dudum animadvertit Gratianus princip. dist. 20. Sententiæ igitur venerabilium Patrum legem et canonem per se non efficiunt, nisi in subjectis casibus:

I. Is Si sententiæ Patrum, qua reotorum ecclesiæ, cui præerant, in vim legis conceptæ, aut inter canones Conciliorum adnumeratæ fuerint. Tum auctoritatem habent eandem, quam illorum Conciliorum canones.

II. Si auctoritate Romani Pontificis in vim legis, aut in publicum canonum codicem assumtæ sint. Tunc enim locum habet principium Justiniani: *Omnia enim merito nostra facimus*; *quia ex nobis omnis eis impertiatur auctoritas* (*h*).

III. S. Leo P. IV. cum in epistola ad Episcopos Brittaniæ enumerasset Concilia, et Decretales Pontificum, quæ in ecclesiasticis judiciis usui esse debeant, addit demum; *Si tale emerserit vel contigerit inusitatum negotium, quod minime posset per istos (canones) finiri; tunc si illorum, quorum meministis, dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori et ceterorum similiter sanctorum Doctorum similium reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda, ac promulganda; vel ad Apostolicam Sedem referendum de talibus* (*i*).

(*h*) L. 1. §. 6. C. de veteri Jure enucleando. Eodem principio nititur decisio Pontificis c. 22. de præb. in 6. ibi: cum provisio ipsius legati (Pontificii) post impertitam a nobis auctoritatem nostra censeatur effecta.

(*i*) Can. 1. dist. 20.

§. CXXXI.

Sed nostra quidem ætate nec dogmata fidei, nec leges Ecclesiæ recta impetunt homines maligni, sed fere per anfractus, aut cuniculis oppugnant, fallaci specie humanarum rationum, aut Scripturæ verbis prave intellectis tendentes in oppositos errores: uti cum exaggerantes præceptum Christianæ caritatis, tolerantiam prædicant: cum Principum potestatem ad causas religionis provehunt: cum internæ religionis commendantes studium, cultum externum destruunt: cum potestatem Episcoporum extollunt, ut Pontificiam deprimant. Idem faciunt agentes de votis religiosis, de jejuniis et castigationibus carnis, de bonis ecclesiasticis, de sacris ritibus et cæremoniis,

de psalmodia sacra; quæque sunt alia generis istius plurima, ac prope omnia, quæ longe aliter olim exponebantur in sancta Dei Ecclesia. Atque his omnibus locis plurimum valet SS. Patrum auctoritas. Nam, ut S. Vincentius Lirinensis ait: *Cum primum mali cujusdam erroris putredo erumpere cœperit, et ad defensionem sui quædam sacræ Legis verba furari; statim interpretando canoni Majorum sententiæ congregandae sunt, quibus illud, quodcunque exurget novitium dogma, ideoque profanum, et absque ulla ambage prodatur, et sine ulla retractatione damnetur* (k). Cupidi novitatum homines ævi nostri defensores sacræ antiquitatis contemnere, deridere, accusare non possunt, quin una sanctos Ecclesiæ Patres contemnant, derideant, accusent. Quæ res bonis omnibus magno solatio et incitamento tuendæ constanter pristinæ consuetudinis ac sententiæ esse debet.

(k) In Commonitorio c. 39. Secundum hanc Vincentii regulam Primatum RR. Pontificum, et necessitatem omnibus ecclesiis impositam in negotiis fidei et divini juris sentiendi, et consentiendi cum Cathedra Petri et Doctrina Patrum luculente probavit Petrus Ballerinius. De independentia et libertate Ecclesiæ in causis Religionis et Sacramentorum gravissime disseruit illustr. Archiep. Parisinus Christoph. de Beaumont. De peculio Clericorum ac bonis eorum ab Ecclesia acquisitis ex doctrina Patrum tum singulorum, tum in synodis congregatorum eruditissime disseruit ante annos aliquot Fransc. Carol. Mainone Collegiatæ ad S. Mauritium Augustæ Can. cap. et custos.

§. CXXXII.

Utuntur auctoritate Patrum etiam hostes Ecclesiæ et antiquæ traditionis non ad corri-

gendos, sed comprobandos aut tegendos errores suos: nec mirum; cum homines indocti et instabiles etiam *Sacras Scripturas depravent ad suam ipsorum perditionem*, uti Apostolorum Princeps dudum conquestus est (*l*). Dici non potest, quoties adversarii Pontificiæ auctoritatis jactitent, atque ad suos sensus contorqueant verba illa S. Cypriani: *Unus est episcopatus, cujus a singulis in solidum pars tenetur.* Quæ, cum absque dubio ambigue scripta sint, atque ab aliis aliter explicentur; quam, obsecro, vim habere possunt? Ut pondus habeant auctoritates Patrum, ante omnia necesse est, ut de mente ac sententia ipsorum certo constet. Qui disciplinam Ecclesiæ de juribus peculii clericalis penitus enervare contendunt, S. Thomam obtrudunt, quem diversis locis diverse loquutum esse, nec sibi constitisse in hac re, studiosissimi operum ejus lectores testantur, comprobantque productis verbis S. Doctoris. Nempe, ut apposite hoc iterum loco de istiusmodi hominibus scripsit S. Vincentius Lirinensis. *Captant plerumque veteris cujuspiam viri scripta paulo involutius edita, quae pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant* (*m*).

(*l*) II. Petr. III. 16.
(*m*) In Commonit. c. 11.

§. CXXXIII.

Multo pejus est, auctoritatem Patrum quorundam a reliquis dissentientium afferre in causa, in qua humanitus quidquam ipsos fuisse passos judicio posteriore Ecclesiæ constit. A S. Victore P. in causa paschatis dissensit Polycrates, Ephesiorum Episcopus, cum provin-

cia Asiæ proconsularis; in causa baptismi ab hæreticis collati à S. Stephano P. dissensit B. Cyprianus cum pluribus Afris et cum Firmiliano, Episcopo Iconiensi: dissensit in eadem causa frequens Concilium Carthaginense; sed quod reprobat Catholica Ecclesia. Ad Asianos provocarunt quartodecimani; ad Afros Donatistæ. *O mira rerum conversio!* inquit S. Vincentius Lir. cit. c. 11. *auctores ejusdem opinionis catholici: consectatores vero hæretici judicantur; absolvuntur magistri: condemnantur discipuli; conscriptores librorum filii regni erunt: assertores vero gehenna suscipiet. Nam quis illud Sanctorum omnium et Episcoporum et Martyrum lumen, beatissimum Cyprianum, cum ceteris collegis suis in æternum dubitet regnuturum esse cum Christo? Aut quis contra tam sacrilegus, qui Donatistas et ceteras pestes, qui illius auctoritate concilii rebaptizare se jactitant, in sempiternum neget arsuros esse cum diabolo?*

§. CXXXIV.

Si errores Patrum, de quibus mox dixi, non amplectuntur hodierni novatores; at illud, exemplum eorundem obtendentes, recte concludere se posse opinantur, Apostolicæ Sedi a pastoribus inferioribus jure resisti posse, atque impune: hinc quæ in æstu contentionis incautius atque acerbius contra Apostolicam Sedem effusa sunt a viris sanctis, ea in publicam lucem proferunt, tanquam insultantes Cathedræ Petri, tantaque auctoritate gloriantes; cum longe potiore ratione colligere deberent, totius a veritate ipsa dissensisse viros cæteroquin probos, quoties a sententia Romani Præsulis dissensere. Sed prosequamur S. Vincentii

elegantem locum : *Quorum ego nequitiam duplici odio dignam judico : vel ex eo, quod hæreseos venenum aliis propinare non pertimescunt, vel eo etiam, quod sancti cujusque viri memoriam, tanquam sopitos jam cineres, profana manu ventilant, et quæ silentio sepeliri oportebat, rediviva opinione diffamant : sequentes omnino vestigia auctoris sui Cham, qui nuditatem venerandi Noe non modo operire neglexit, verum quoque irridendam ceteris enuntiavit. Unde tantam læsæ pietatis meruit offensam, ut ejus posteri ipsius peccati sui maledictis obligarentur* (*n*). Quanto rectius egit, scripsitque S. Augustinus : *Jam illa*, inquens, *quae in Stephanum irritatus effudit* (B. Cyprianus) *retractare nolo; quia et non opus est*, —— *et ea praeterire melius est, quae periculum perniciosae dissensionis habuerunt* (*o*).

(*n*) Ivo carnotensis simili in causa apposite usus est exemplo Chami, apud Natal. Alexandr. T. VII. diss. IV. Art. 11.

(*o*) L. 5. contra Donatistas c. 25.

§. CXXXV.

Non verentur quidam ignorantiam Philosophiæ et maxime Juris publici universalis sanctis Ecclesiæ Patribus objectare. Miror, quod non majorem etiam illarum rerum inscitiam et stupiditatem exprobrent piscatoribus, quos in Apostolos elegit Dominus. Quasi vero ab humana ratione penderent res divinæ, et religionis causæ. Jus illud hodiernum, quod publicum universale appellant, quatenus ad negotia Religionis et Ecclesiæ referri solet, utique ignorarunt SS. Ecclesiæ Patres et Doctores;

ignorarunt artificia juris illius, res sacras connectendi cum profanis, et connexas profanandi; ignorarunt illos dolos, specie communis boni captandi gratiam laicorum, captamque instigandi contra libertatem sacrosanctæ Ecclesiæ; ignorarunt vias subvertendi ecclesiasticam disciplinam, subversamque arbitrio politicorum subjiciendi. Sed hac de re alius suppetit tractandi locus.

§. CXXXVI.

De perverso usu auctoritatis, qua sancti Ecclesiæ Patres in disciplina sacri juris pollent, dici de quibusdam scriptoribus potest: Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Quidam penitus eandem conculcant et explodunt more veterum sectariorum. Sane de auctoritate S. Augustini arroganter respondisse fertur Pelagius: *Ecquis est mihi Augustinus?* Itemque Julianus, qui tanti nominis virum *Scriptorem Pœnum* et *Numidam præstrictæ frontis vocitavit.* E contrario juste ab Alexandro P. VIII. damnata est propositio Jansenistarum n. 30. *Ubi quis invenerit doctrinam in S. Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere et docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.* Ita ad Augustinum, qui omnes hæreticos et schismaticos sui temporis unus omnium maxime exagitavit, perpetuoque insectatus est, posterioris ævi sectarii non pauci, nec raro provocarunt, non quod ab eorum partibus stet; sed quoniam tam multa et tam varie scripsit, ut facile fuerit omnibus post illum hæreticis, aliquid de ipso contorquere, atque aliorsum, quam ipse dixerit, vertere; quemadmodum a viris eruditissimis dudum animadversum est. Quam

modeste de se scriptisque suis senserit Augustinus, docet apud Gratianum canon 4. dist. 9. ex ejus opere quodam excerptus: *Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis meribus; ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt justo judicio et nulla temeritate damnari (p).*

(p) Pro casu, quo PP. consensus in causa fidei vel divini juris non habetur, adde ex Gratiano eadem dist. 9. can. 5. 8. 9. 10.

CAPUT IX.

DE AUCTORITATE ET ALLEGATIONE DOCTORUM, ET INTERPRETUM JURIS SACRI.

§. CXXXVII.

In jurisprudentia sæpe nominatur *auctoritas* Imperantium, Judicum, Magistratuum, Patrum, Præsidum; dein auctoritas rerum ex præscripto legum vel publicis auspiciis gestarum, ceu auctoritas instrumenti, contractus, decreti, rei judicatæ, Senatus consulti; quæ unde vim habeant, obscurum non est. Tribuitur vero *auctoritas* etiam peritis in arte sua, etsi potestate non polleant ferendi leges, aut controversias decidendi, ita, ut obtemperare et acquiescere necesse sit; sic nominatur *auctoritas doctissimi viri Hyppocratis (a).* Et Jurisconsultus Celsus ait: *Magnopere me Tuberonis et ratio et auctoritas movet (b).* Sumitur ergo hoc loco auctoritas pro vi illa, quam hominum privatorum quidem, sed in arte sua peritorum sententiæ ad persuadendum, et similiter judicandum habent. Atque hæ sententiæ tum in libris posteriorum Scriptorum, tum in Scriptis Juris-

consultorum sæpissime atque adeo profuse indicari, laudarique, seu *allegari* solent. De qua re videntur quædam regulæ statuendæ.

(*a*) L. 12. D. de statu hominum.

(*b*) L. 7. De suppellectili legata.

§. CXXXVIII.

Inprimis distinguendum, res ne dogmatica sit et quæstio juris, an historica, de qua testimonium auctoris affertur. De hoc posteriore genere, quantam fidem mereantur testes, singulares sunt regulæ critices, quarum præcipuæ extant in utroque jure titulis de testibus et attestationibus: item de vi instrumentorum. Hoc loco agitur de momento ac pondere, quod ad persuadendum atque assensum obtinendnm habent aliorum Scriptorum, in quæstione juris aut interpretatione vel applicatione legum similiter sentientium, judicia et pronuntiata. Alia est ergo allegatio auctorum, qua velut digito indicantur loci, in quibus argumentum quoddam distincte et pro dignitate expositum, tractatumque inveniri potest: alia vero, qua ad confirmandam propositam sententiam auctorum nomina recitantur, quos in simili causa vel controversia similiter judicasse asseritur; quamquam contrarium reperiatur sæpissime, certe admodum dispar, siquis investigandi citatos locos copiam habeat vel otium.

§. CXXXIX.

Si laborem judicandi de proposita quæstione ipsi suscipimus, eamque ex genuinis propriisque principiis definire conamur, tum cer-

te in sententia, quam ferimus tandem, conspirante aliorum opinione magnopere *confirmari* nos experimur, atque adeo delectamur, et prope exultamus, si in re difficili, diuque expensa forte offendimus quosdam, qui similiter cogitarint. At plerique omnes tanti faciunt auctores, ad quos tanquam tempestate delati adhærescunt, ut omnem cogitandi judicandique laborem sibi præreptum putent, nec relictum aliud, nisi ut ingentem in eandem opinionem convenientium Scriptorum catalogum texant. Quo fit, ut sæpæ nec vim propositæ quæstionis nec sententiæ ipsorum Auctorum assequantur, quos laudant, et a partibus suis stare autumant.

§. CXL.

Siqua in re, ad jura divinæ Religionis, Ecclesiæ, ac Sedis Apostolicæ pertinente communiter vereque consentiant veteres auctores, id sine dubio maximi ponderis est ad persuadendum; eo etiam ex capite, quod aliis locis plurimis dissentiant inter se, ac siqua ratione poterant, alter alteri sæpe studio contradixisse videantur, ut proin sola explorata veritas consensum extorquere, et adversarios conciliare potuerit. Sed Scholasticorum quidem tractatibus et disputationibus vehementer infensi sunt belli homines ætatis nostræ, exemplo scilicet animoque ducti Sectariorum prioris et nostri ævi, qui, ut sapienter animadvertit Melchior Canus, Scholasticos vehementer aspernantur, *eoquod intelligunt, Catholicam fidem, quam expugnare moliuntur, horum studio; doctrinaque muniri, Agnoscunt sane lupi canes, eosque odio persequuntur; et scholae nomen istis invisum est, quae lupos arcet a gregibus, et eorum insidias porro*

oavet. —— Connexae quippe sunt semper post natam scholam, scholae contemtio, et haeresum pestis (c).

(c) De locis Theolog. l. VIII. Addenda hic est propositio 29. Wiclefi in Conc. Constantiensi damnata: Universitates, studia, collegia, graduationes, et magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta tantum prosunt Ecclesiæ, sicut diabolus.

§. CXLI.

Non id ago, ut Scholasticorum quorundam, aut etiam veterum juris interpretum barbariem, aut doctas nugas, aut longas contentiones de rebus obviis, aut frequentes disgressiones a proposito argumento defendam. Sed hoc ajo, propter quorundam, atque adeo multorum vitia non esse universam Scholasticorum coronam traducendam, multo etiam minus ipsam Scholam contemnendam. Addo etiam, minus nocuisse sacrosanctæ Ecclesiæ, hominúmque saluti obscuras veterum de divinis rebus quæstiones, quam jactatas falso recentiorum errorum demonstrationes: tolerabiliorem fuisse apud antiquos Scriptores historicarum rerum ignorantiam, quam hodiernam earundem depravationem: plus etiam commodi attulisse Religioni atque Ecclesiæ veteres Scholasticos et sacri juris interpretes horridulo scribendi genere, quam ævi nostri Scriptores polito suo, mollique sermone rationis et religionis propemodum experte: optabiliorem fuisse medio ævo integritatem fidei, quam literatam nostrorum temporum perfidiam. Ornantur haud dubie divinæ veritates eruditionis etiam humanæ splendore; sed eodem minime nituntur: neque hominum doctrina et sapientia con-

stant res Ecclesiæ sanctæ Dei. Hinc Agatho P. cum legatos mitteret ad Concilium generale VI. seu Constantinopolitanum III., parum doctos scilicet, atque eruditos pro temporum illorum ratione, in hanc sententiam scripsit ad Costantinum Imperatorem, et Heraclium ac Tiberium Augustos *Apud homines in medio gentium positos, et de labore corporis quotidianum victum cum summa hæsitatione conquirentes, quomodo ad plenum poterit inveniri Scripturarum scientia; nisi quod, quæ regulariter a Sanctis atque Apostolicis Prædecessoribus, et venerabilibus quinque Conciliis definita sunt, cum simplicitate cordis, et sine ambiguitate a patribus traditæ fidei, conservamus.* —— Addit, se præcepisse legatis, ut, quid de proposita controversia sentiat Romana et Apostolica Ecclesia, ac spiritualis mater; id Imperatori et Augustis suggererent, *non per eloquentiam secularem, quæ nec suppetit idiotis hominibus, sed per sinceritatem Apostolicæ fidei* (*d*)

(*d*) Concil. edit. Mansi T. XI. col. 235.

§. CXLII.

Hactenus dicta pertinent ad hypothesin qua Auctores catholici in causa divinæ Religionis, Ecclesiæ ac Sedis Apostolicæ communiter, *vereque* consentiunt; ac tum quidem illis refragari, temerarium censet Melchior Canus, qui sub finem ejusdem Libri VIII. addit: *In canonum interpretatione Ecclesiae judices et administri concordem omnium Jurisconsultorum sententiam amplectuntur. Qui enim in actionibus vel judiciis ecclesiasticis suo sensu, et non communi omnium juris peritorum duceretur, sine dubio suo illum judicio Ecclesia coerceret.* Hæc gravissimi viri ver-

K 2

ba laudat eruditissimus Pontifex Benedictus XIV. in Const. 113. T. I. Bullarii, missa ad Archiepiscopum S. Dominici in Hispaniola, qui rationibus ex Boehmero Protestantico surreptis contra communem Canonistarum sententiam liberos ex adulterio procreatos per subsequens matrimonium legitimari asserebat. Respondit inter alia Sapientissimus Pontifex §. 9. in hunc modum: „ Profecto ut ingenue loquamur, Venerabilis Frater, displicet Nobis tua hæc ingeniosa ratiocinatio, in qua ne scio, quid arrogantius et audacius, quam par est, introspicere videmur. Nobis etenim persuasum manet, opiniones Doctorum communes non ita facile parvi pendendas esse; idque didicimus ex Cel. Vestrate Melchiore Cano, qui in suo tractatu de locis Theol, l. VIII, c. 7. ita de communibus Canonistarum sententiis, in his, quæ pertinent ad doctrinam canonum, loquitur. „ Subnectit dein verba paulo ante ex Cano exscripta.

§.CXLIII.

Si in unam sententiam communiter non conveniunt Auctores, sed alii contra alios pugnant viri docti; dici solet, eorum testimonium non plus probare, quam vel ratio ipsorum, vel gravior etiam auctoritas comprobarit. At unde hæc *gravior* auctoritas æstimanda est? Sine dubio ea pendet ex ampla eruditione, profunda cogitandi vi et solertia judicandi et acumine ingenii, casus varios, qui similes apparent, adcurate distinguentis, aut dissimilium analogiam inspicientis, ex longa item rerum tractatione, maturitate ætatis, ex integritate animi, et studio veritatis, variisque istarum laudum gradibus. At

enim hæc omnia explorare de auctoribus, qui magno numero allegari solent, eaque inter se comparare, multo difficilius plerumque est quam ipsam propositæ quæstionis veritatem investigare suo marte, quidque statui ac definiri *certo* queat, invenire; neque enim ingens etiam Auctorum turba opinioni, quam tenet, veram semper probabilitatem conciliat. Siquid ex dispositione et cognitione sacrorum canonum, aut ex subsidiariis juris Romani principiis decidendum est, eaque in re Doctores dogmaticæ vel Scholasticæ Theologiæ discedant a sententia Canonistarum; horum auctoritas tanquam peritorum in arte sua sine dubio præferenda est; quia, ut Melchior Canus animadvertit, cujusque rei notitia non aliis certius meliusque contingit, quam ejusdem rei peritis hominibus. Prope ridiculum est, quod de se ipse scribit Anacletus Reiffenstuel. Is, cum Theologiam tractans de jure peculii clericalis cum Theologis benigne seu laxe scripsisset, ad sacros legendos atque exponendos canones postmodum aggressus, a se ipso, ac priore sententia discessit quodque SS. canonibus omnino conformius reperit, cordate statuit, mutata illa, inquiens, sententia, quam in Theologia *pro Theologis potius, quam Juristis* dedimus (*e*).

(e) Ad tit. de peculio Clericorum n. 50. et 55. in fin.

§.CXLIV.

Sola *doctrinæ* laus et præstantia in causa divinæ Religionis sufficere haud potest ad persuadendum, et faciendam fidem. Faciunt id Scriptores ætatis nostræ, ut, cum de potestate Ecclesiæ ac speciatim de juribus Apostolicæ Sedis agunt, Auctores nominent, quorum doctrinam

vastamque eruditionem mirifice prædicant, et laudibus in cœlum ferunt. Quid ergo conficiunt? Id reor, fuisse homines doctos, qui Religioni, qui Ecclesiæ, qui Apostolicæ Sedi adversati sunt: quis hoc negat? Quis Origeni, quis Tertulliano, quis Nestorio, Photinio, Apollinari doctrinæ, præstantiumque librorum laudem ademit? Legant scribentem de iis S. Vincentium Lirinensem, atque eo proposito scribentem ut omnes catholici *intelligant, se cum Ecclesia Doctores recipere, non cum doctoribus Ecclesiæ fidem deserere debere* (*f*).

(*f*) In Commonitorio c. 23. De Origene ibid.: de Tertulliano c. 24. De Nestorio c. 16. ait: „ Qui, ut uni hæresi suæ aditum patefaceret, cunctarum hæresum blasphemias insectabatur „ De Photino ib. Erat et ingenii viribus valens, et doctrinæ opibus excellens, et eloquio præpotens; quippe qui utroque sermone copiose et graviter disputaret, et scriberet; quod monumentis librorum suorum manifestatur, quos idem partim græco, partim latino sermone composuit. „ De „ Appollinari eod. c. 16. Quid illo præstantius acumine, exercitatione, doctrina? Quam multas ille hæreses multis voluminibus oppresserit, quot inimicos fidei confutaverit errores, indicio est opus illud triginta non minus librorum nobilissimum ac maximum, quo insanas Porphyrii calumnias magna probationum mole confudit. „

§. CXLV.

Ex dictis patet, causæ Religionis, Ecclesiæ et Sedis Apostolicæ non officere ullum præjudicium doctrinæ humanæ qua adversarii Religionis, Ecclesiæ, et Sedis Apostolicæ pollent. Nam alia est rerum humanarum, alia divinarum scientia. Contra si adversarius testimonium

fert pro adversario, censetur fateri, ac plene probat; quemadmodum in utroque jure exponitur titulo *de Confessis*. Ex hoc principio fit aliquando, ut pro confirmanda doctrina vel praxi canonica adversariorum Ecclesiæ dicta et facta utiliter afferantur. Exempla sunt hujusmodi:

§. CXLVI.

I. Petrus Ballerinius perpetuam contexens atque exhibens traditionem de necessitate seu obligatione ecclesiarum particularium, et singulorum fidelium in fide consentiendi cum fide Romanæ Ecclesiæ affert præter cetera testimonium Pelagii et Cælestii hæreticorum, atque ita disserit: „ Mirum cuipiam videbitur, me „ ob statuendam necessitatem unitatis fidei cum „ fide Romanorum Pontificum allegare ea te- „ stimonia hæreticorum ante condemnationem „ producta, quibus iidem post condemnatio- „ nem et facto et scriptis contradixerunt. At „ ne hoc testimoniorum genus imbecille cre- „ datur, illud animadvertendum est, quod ea, „ quæ ipsi ante condemnationem et antequam „ de Ecclesia pellerentur, confessi sunt, et „ traditione et communi catholicorum sensu „ fuerunt expressa, dum catholicam illi men- „ tem gererent, catholicosque se exhibere, et „ probare catholicis vellent. Itaque ejusmo- „ di ipsorum testimonia, Catholicorum sensum „ et praxin præferentia, maximi facienda sunt; „ quibus sane non contradixere, nisi postquam „ a Romana Sede condemnati, mentem et ve- „ ritatem catholicam exuerunt, atque dese- „ ruere. Neque enim existimandum est, Lu- „ thero e. g. magis deferendum, cum post „ condemnationem Romani Pontificis primatum

„ sibi infensum negavit, quam cum illum ante
„ condemnationem ex communi Catholicorum
„ sensu professus est. Id quidem nec ipsos
„ adversarios judicare, suadent illa cujusdam
„ Anonymi, nobis in hac causa (de necessi-
„ tate consentiendi in fide cum Romana Ec-
„ clesia) contrarii, verba: *Methodus priorum*
„ *reformatorum est argumentum magni ponde-*
„ *ris adversus ipsos. Disputationis initio confessi*
„ *sunt, Papam esse supremum Christi Vicarium;*
„ *nec ejus auctoritatem in dubium vocare cœ-*
„ *perunt, nisi cum contra ipsos definivit; pe-*
„ *rinde ac si judex desinat esse judex, cum*
„ *adversus aliquam partem sententiam pronun-*
„ *tiat, vel ac si veritas, cum incommoda es-*
„ *se incipit, veritas amplius non sit.* (Traite
„ de l'Auctorite du Pape. Haye 1720. l. 1. c. 3.
„ n. 8. pag. 92). Quæ pleræque in rem no-
„ stram faciunt, aut testimonia pro unitate fi-
„ dei ab hæreticis initio producta, maximi
„ habenda esse credantur, nec ex ipsis, quæ
„ post derelictam Ecclesiæ unitatem edidere,
„ infirmentur (g).

(g) Petr. Ballerin. de vi ac ratione primatus RR. Pontificum C. XIII. §. X. Similiter si jus post sententias Præsulum inferiorum vel particularium Conciliorum appellandi ad Apostolicam Sedem ostenditur ex perpetua traditione, nihil isti argumento officit, quod ii, qui appellantur aliquando, hæretici fuerint tum, vel postea declarati.

§. CXLVII.

II. Exemplum elegans ejusdem rei peti potest ex iis, quæ Coustantius contra S. Cyprianum disserit de argumento illo, quo S. Stephanus P. contra Afros rebaptizantes usus erat

his verbis: *Cum ipsi haeretici proprie alterutrum ad se venientes non baptizent, sed communicent tantum*; „ rideat licet Cyprianus, in„ quit Constantius, ac prorsus absurdam cen„ seat rationem, qua traditionem istam Ste„ phanus confirmabat: de illa tamen longe aliter „ judicabunt, qui eam attentius expenderint. „ Cum enim ab Ecclesia recesserint omnes hæ„ retici, mirum non est, eos de doctrina il„ lius nihil retinere: imo nullus reipsa est, „ qui non aliquid ex ea retineat. Cum igitur „ quantumvis inter se dissidentes in aliquo cum „ Ecclesia consentiunt, hoc ab Ecclesia sibi „ traditum retinuisse merito affirmantur. Quo„ circa et hæretici, qui verum Christi corpus „ in Eucharistia negant, ab antiqua et con„ stanti Ecclesiæ fide discessisse hinc convin„ cuntur, quod variæ sectæ, quæ a multis jam „ seculis, aliis in rebus a Catholica discordant „ Ecclesia, hoc in dogmate cum illa concor„ dent. Non igitur, ut scribebat Cyprianus, „ tunc ad hoc malorum devoluta est Ecclesia „ Dei et Sponsa Christi, ut hæreticorum exem„ pla sectaretur; sed ipsi potius hæretici, cum „ ad se ab aliis sectis venientes non baptiza„ bant, id, quod in Ecclesia, antequam se„ pararentur ab ea, usitatum et receptum vi„ derant, sectabantur. „ (*h*).

(*h*) Coustant. in Epist. RR. PP. col. 227.

CAPUT X.

DE RATIONIS ET PHILOSOPHIÆ USU IN JURE SACRO.

§. CXLVIII.

Ratio est facultas mentis perspiciendi nexum rerum, seu ab una cognita veritate perveniendi ad aliam cum priore connexam. Quotiescunque ergo ex proposita auctoritate divina, vel divinitus instituta, aut ex præmissis traditionum regulis, Scripturæ verbis, constitutionibus RR. Pontificum, canonibus Conciliorum, sententiis VV. Patrum, suffragiis Doctorum et Jurisconsultorum progressio fit ad solvendam quæstionem dubiam, aut facti speciem decidendam; ratio usum habet, et appellari potest *principium*; *per quod* ex genuinis fontibus sacri juris veritas deducitur, aut species facti deciditur. Atque hoc modo ratio per omnes vagatur locos juris nostri, et ab eorum usu, applicationeque abesse nunquam potest.

§. CXLIX.

Ut autem omnis tollatur ambiguitas, alio præterea significatu *ratio* sumitur, ipsaque in numero principiorum ponitur, sive appellatur *principium ex quo* dictata et regulæ vi naturali cognitæ de justo et injusto promanant, quæ dein normam præbent particulares quæstiones resolvendi, aut singulares definiendi causas. Qualis sunt placita juris naturalis privati, socialia, universalis publici ac gentium, ratione ad inventa et excogitata, ratione nixa ac demonstrata.

§. CL.

Exemplum utriusque significatus, quem *rationi* dedimus, istiusmodi est. Præcones hodierni tolerantiæ nemini facile de religione litem movendam esse, ex ipso sacro codice confirmare student. S. Paulus, inquiunt, Rom. XIV. 3. præcipit: *Is, qui manducat, non manducantem non spernat: et qui non manducat, manducantem non judicet*: ergo, inferunt, hæretici tolerandi sunt. Sed obsecro; ratione utere, et nexum antecedentis cum consequente inquire: quæ est enim consequentia, quæ connexio inter esum ciborum, eo tempore, sublato jam per Evangelium discrimine ciborum, omnibus permissum, et inter hæreses divinæ Religioni repugnantes, gravissime vetitas, et aperte damnatas? De cibis ait Paulus: *Scio et confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei, qui existimat, quid commune esse, illi commune est* (hoc est, immundum et vetitum). De hæreticis vero ait: *Siquis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis anathema sit.* Gal. I. 9. *Rogo vos, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis*; in eadem Epistola ad Romanos C. XVI. 17. *Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita: sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Tit. III. 10. 11. Quæ igitur inter cibos et hæreses consecutio, quæ rationis conclusio est? Innumera istius generis hodie occurrunt apud eosdem scilicet, qui rationis vim et perspicaciam maxime jactitant, et in numero philosophorum censeri volunt. Al-

terum exemplum præbent ii, qui dictata juris publici universalis ex ratione unice promenda statuunt, et ita inquiunt: Principis est, invigilare, nequid respublica ex Religione detrimenti capiat: negotia Ecclesiæ nexum habent cum civilibus negotiis: multa sunt pietatis exercitia adiaphora, quæ sine salutis dispendio abesse possunt. His, et ejusdem generis præmissis tanquam indubitatis principiis ratione cognitis, mirum est, quæ jura Principum circa sacra inde concludant: Ecclesiæ potestatem quomodo constringant: Religionis actus quantopere imminuant. Quam juste autem id faciant, sequenti capite exponam.

§. CLI.

Duplex igitur rationis est functio: *Primo* investigare nexum inter conclusiones vel decisiones, et principia concludendi vel decidendi alia ex fonte, quam ab ipsa ratione, petita. *Secundo* vi rationis exquirere et construere ipsa principia conclusionibus et decisionibus apta, et quasi fœcunda. De prima functione præcipue adnotanda videntur hæc capita:

I. Solerter expendi debet, quid et ex quo fonte, quo argumento, qua causa deducatur id, quod quæritur. Sæpe enim tanta copia et loquacitate congeruntur verba, ut longa opus sit meditatione, donec assequaris, quid primo ponatur, et quid dein consequi deberet.

II. Eorum, quæ primo ponuntur, vis et veritas et diversa significatio perquirenda est; fit enim sæpe ob ambiguas seu indeterminatas positiones et ancipites sensus, ut uno sen-

su id, quod antecedit, cum eo, quod consequitur, nexum habeat, alio sensu non habeat.

III. Cognita antecedentium vi et significatione primum quæri debet, quanta necessitate cum iis connexa sit conclusio; sæpe enim non major datur connexio, quam inter hæc duo, ut dialectici vulgo ajunt: Turca saltat; ergo baculus est in angulo. Verum hæc non tam præceptis perdiscuntur, sed cogitandi vi et solertia, ipsa tractatione disciplinarum, atque eorum inprimis, qui illis præsunt, profunda rerum cognitione, explicandique arte et diligentia.

§. CLII.

De altera rationis nostræ functione, nempe de inventione, ac constructione principiorum, quæ sola ratione fit, pluribus verbis disserendi necessitatem imponit falsissime præjudicata seu jactitata opinio ætatis nostræ, quam *philosophicam* haberi volunt, et singulari rationis luce effulgentem. Ita minuti scriptores ex incredibili temeritate, atque impudentia scribendi, judicandique de rebus omnibus, ingenii, rationisque et scientiæ laudem sibi arrogant, quorum chartulas, et foliola, atque opuscula si in manus sumat vir gravis, rerumque peritus, sæpe ingemiscere cogitur, et indignari, projectisque paginulis auctori inclamare: *Dicis, quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis; quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus* (*a*). Quid enim, si humanæ mentis imbecillitatem quis novit, tam repugnans rationi excogitari potest, quam divinam Religionem humano ingenio me-

tiri velle? Atqui cæci homuli et mysteria divinæ Religionis seu theoreticas veritates, et religionis præcepta, ritus ac cæremonias, quæ divina auctoritate vel divinitus instituta nituntur, ratione sua examinare, et discutere audent; de fide et necessitate fidei ad salutem, de unitate et communione catholica, de gravitate contrariarum hæresum ac scissionum, de ecclesiastica Hierarchia, de Sacramentorum vi, aliisque id genus inconcussis veritatibus non ex doctrina Ecclesiæ, non ex traditionis præscripto, non ex antiquitatis orthodoxæ sensu, sed ex deliramentis suæ imaginationis potius, quam rationis statuunt, definiuntque. Huic præsidentiæ, vel potius cæcitati et insaniæ Theologi ex præscripto S. Vincentii Lirinensis (§. CXXXI) opponent sententias Venerabilium Patrum, qui luculente, uberrimeque locis ac temporibus plurimis explicarunt, quantopere humana ratio in divinis rebus cæcutiat, et subjici majori auctoritati debeat.

(a) Apocal. III. 17.

§. CLIII.

Si contra præcepta, ritus, et canones Ecclesiæ commentis ingenii, rationisque suæ pugnare velint homines superbi suarumque opinionum, quas *Philosophiam* ipsi vocant, nimium amantes; reddemus rationes, ob quas non multum sane tribuamus rationi, si auctoritate destituta sit: si vero sacræ auctoritati omnino repugnet, nihil plane; ac

I. Respondebimus, divinum Spiritum vetuisse, nequis suæ prudentiæ innitatur. Adde-

mus cum Hieronymo : *Prudentiae suæ innititur, qui ea, quæ sibi agenda vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit.* Item capitulum illud: *Canonum statuta custodiantur ab omnibus, et nemo in actionibus vel judiciis ecclesasticis, suo sensu, sed eorum auctoritate ducatur* (*b*). Dicemus cum Leone et universa antiquitate: *Canones Spiritu Dei conditos esse, et mundi reverentia consecratos*; quos, si revereri ipsi nolint, alia causa non est, quam quia *animalis homo*, ut D. Paulus ait, *non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei* (*c*).

II. Exhibebimus exempla Veterum Philosophorum, *qui, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt* (*d*). Unde eos in execranda scelera, turpissimaque flagitia, naturæ rationique repugnatia, prolapsos constat, *repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absqae fœdere, sine misericordia* Hac proposita VV. philosophorum effigie, addemus, meliora de hodiernis philosophis, quales se vocitant, exspectari haud posse, imo graviora exspectari debere; cum Deo, divinæque luci magis resistentes, multoque magis ingrati majoribus etiam turpitudinum ac cæcitatis pœnis a Deo castigari mereantur.

III. Commemorabimus pravas errorum reliquias, qui ex doctrina illorum sapientum in jus ac leges Justiniani irrepserunt, ceu de occisione uxoris in adulterio deprehensæ, de præscriptione cum mala fide, de transitu ad novas nuptias ob absentiam conjugis alterius, de alimentis proli spuriæ negandis; aliisque istius generis, quibus jus sacrum interpretando vel corrigendo mederi debuit.

IV. Nec silentio tegemus pravas doctrinas, in quas viri cæteroquin docti et probi, at ingenio et rationi præsidentes, tanquam in scopulos, infeliciter incurrerunt; id quod palam faciunt theses a SS. Ecclesia damnatæ et pro damnatis ab universo orbe catholico agnitæ, theses *impiæ et sagrilegæ* contra cultum Summo Deo et Cælitibus impendendum: contra sanctitatem mysteriorum Dei et sacrarum rerum: theses *seditiosæ et shismaticæ*, utrique regimini tam sacro, quam civili infestæ: theses *sanguinariæ* homicidio et duello: theses *injustæ* de furtis et usuris: theses *flagitiosæ* in genere luxuriæ.

V. Tristibus hisce lapsuum exemplis adjungemus recentiorum errores temporum, eorum scilicet, quibus rationis ac naturæ jura et leges maxime coluntur et prædicantur. Vir Cl. P. Xav. Zech de iis, qui in exponendis jurium vitæ præceptis omnia rationi, nihil sacræ auctoritati tribuendum statuunt, in hunc modum scribit: Ut suspecta nobis reddantur hominum istorum placita, alio opus non est, quam ut doctrinas, in quas infelici ratiocinio prolabuntur, obiter referamus. Aliqui polygamiam pro calculo alterutrius sexus, alicubi

jure naturali præceptam, passim autem etiam muliebrem permissam putant, nec indulgendum dicunt, ut in regione, in qua polygamia in usu est, amplectatur quis religionem, quæ polygamiam prohibet: alii divortia passim licita defendunt; alii falsiloquii et simulationis non solum honestatem, sed etiam necessitatem propugnant juramenta promissoria peculiarem obligationem producere negant: alii usuram ab omni injustitia absolvunt: alii concubinatum laudant: apud alios ratio humana ignorat, an Deus externo cultu coli voluerit: alii ex solo suæ rationis lumine non agnoscunt, occisionem sui ipsius universim esse prohibitam: aliis ratio dictat, matrimonium iniri posse ad certum tempus: aliorum ratio, omnibus licet disputandi regulis, omnibus ratiocinandi principiis suffulta, succumbit, quando agitur de dammanda libidine, adeo, ut ex naturali ratione concludere nesciant, bestialitatem, aliaque libidinis monstrosæ genera esse prohibita: alii asserunt, connubia parentum et liberorum non esse objectum legis naturalis. Contra ex acumine ingenii sui deprehendunt, quod juri naturali repugnet, sepeliri mortuos in templis: quod concubitus cum uxore menstruata æque horrendum crimen sit ac sodomia(*d*).

(*b*) C. 1. et 5. de constitut.

(*c*) I. Cor. II. 14. I. Rom. I. a. v. 21. et a. v. 29.

(*d*) In dissertat. politico-legali de ambitu. c. 3.

§. CLIV.

Est hæc rationis humanæ vi vel potius infirmitate disquisitio hoc ævo fortassis magis necessaria, ac ullo alio fuit; quia rationis jura

in contemtum divinæ Religionis omnisque pietatis nunc maxime jactantur; reipsa autem nova non est hæc disputatio. S. Thomas, Vir nempe, siquis alius, acuto ingenio, et præstante pollens intellectu, idemque veritatis indagandæ studiosissimus ac patientissimus laboris, I. Parte Summæ Q. 1. a. 1. quærit, *utrum sit necessarium, præter philosophicas disciplinas, aliam doctrinam haberi*; idque affirmans ait, in primis necessariam esse revelationem ob finem homini præstitutum, *qui comprehensionem rationis excedit*: addit dein: *Ad ea etiam, quæ de Deo ratione humana investigari possunt, necessarium fuit, hominem instrui revelatione divina; quia veritas de Deo per rationem investigata a paucis, et per longum tempus, et cum admistione multorum errorum homini proveniret: a cujus tamen veritatis cognitione dependet tota hominis salus, quæ in Deo est.* Qui spreta revelatione et Ecclesiæ auctoritate de Deo disputant, de providentia divina, de actionibus Deo gratis, de permissis, de vetitis, de præmiis et suppliciis, homini paratis post hanc vitam, et dissentiunt ipsi alter ab altero, nec quisquam fere secum ipse consentit: affirmant, negant, dubitant, destruunt: quæ extruxerant, ipsaque religionis naturalis principia pro exploratis non habent. Ita vitam quærendo, ac dubitando traducunt; et fere desperando finiunt, ex eorum nempe numero, *qui dixerunt Deo: Recede a nobis; et: Scientiam viarum tuarum nolumus* (e). Quid ergo de multo maxima hominum parte fieret, si divino revelationis lumine careret?

(e) Job. XXI. 14.

§. CLV.

Eandem quæstionem S. Doctor pertractat alio loco his verbis disserens: *Necessarium est homini accipere per modum fidei non solum ea, quæ sunt supra rationem, sed etiam ea, quæ per rationem cognosci possunt, et hoc propter tria. Primo quidem, ut citius homo ad veritatis divinæ cognitionem perveniat. —— Secundo, ut cognitio Dei sit communior; multi enim in studio scientiæ proficere non possunt vel propter hebetudinem ingenii, vel propter alias occupationes et necessitates temporalis vitæ, vel etiam propter torporem addiscendi. Tertio propter certitudinem; ratio enim in divinis rebus est multum deficiens (f).* Enimvero cognitio veritatum moralium ac momentorum easdem sequendi, firmissima esse debet ac clare proposita; secus quovis contrariæ commotionis impulsu exploditur: at vero id sola obtinetur revelatione.

(*f*) 2. 2. q. 2. a. 4. et l. I. Contra Gentes c. 4. Adde, quæ in Jure Nat. priv. §. LXIV. per tot. scripsi de cognitione Dei, rerumque divinarum. Ex instituto ista tractantur a Theologis, cum de Naturalismo et necessitate divinæ revelationis agunt.

§. CLVI.

Philosophia recte exposita perceptaque ingentes affert commoditates iis, qui ad severiores disciplinas atque in primis ad jurisprudentiam sacram progressuri sunt: nam acumine ingenii, et solertia cogitandi opus est ad perspiciendas rationes legum, ad comparandos similes

L 2

ac dissimiles casus, casuumque decisiones, ad sophismata tum litigantium, tum recentium juris sacri adversariorum detegenda, demonstranda, confutanda. Genuinis principiis jurisprudentiæ ecclesiasticæ non modo tinctum, sed imbutum esse oportet, qui a ludibriis, et captiunculis, perversisque doctrinis Scriptorum ætatis nostræ in hoc genere libertatem suam et integritatem, religionemque ac salutem tueri avet. Atqui nisi philosophicis institutionibus exercitatæ sint mentes teneræ, et cogitandi studio corroboratæ, et longiore serie connectendis ideis assuefactæ, operam fere perdent, sæpe animum quoque; ac in plena prælectionum luce caligabunt. Utinam non id quotidiana testaretur experientia hoc ævo, in quo id agitur a parentibus ac tutoribus, ut adolescentes quam brevissimo tempore, minimisque sumtibus, quasi ex cunis in ludum et pueritiæ disciplinam, inde in Gymnasia, Lycea, Academias, ex his cruda studia deferentes in senatum, ad tribunalia, ad cathedras, in dicasteria provehantur. Hinc illæ lacrymæ proborum omnium, hin reipublicæ utriusque calamitas existit non modica sane parte.

§. CLVII.

Si de singulis philosophiæ partibus, quam utilitatem derivent in disciplinam juris, speciatim agendum est; in primis dialectica et philosophia prima non modo rectas definiendi, dividendi atque argumentandi regulas artemque tradunt, sed si, ut oportet, tractatæ sint ipsas notiones vocibus subjectas investigare docent, prima idearum nostrarum veluti stamina, id est, ideas simplices iinquirunt, earumque complexiones distincte examinant. Quæ res detegen-

dis cavillationibus Scripturum perquam utilis et necessaria est. Invaluit enim novum illusionis genus, ut turpitudo rerum, honestate vocum tegatur, et quæ bona, quæ laudabilia, quæ plena religionis ac pietatis sunt, nominum et vocabulorum afficiantur ignominia, et imperitorum atque inprudentium contemtui objiciantur. Exempla sunt hujusmodi: ipsa *Philosophia* vox, quæ amorem, studiumque sapientiæ reipsa exprimit, eo jam sensu accipitur, ut Religionis revelatæ, omnisque Auctoritatis sacræ contemtum, neglectumque denotare debeat; contra exercitia pietatis, et fidei divinæ cultum ac firmitatem dedecore vocabulorum *superstitionis*, *abusum*, *mechanicae pietatis*, *caecae fatuitatis* publicis in scriptis afficiunt *Perfectionis* vox honestissima est; at qui in disciplina naturalis juris ea perpetuo utuntur, fere non aliud eadem voce denotant, nisi commoda præsentis vitæ, oblectamenta sensuum, copiam divitiarum, fucum humanæ gloriæ. Si gravissima errorum, hæresum, et scissionum delicta negligenter ac solute ferantur, et impunita dissimulentur, id ad laudem *clementiae* et *caritatis* vertunt. *Felicitatem* et *beatitatem* perpetuo in ore ac stilo habent; at quæ est illa beatitas, quæ felicitas, quam doctrinas suis spondent? Exposui istuc in J. P. Universali C. VI. §. 224. Sic obtentu *boni publici* rapinam suadent bonorum sacrorum: turpitudinem *fornicationis* ut tegant, eam matrimonium vocant temporarium. Qui voces a notionibus distinguere non didicit, nec artem scit ideas vocabulis subjectas ex verborum copia ac volubilitate eruendi, colligendique, ægre ex his fallaciarum laqueis evadet.

§.CLVIII.

Hi quidem, quos ante commemoravi, pravitate animi doctrinæque, vocabulorum vim et notiones, rerumque ipsarum naturam corrumpere attentant. Alii bene se de disciplinis meritos arbitrantur, si novandis, et poliendis veterum definitionibus dent operam. Observavi dudum, cum philosophicas ederem institutiones, hunc irrepsisse morbum quorundam, qui, cum impares se videant rebus præclaris, quæque momenti alicujus essent, excogitandis, proferendisque in lucem, omnem operam suam ad emendandas novandasque vocabulorum definitiones conferunt; dictatorium jus usurpantes, ac præscribentes, quid literati viri per voces, quarum notio dudum fixa est, receptaque, designare deinceps et intelligere debeant. Examinavi loco eodem, an ne et quatenus *arbitriæ* sint notiones. In jure quidem nominum definitiones ex ipsis legibus, aut recepto jam sensu definitæ sunt, uti fit e. g. de variis contractibus, delictis item, ac criminibus, De illis extant certa jura; de his constitutæ sunt certæ pœnæ; si notiones immutentur, non potest non jurium, legumque confusio provenire. Uti valor nummorum publicus est, ita significatio vocabulorum; consuetudo vim legis hac etiam in re habet; cui derogare non potest privata auctoritas, quam sibi notionem opifices arrogant, justa cum indignatione rejiciendi a viris gravibus, veritatisque ac justitiæ amantibus.

§. CLIX.

Aliud invaluit fallaciæ genus, quo ad opprimenda vel eludenda jura antiqua novæ in-

traduntur divisiones antiquis incognitæ: sic negotia Ecclesiæ essentialia, accidentalia, mixta, jura summi Pastoris originaria, adventitia, devoluta nominant, duellum aliud esse vindex honoris volunt, aliud vindex fortunarum: dogmata alia ajunt primaria et fundamentalia, alia secundaria: actiones religionis alias necessarias vocant, alias adiaphoras, etsi maximam vim ad pietatem habeant. His captionibus invigilare docet dialectica, quæ earum fundamentum inquirit, atque expendit. Vulgata regula est. *Ubi jus non distinguit neque nos distinguere debemus.*

§. CLX.

Philosophiæ quoque naturalis seu Phisices studium multo majora, ac vulgo creditur, commoda affert ad graviores disciplinas accedentibus. Ac Chronographiæ quidem et Chronologiæ cognitio, qua penitus carere non potest studiosus juris sacri, notitia rerum physicarum primo nititur. Cum de miraculis, de superstitione, aliisque id genus lis oritur; cognitio naturæ, ejusque virium ac legum facem præferre ad eam decidendam debet. Qui deinde in contemplando mundi ordine, rerumque creatarum motibus; viribus ac legibus diligenter versati sunt, sane mentem adferunt ad severiores disciplinas, longasque nectendas idearum ac veritatum series satis præparatam, aptamque. Est enim, quod supra attigi, uti humanæ vitæ, sic rationis atque intelligentiæ infantia quædam et imbecillitas; et quemadmodum teneri infantes, cum suis insistendi pedibus, gradiendique experimenta primo capiunt, posteaquam bis, terve promoverunt pedem, illico fatigari et concidere solent: sic adolescentes, qui nulla re-

rum philosophicarum studio exercuerunt mentem, et cogitandi vim acuerunt, quando ad subtiliora gravioraque juris capita perveniunt, pluriumque idearum inter se nexarum veluti gradus conficere cogitando deberent, cito succumbunt, animumque despondent, rei difficultatem, vel institutionis obscuritatem accusantes.

§. CLXI.

Est alius insignis fructus, quem ex disciplina Physices rete pertractata capere debemus, ut vires humanæ mentis, arctosque intellectus nostri in mortali hoc statu limites indubitato perspiciamus, atque adeo sentiamus. Quo fit, ut facillime sibi quisque persuadeat, in divinis rebus, quæ longe supra naturam sunt, plurima inesse, quæ non comprehendi a nobis in hac vita possunt, sed, affirmante divina auctoritate, lubentissime accipi et pro veris haberi debent. Perspicuitatis quidem seu evidentiæ mathematicæ sensum rerum mathematicarum periti habent, iidemque cum in cognoscenda rerum creatarum natura versantur, quid et quatenus perspicue cognosci, quid abditum sit, atque ab humana intelligentia remotum, persentiscunt. Res Geometricæ, in quibus evidentia mathematica elucet maxime, simplicissimæ sunt, et trinam duntaxat dimensionem menti exhibent, remota quavis alia corporearum qualitatum idea. Quamdiu binas tantum ideas, id est, extensionem in longum, et latum, sive figuras comparamus, satis perspicuus est eorum nexus, et demonstrationum lux clara in rectilineis saltem figuris; nam in curvilineis longior est demonstrandi, nexumque veritatum quoad singulos numeros uno velut intuitu mentis contuendi la-

bor, et intensio difficilior. Si tres conjunguntur ideæ, in longum, latum et profundum, demonstrationes evadunt magis complicatæ, minusque distinctæ. In Algebra quanti circuitus, et quam difficiles evadant demonstrationum, si quantitates indeterminatæ, et potentiæ crescant, peritis notum est. His spectatis, quæ, obsecro, geometrica et mathematica methodus in re morali locum habet; in qua tot diversæ ideæ, tot diversi hominis nexus, tot relationes, tam multiplex finis, tot indeterminati finium, et necessitatum gradus concurrunt? Quæso, expendat lector vel primum caput juris naturæ privati, in quo hominis, humanique status analysin et velut anatomiam exhibui: ac si dein idearum geometricarum paucitatem, ac simplicitatem cum tam multiplici, ac dispari idearum concursu, quæ in definiendis hominum juribus et obligationibus simul spectandæ sunt, comparaverit; videbit, profecto, quantopere ineptiant scriptores novi juris publici universalis, qui identidem mathematicas demonstrationes promittunt, ut nempe imperitis fucum faciant, et sophismata pro veritate; nubem pro Junone obtrudant.

CAPUT XI.

DE CONSTITUTIONIBUS PRINCIPUM, EORUMQUE JURE CIRCA SACRA.

EXCUTIUNTUR PERNICIOSÆ RECENTIORUM SCRIPTORUM DE ILLO JURE DOCTRINÆ.

§. CLXII.

Potestas a Christo concessa Ecclesiae est potestas publica et rectoria, verae auctoritatis et jurisdictionis, segregata ab omni naturali, politica et civili potestate, in suo genere summa et in-

depeudens, in Apostolos et Petrum maxime, Apostolorum Caput, et utrorumque successores non in totam communitatem fidelium collata. Est hoc dogma catholicæ fidei, adeoque fundatum in Verbo divino; nempe clare expressum in sacris Scripturis, constanter assertum et comprobatum usu et traditione RR. Pontificum, Conciliorum tam generalium, quam particularium, et Venerabilium Patrum Ecclesiæ, semper defensum auctoritate catholicorum Scriptorum, a summis Principibus catholicis agnitum; quod fatentur Doctores Juris publici non modo catholici, sed etiam protestantes (*a*). Atque ut nihil desit ex omnibus theologicis et canonicis locis; ejusmodi id dogma est, pro quo ipsa pugnat ratio ex hypotesi Ecclesiæ sic institutæ a Deo, ut sit, maneatque Una, Sancta, Catholica et Apostolica, quæ præclaræ dotes notæque aperte ex sacro pendent Imperio.

(*a*) Putterus, vir inter Protestantes summi nominis, in Instit. Jur. publ. Germanici §. 431. In hunc modum scribit. „ Ex principiis Ecclesiæ Ro- „ mano - Catholicæ, quidquid vi hierarchiæ in illa „ introductæ ad jurisdictionem Ecclesiasticam, et Jus „ diœcesanum pertinet, illud in Germania quoque ca- „ tholica in potestate Episcoporum est, in subordi- „ nationes sub metropolitica Archiepiscoporum, et su- „ prema Pontificis Romani potestate: eaque Ecclesia- „ stica potestate ipsa Imperator non minus, quam sin- „ guli catholici status, hominque subditi catholici conti- „ nentur; tantum abest, ut seu Imperator, seu secu- „ larium quispiam statuum Catholicorum sibi quid- „ quam istius potestatis Ecclesiasticæ sumere possit. „ Recte omnia expressit vir doctissimus, præterquam quod verbum *introductæ* Hierarchiæ anceps sit, imo humanam potius inventionem, quam institutionem divinam, qualis reipsa est, inde ab Apostolis accepta indicare videatur. Eam Hierarchiæ institutionem ex-

posui C. III. et IV. Juris Eccl. Publ. eamque ab objectis adversariorum vindicant Polemici maximo numero.

§. CLXIII.

Secundum præmissum dogma, et receptam notionem *Status*, Ecclesiæ Catholicæ tribuenda est vera ratio *status sacri*, *vel Ecclesiastici*, *vel Hierarchici*. Nam *statum*, inquit Pufendorfius in libello de habitu Religionis Christianæ ad vitam civilem (*b*), *intelligimus ejusmodi conjunctionem plurium hominum, quae Imperio per homines administrato, sibi proprio, et aliunde non dependente continetur.* Et ib. alio loco: *Ad statum requiritur Imperium, ex quo promanat praeeminentia unius prae altero.* Porro Ecclesia Catholica secundum præmissum dogma est talis hominum conjunctio, ac tali gaudet Imperio, in quo unus præ alio eminet, uti evidens est. Protestantes de potestate Ecclesiæ, quam ipsi nominant, coluntque, non unam excogitarunt hypothesin. Moserus, eoque teste antiquiores omnes, ac plures etiam recentiores, *systema territoriale* nuncupant, quo Principi laico jus sacrorum ex superioritate territoriali adjudicatur. At Pufendorfius, Pfaffius, Boehmerus *systema collegiale* adstruunt, ajuntque: Ecclesia non est status, sed est collegium, seu societas æqualis sine supremo Imperio: Jura majestatica, quæ Princeps circa alia collegia, tribus et universitates in civitate degentes exercet, eadem, et eodem ex titulo exerit in Ecclesia: alia jura collegialia ei non competunt, nisi vi translationis seu delegationis tacite vel expresse a collegio factæ (*c*). *In formandis ecclesiis*, ait Pufendorfius, *non est opus decreto super certa regiminis forma introducenda, absur-*

daeque adeo sunt quaestiones, **monarchica**, ***Aristocratica***, *an democratica forma competat Ecclesiae. Hae quippe formae cadunt in statum aliquem, seu et civitatem; Ecclesia autem status non est* (*d*). Addit tamen : *Est autem ea natura collegiorum omnium, quæ libera hominum coitione constant, ut aliquid habeant democratiae simile hactenus, ut, quae eam in universum concernunt negotia communi omnium consensu sint expedienda.* Hæc idcirco commemoravi, ut quivis intelligeret *primo* doctrinam catholicam de potestate hierarchica a civili segregata et independente toto cœlo distare ab hypothesi Protestantium de ratione collegii et jurium collegialium : *secundo* cum principia tantopere differant, consectaria seu consecutiones non debere non differre plurimum : *tertio* summam inconsiderantiam, aut imperitiam esse Scriptorum quorundam recentium, qui, cum catholicos se et catholicam de natura Ecclesiæ et hierarchicæ potestatis doctrinam profiteantur, eadem consectaria et iisdem prope verbis ex auctoribus Protestanticis exscribunt, quemadmodum mox infra ostendam.

(*b*) §. 11. pag. 46. edit. Bremens. a. 1692. et ibid. §. 28. pag. 107.

(*c*) De Variis Protestantium hypothesibus in re tanti momenti diffuse agitur in Thesaur. Juris Eccles. T. III. n. XIV. diss. de Censura Principii.

(*d*) Pufendorf. l. c. §. 52. pag. 159. et §. 59. p. 185.

§. CLXIV.

Hæc distinctio utriusque potestatis, sacræ nimirum et profanæ, præmittenda hoc loco fuit, antequam de usu constitutionum, quæ Princi-

pum auctoritate emanant, ageretur. Distinctionem eandem ex primis juris principiis deduxi tum in jure publico naturali (e), tum in ecclesiastico (f). Ex hac autem potestatum distinctione multiplex etiam inter leges, quas utraque condit, provenire debet differentia ac dissensio; quæ adcurate expendenda est, ut regulæ statui possint, qualis lex, sacra, an profana, in casu collisionis tenenda sit. Dixi in jure naturali publico, civilem potestatem ab ecclesiastica differre origine, fine, mediis ac fere etiam objectis; quæ omnia expendenda nunc sunt.

(e) L. III. C. VI. pag. 141.

(f) L. V. §. CCCLV. et binis sequentibus pag. 113.

§. CLXV.

Potestas sacra a Deo, ut collatore gratiæ supernaturalis, data est Ecclesiæ, quæ in proponenda ac declaranda doctrina fidei et morum divino Spiritu regitur. Hoc singulari privilegio potestas civilis non gaudet. Si ergo de jure maxime naturali aut divino aliter statuant leges civiles; aliter leges Ecclesiæ seu canones, sine dubio canones tenendi ac præferendi sunt civilibus legibus. Nam tales canones censentur esse pars juris divini; quia juris interpretationes, a legitima auctoritate profectæ, ad jus dilucidatum pertinent, et parem obtinent auctoritatem. Quemadmodum ergo juri civili jus divinum indubitato præferendum est: ita etiam jus canonicum in ea hypothesi eidem anteponi debet, quod juris divini pars est. S. Hieronymus in epitaphio Fabiolæ eam proferens juris civilis dispositionem, qua maritus cum femina soluta peccans adulterium committere non

censetur, sic inquit: *Aliae sunt leges Caesarum; aliae Christi: aliud Papinianus; aliud Paulus noster praecipit. Apud illos viris impudicitiae fraena laxantur; apud nos, quod non licet feminis, aeque non licet viris; et eadem servitus pari conditione censetur.* Similiter disserendum est de legibus civilibus, quæ videntur approbare concubinatum, usuras, præscriptionem cum mala fide, viri, uxorem propter justas causas dimittentis, matrimonium cum alia, occisionem uxoris adulteræ etc. (*g*). In his, quæ ad fidei morumque doctrinam spectant, Ecclesiæ subjeeti sunt fideles, eamque audire et revereri tenentur. Nec vero contra hanc suam obligationem et Ecclesiæ jura quidquam potestatis transferre in Principes potuerunt: ipsi Principes in numero ovium sunt, qui vel maxime pasci debent a pastoribus divinitus institutis.

(*g*) Conf. Fagnanum in C. cum esses 10. de Testam. n. 168. et seq.

§. CLXVI.

Sacri canones pro objecto maxime habent Religionem, et divinum cultum, tum res et personas Deo singulariter dicatas, de quibus inde a primis temporibus præcipua quadam cura disposuerunt: consulunt item maxime reverentiæ Sacramentorum, et matrimonii potissimum, cujus profanandi plura instant et graviora pericula. Leges civiles pluribus ex causis probare videntur dissolutionem matrimonii, in quo magis spectant contractum, quam Sacramentum; canones vero dignitatem Sacramenti considerant et primævam institutionem, propter quam illud dissolvi non potest. Huc referendi maximo numero canones de decimis,

alienatione bonorum Ecclesiæ, jure asyli, aliisque immunitatibus Ecclesiarum.

§. CLXVII.

Finis Ecclesiæ præcipuus est, removere homines a peccato, et salutis perdendæ periculo: dein Christi mansuetudinem imitari, et in regimine administrando æquitatem potius, et humanitatem, quam rigorem, qui in civilibus legibus sæpe dominatur, consectari: hinc fere usus etiam fori, ac Germaniæ in primis, quando Canones a jure civili Romano æquitatis causa discedunt, non jus istuc, sed canones pro norma tenet. In dubio de æquitate judicium Ecclesiæ privatorum opinationibus longissime anteferendum est.

§. CLXVIII.

Expositis jam causis, ob quas canonicæ leges a civilibus aliquando discrepant, regulæ de usu utrarumque legum, quas sacra agnovit antiquitas, hominumque proborum universi orbis reverentia consecravit, proferendæ sunt.

I. In iis, quæ potestatem exigunt divinitus institutam, aut ab eadem, Religionis causa antiquitus constitutæ sunt, rebus, ceu in materia spirituali de Sacramentis, de piis ritibus, de statu clericali aut religioso, de beneficiis ecclesiasticis, aut quando de consuetudine quadam agitur, aut civili lege, quæ sine peccato observari non potest; cum item agnita æquitatis ratio differentiam juris canonici a civili induxit: jus canonicum in utroque foro observandum est.

§. CLXIX.

II. Maximi tamen faciendæ sunt Principum constitutiones, quæ in causis mox indicatis, et ad forum Ecclesiæ pertinentibus canones imitantur, auctoritate etiam politica Ecclesiæ leges promulgant, approbant, sanctione pœnali corroborant: cujusmodi constitutionum insignia et magno numero exempla extant in Codice Teodosiano l. XVI., in Codice Justiniani l. I. titulis primis, in Capitularibus Regum Francicorum. Multi enim Ecclesiæ auctoritatem et sanctitatem canonum parvi faciunt; quorum proin temeritas, impietasque majestate Principum coerceri debet, ut in officio contineantur terrore gladii materialis, qui contemnunt spiritualem. Ecclesia istiusmodi leges a pietate Principum sæpe exposcit, semper laudat, et approbat (h).

(*h*) Fridericus II. Imp. constitutionem edidit de libertate Ecclesiæ, et immunitate locorum religiosorum, quæ extat in fine Cod. Justin. §. ult. additur: *Nos vero Honorius Episcopus, Servus Servorum Dei, has leges, a Friderico Rom. Imp. Filio Nostro Charissimo pro utilitate omnium Christianorum editas, laudamus, approbamus et confirmamus tanquam in æternum valituras; et siquis ausu temerario, inimico humani generis suadente, quocunque modo has infringere tentaverit, indignationem Dei omnipotentis et beatorum Petri et Pauli se noverit incursurum.*

§. CLXX.

III. In materia profana vel adiaphora si jus alterutrum, sacrum vel profanum, anceps aut obscurum est, alterum ex altero clariore illustrari debet, aut siquid decisum in uno, non

item in altero reperitur, mutuo velut obsequio adjuvari et suppleri; quod factum in causa de novi operis nuntiatione a Lucio P. III., qui hanc effati sui rationem reddit: *Sicut leges non dedignantur sacros canones imitari; ita et sacrorum statuta canonum, Principum constitutionibus adjuvantur* (*i*). Atque ob hanc causam tum ad ipsos canones rite intelligendos, tum ad disceptandas clericorum causas, quæ in foro ecclesiastico agitantur, plurimum subsidii affert accurata juris civilis Romani notitia.

(i) C. 1. de N. O. N. Specimen subsidii ex jure canonico petiti pro causa civili affert Matth. Berlichius P. II. Conclusionum practicabil. n. V. quando agitur de præscribenda quantitate vel qualitate præstationum annuarum. De qua re satis clara decisio extat in C. cum olim 20. de ccusib.

§. CLXXI.

IV. Siqua in causa profana, quæ ad species N. I. relatus reducenda non est, jus canonicum et civile ita discrepent, ut alterum cum altero conciliari nulla probabili ratione possit; tum quodvis in suo foro servandum vulgo statuitur, civile nempe in tribunalibus laicis Imperii: canonicum in terris temporali dominio Papæ subjectis; apud tribunalia item ecclesiastica in causis clericorum, quando hi scilicet sunt rei conventi, secundum genuinum sensum c. 9. de for. competent.

§. CLXXII.

Hæ quidem regulæ de usu utriusque juris, ac de Principum constitutionibus in limine jurisprudentiæ sufficere possent cupidæ

sacrarum legum juventuti, nisi recentiores Scriptores ipsis mox tyronibus obtruderent principia juris publici universalis seu naturalis, eaque tanquam felicissima temporum nostrorum inventa, scituque necessaria imperitis adolescentibus, qui mali nil suspicantur, nec judicare de re possunt, perpetuo occinerent, recinerentque. Duo addunt præterea, tanquam hederam vino vendibili, quo et incautos certius alliciant, citiusque intra retia captiuncularum constringant. *Primo* ea principia, ex ipso rationis et naturæ jure depromta, mathematicam ac geometricam habere perspicuitatem, firmitatemque, ut nec a summo Deo, qui sibi ac naturis rerum contradicere ac repugnare neutiquam possit, aliter statui omnino queat. *Secundo* disciplinam juris sacri, *moribus* et *usibus Germaniæ* accomodatam, tradere se profitentur, ne nimirum ex Corpore juris communis, aut ex Romanis Decretalibus vel Constitutionibus aliter judicare aut meliora sapere in animum quisquam inducat. Observavi ego in Jur. P. Eccles. hæc principia istiusmodi esse, ut ea ad omnes Ecclesiæ ac Religionis causas negotiaque adhibeant, et adhibere doceant novi Doctores, eorumque ope et obtentu omnem usum sacræ potestatis miserrime constringant, et laicorum subjiciant arbitrio (*k*). Monendi igitur sunt studiosi juris sacri, ne inanis atque adeo impiæ Philosophiæ fallaciis illaqueari se, eoque induci sinant, ut dogma Catholicum de divina origine sacræ potestatis et ecclesiasticæ libertatis, quod ore et animo profitentur, re et usu judicandi de negotiis Ecclesiæ inficiari et ejurare discant.

(*k*) Juris Publ. Eccl. L. V. C. VI. §. CCCLXIV. pag. 150.

§. CLXXIII.

Nominavi *Ecclesiasticam libertatem*, eamque, ut omnis vitetur confusio, duplicem distinguo; una, ad *causas Religionis et Ecclesiæ*, ad leges fidei, communionis, et disciplinæ sacræ pertinens, consensu omnium catholicorum *divinam* habet originem: altera *ad causas temporales clericorum rerum et bonorum Ecclesiæ* referenda, humanæ institutioni canonum vel imperialium legum tribui proxime solet. De libertate ecclesiastica, quæ divinæ originis est in præsenti ago. Nec vero quemquam pravitate temporum, aut caducarum studio rerum adeo obcæcatum puto, ut parum interesse publice asserat, id libertatis divinæ genus tueri; quasi parum referret scilicet, cavere, ne fundamenta domus Domini suffodiantur: aut ne pastor abigatur a custodiendo grege; operamve dare, ut contra irruentes lupos ejus defendatur auctoritas. Putant nonulli, de patria bene mereri se, quando incitata contra Ecclesiam Christi laicorum Principum potestate sacrarum legum vim et auctoritatem imminuunt, summum Pastorem universo gregi pro munere suo invigilantem eludunt, communionis catholicæ vinculum relaxant, atque ad libertatem scilicet hæreticalem homines aspirare docent. Quo genere nullam magis exitialem patriæ perniciem afferre, neque ipsis Principibus, in quos indignationem summi Dei, et populorum assentationibus suis provocare satagunt, majorem importare calamitatem possent. Cum privatis scriptoribus mihi res est, non cum publicis edictis, quorum ergo nec judex, nec arbiter sum, perinde uti nec adversarii mei. Non id

mihi sumerem profecto, ut tam fidenter commentarer de proposito argumento, nisi re tota diu, multumque expensa, et universo naturali jure inde a primis principiis et ponderato inanitatem ac fallaciam novæ illius philosophiæ, qua jus publicum ad negotia Religionis et Ecclesiæ adhibent, penitissime perspexissem. Et quoniam naturalis rationis dictata maxime jactitant, ex iisdem refellendi a me sunt, non multis verbis, sed strictim et concise, brevibusque veluti notulis, quas argumentis eorundem subjciam.

§. CLXXIV.

Jus circa sacra Imperanti civili primo tribuunt generatim; at quo ex fundamento? Videamus. *Societas ad Deum eodem modo colendum inita est Ecclesia*, inquiunt: *eaque vel universalis vel particularis seu existens in una provincia vel regno.* Inferunt: *Igitur aliqui actus pietatis ita pendet ab Imperio civili, ut, quamvis religio proprius civitatis finis haud sit, tamen imperans jus quoddam, circa ecclesiæ suæ particularis et religionis negotia disponendi, sibi asserere valet; quod vulgo jus circa sacra nuncupatur.*

§. CLXXV.

Respondeo I. Aliud fundamentum juris circa sacra ex his non apparet, nisi quod ecclesia particularis sit in regno, vel in *territorio imperantis*. Dicitur enim: *Circa ecclesiæ* SUÆ PARTICULARIA, *et religionis negotia disponere valet imperans.* Hæc ratio genuina non est; concipi potest, uti exercitus ambulans, sic familia ambulans,

civitas ambulans, uti apparuit in migratione populi Judaici ex AEgypto. Quovis casu uti ductor exercitus, sic paterfamilias, sic Princeps habet jus circa sacra minime fundatum in territorio. Neque id jus circa sacra provenit ex *speciali* concessione, seu *positiva institutione* Dei: cum enim Christus in terris versaretur ac plene fundaret Ecclesiam, nihil potestatis ecclesiasticæ contulit in Tiberium Imperatorem, nihil in Præsides Romanos, nihil in Herodem nihil in magistratum judaicum, sed totum in Petrum primo effudit, dein proportione quadam communicavit cum aliis Apostolis. Quam obrem aliud ipsa re fundamentum juris circa sacra non est, quam *naturalia officia religionis, in statu hypothetico factae divinæ revelationis et fundatae a Christo Ecclesiae relate ad statum personarum.* Quivis fidelis uti officia habet erga se ipsum, et proximos, id est, jus circa conservationem et perfectionem sui ipsius; jus circa societatem aliorum hominum vel civium; sic habet vel maxime officia erga Deum, id est, *jus circa sacra* accedit status personalis e. g. in parentibus, et in quovis patrefamilias, de quo Paulus ait: *Siquis suorum, et maxime domesticorum curam non habet* (utique non de salute corporis tantum, sed animæ quoque), *fidem negavit, et est infideli deterior* (*l*). Sic etiam status personalis imperantis spectari debet. Nam, ut Augustinus ait, aliter Deo servit Rex, *quia homo est; aliter quia etiam rex est. Quia homo est, ei servit vivendo fideliter: quia etiam Rex est; servit leges justa praecipientes et contraria prohibentes conveniente rigore sanciendo* (*m*). Si ergo jus circa sacra vi rationis ex ipsa hypothesi institutæ Religionis et Ecclesiæ deducitur, aliter exerceri non potest,

nisi secundum normam et naturam ejusdem Religionis et Ecclesiæ.

(*l*) I. Timoth. V. 8.

(*m*) Ep. 50, ad Bonifacium comitem.

§. CLXXVI.

Respondeo II. Vera Christi Ecclesia non satis apte dicitur *societas ad Deum eodem modo colendum inita.* Nam fides Dei donum est: et Ecclesia à Christo fundata est, non aliorum more collegiorum pactis hominum constituta. *Ego*, inquit Christus, *aedificabo Ecclesiam meam.* Et fideles *a Deo vocati sunt in societatem Filii ejus*, *Jesu Christi*, *Domini nostri.* De iisdem dicitur: *Dei agricultura estis: Dei aedificatio estis* (*n*). Expressiones, quibus utuntur scriptores quidam, utpote expertes rerum Theologicarum, errores Pelagianorum, vel Semipelagianorum olent.

(*n*) I. Corinth. I. 9. III. 9.

§. CLXXVII.

Respondeo III. AEque ineptum est, si Princeps ecclesiam in suo territorio existentem *suam* vocet. Dici potest illud Paulinum: *Nunquid imperans civilis crucifixus est pro vobis? Aut in nomine Principis baptizati estis* (*o*)? Ecclesia est sponsa Christi, quam Princeps opprimere non debet: est hæreditas, Christi sanguine acquisita, cujus petitio nemini alii competit.

(*o*) I. Cor. I. 13.

§. CLXXVIII.

Respondeo IV. Vox *disponendi* circa religionis et Ecclesiæ negotia, valde anceps est, et generalis, pertinens ad actus publicos et privatos, inter vivos et mortis causa. Paterfamilias quoque imperat suis, ut Religionis ritus et præcepta Ecclesiæ servent exacte, ac cavet additis minis, et inflictis pœnis, ne illa præcepta, et ritus violentur. Atque hoc modo *circa Religionis et Ecclesiae negotia disponit.* Sed plerique Scriptores in hoc genere sic ambigue loquuntur, ut verba catholicam Interpretationem admittant, et ad usum catholicæ interpretationi contrarium animos præparent. Dicunt item principio, *aliquos* pietatis actus ab Imperio civili pendere (CLXXIV.); sed ita dein prosequuntur, ac provehunt phylosophicam de jure circa sacra doctrinam, ut vix ac ne vix quidem externus aliquis religionis actus excogitari possit, in quo nihil juris imperanti civili asserant.

§. CLXXIX.

Respondeo V., interroganti fortassis, unde novi hi Scriptores didicerint jus circa sacra, quod imperanti tribuunt *circa Ecclesia suae particularis* negotia? Indubitate ex libris Protestantium. Nam primi quidem Protestantes, ut sibi conciliarent gratiam Principum, quorum ope et armis tum indigebant maxime ad novum Evangelium praedicandum, arripuerunt systema territoriale, et instar axiomatis jactitarunt: *Cujus est regio, illius est religio.* Postmodum stabilita potentia excogitarunt systema

collegiale, vi cujus Princeps in ecclesia est instar gregarii militis, quemadmodum Pufendorfius inquit, at ne omnem ei potestatem circa ecclesiæ negotia, qua potiebatur jam, viderentur adimere, recurrerunt tum ad jura generalia imperantis circa collegia in civitate, existentia, tum ad jura a collegio eidem delegata tacite vel expresse. *Manifestum videtur*, ait Pufendorfius, *eum per doctrinam Evangelii legitima vis Imperii civilis haud minuatur; et vero princeps ecclesiæ in sua ditione sedem concedat*, eo *ipso ad eundem, etiam nondum sacra christiana professum, spectare generalem quandam in hancce, non secus ac in reliqua collegia inspectionem saltem hactenus, ut videat, ne quid in sui præjudicium ibi agatur* (*p*). Similiter Boehmerus: *Cum Ecclesia*, inquit, *collegium quoddam in republica repræsentet, non potest non, quatenus collegium, seu externa societas in republica est, summæ majestatis Imperio esse subjecta* (*q*). Quodsi Protestantes veram jurisdictionem ac potestatem Ecclesiæ a Christo concessam, eamque a civili Imperio distinctam et independentem agnoscerent, publiceque profiterentur, nonita ineptirent profecto, ut jura imperantium circa collegia civitatis ad ejusmodi Ecclesiam prorogarent. Atqui Scriptores novi, catholico gloriantes nomine, ejusmodi potestatem et jurisdictionem, et libertatem atque independentiam agnoscunt, et profitentur publice; et tamen jura eadem, imo si res expendatur, majora etiam et plura tribuunt imperanti circa Ecclesiæ et Religionis negotia, ac fieri a Protestantibus solet, certe verba ex Protestantium libris des-

cribunt sæpe, et ad catholicum systema adhibent.

(*p*) Pufendorf. de Habitu relig. §. 44. pag. 205.

(*q*) Boehmer. de jure parochiali Sect. I. c. 2. §. 48.

§. CLXXX.

Qui pro fundamento juris circa sacra illud perpetuo oggerunt, quia *Ecclesia in statu est, non status in Ecclesia*; nihil a prioribus diversum afferunt; nam illud dictum revera id denotat: imperans civilis *circa ecclesiæ suæ particularis* negotia potest disponere; totumque recidit in errores Protestantium: *Cujus est regio*; illius est religio vel *Princeps potest disponere circa collegia civitatis, proinde etiam circa ecclesiam; quæ pariter collegium est.* Ceterum de dicto illo versatili disserui in Jur. Publ. Eccl. §. CCCLXV. pag. 150. Nunc illud animadverto, inepta esse Pufendorfii verba: *Princeps ecclesae in civitate sua sedem concedit*; neque enim Ecclesia aut instituta est, aut per orbem propagata jure, concessione, et gratia Principum, sed obligatione et jure seu facultate Apostolis et successoribus data a Christo, cui omnis potestas a Patre data est in cœlo et in terra: Ite: prædicate: baptizate (*r*). Apostoli autem, cum abstinere jussi essent a prædicando Evangelio, responderunt: *Obedirę oportet Deo magis, quam hominibus* (*s*). Sed mira est quorundam contradictio; fatentur, Ecclesiam esse *societatem divinitus institutam, et indepedentem a politica.* Assumunt dein propositionem hanc, *Ecclesiam esse in statu.* Cur non concludunt argumentum: *Ergo in statu est societas divinitus instituta, et independens a po-*

litica? Atque hoc est, quod orthodoxa antiquitas docuit, et summi Principes agnoverunt, *duas* esse supremas in orbe potestates. Legati exterorum Principum, etsi in statu versentur, non continuo pro subditis habentur: et ii, qui legatione funguntur pro summo Deo, in his ipsis causis subjecti habebuntur?

(*r*) Matth. XXVIII. 18.

(*s*) Act. V. 29.

§. CLXXXI.

Aliud fundamentum juris circa sacra ex ipsis finibus rerum creatarum eruunt; sic enim ajunt: *Res omnes eum demum ultimum habent finem, ut Dei gloria et hominum salus obtineatur: proinde ipsa etiam majestas id sibi propositum habere debet, ut in subjectorum animis et virtutes excitet omnigenas, et qua fieri potest, foveat; et quoniam virtutes pietate erga summum Numen et religione maxime nitantur, haec religio etiam maxime curanda est a Principe.* Quo igitur jure gaudet Princeps contra hostes Ecclesiæ et Religionis, quam tantopere curare debet? Gaudet jure, inquiunt, in eos animadvertendi, vel eos ejiciendi, *si modo reipublicae pariter hostes fiant.* Quid ergo? si reipublicæ hostes esse se negent, uti negant omnes? Scilicet tolerabit eos Princeps.

§. CLXXXII.

Respondeo I. Imperans tenetur quasvis virtutes excitare in subditis, et religionem maxime curare, nempe rationibus, modisque aptis

statui suo consentaneis, exemplo, executione legum Dei et Ecclesiæ, protectione, et conservatione ordinis a Deo et Ecclesia præscripti, *concedo*. Tenetur id facere usurpando jus Imperii in rebus sacris, judicando de Ecclesiæ causis et Religionis ritibus, et agendo contra ordinem a Deo et Ecclesia præscriptum, *nego*. Sane tenentur et singuli patresfamilias virtutes quasvis et religionem maxime in suis promovere, et curare; at nempe videndum est, *quatenus id jure possint, debeantque*. Tenentur et singuli cives aliorum felicitatem etiam temporalem promovere; tenentur et singuli milites, quod suum est, conferre ad victoriam. Imperans civilis in Ecclesia est instar gregarii militis, ait Pufendorfius; et Ambrosius inquit: Princeps honori sibi ducit, si filius Ecclesiæ sit; non pater, non rector. Denique in quovis corpore singula membra consulere debent incolumitati totius; at enim, ut Doctor gentium effatur, *omnia membra non eundem actum habent; ita multi unum corpus sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra* (*t*).

(*t*) Rom. XII. 4.

§. CLXXXIII.

Respondeo II. Duo conceduntur a probis omnibus; *primo* esse gravissimas rationes, quæ Principem permoveant, ut divinam Religionem cordi curæque habeat. Id exposui in Jure publico nat. §. VI. pag. 18. *Secundo* esse Principis officia quædam in protegenda divina fide, officia pro conservanda Ecclesiæ unitate, officia in causis disciplinæ; quæ seorsim indicata sunt, cum de illis objectis religionis pos-

ciatim tractarem in Jure Eccl. publico: ubio §. CCCLXVIII. pag. 158. cavendum esse monui, ne quis fine rerum creatarum ad perturbandum ordinem abutatur; et §. seq. ne, qui Principem defensorem rerum Ecclesiæ esse dicunt, eundem faciat dominatorem. Substentet igitur Princeps dignitate sua et potentia auctoritatem, laboresque eorum, qui res divinas ex Dei ordinatione curant: at caveat, ne ab assentatoribus in ipsum sanctuarium intrudi se sinat, et infelici exemplo Oziæ thus adoleat (*u*); id enim si attentet, non promovet religionem; sed impedit, sed turbat et conculcat.

(*u*) II. Paralip. XXVI. 16.

§. CLXXXIV.

Respondeo III. ad obtentum, qui frequens est hodie, a Principe res Ecclesiæ, ritus Religionis, usum bonorum ecclesiasticorum mutari seu *reformari in melius.* Nemo, hoc quidem obtentu, ab alio, a quo minime pendet, in libertatem actionum suarum, in bona sua, eorumque administrationem invadi finet, nec ipsi adversarii quemque jure naturæ, quod jactitant, ad id cogi posse facile affirmabunt. Sed de negotiis Ecclesiæ et Religionis simili in causa dudum scripsit beatus Hilarius: *Misereri licet nostræ ætatis laborem, et præsentium temporum stultas opiniones congemiscere, quibus patrocinari Deo humana creduntur, et ad tuendam Christi Ecclesiam ambitione seculari laboratur etc.* (*x*). Justinianus quidem Imperator, etsi legibus suis, quas de sacra publicaque disciplina edidit, sacras regulas sequi se et imitari iterum iterumque professus sit, et Imperatores

appellet *tutores ac vindices vetustatis*, tamen aliquando *canones in melius sibi augendos* censuit. Duo sunt ejus rei præcipua exempla. Primum extat l. 42. §. 1. C. de Episc. et Clericis; qua *præter et ultra* canones in Episcopos assumi vetuit eos, quibus liberi essent, aut nepotes superstites. Alterum continetur in Nov. 123. c. 13. ubi decernitur, ordinari non debere subdiaconum 25. annis minorem. Sed legatur, obsecro, de primo casu constitutio II. Leonis Sapientis, de altero constitutio ejusdem LXXV. In priore quidem Leoni Imperatori adeo non auxisse canones in. melius visus est Justinianus, ut potius violasse putaverit; quo loco et causam redarguit, ob quam Justinianus legem tulerat, et ab ea *in audaciæ pœnam* perpetuum in futurum indixit silentium. De altero casu Leo Sapiens: *Sacra Decreta suis in rebus prævalent civilibus legibus. Sexta synodus vicenuarium hypodiaconum ordinari posse sanxit; - - sacram legem sacer ordo sequatur.* De hac eadem re constitutionem XVI. jam ediderat Leo, canonum disciplinam contra Justiniani legem res vocans ex naturali hac ratione: „ Vetus verbum, *quod de rebus suis dicenti aures esse aperiendas monet*, cum in aliis omnibus perbelle sese habeat, tum hic longe esse pulcrius apparet. At quorsum hoc? Civilis lex statuit, ne minor 25. annis in divinis officiis creetur hypodiaconus. Decretum sacrum contra statuit, ut, qui ad istiusmodi ministerium accedit, hunc vigesimus annus ad ordinationem perducat. Dignum itaque, sacram legem de rebus suis præcipientem audire, Imperatoria nostra Majestas rata, et in eandem cum illa sententiam descendit,

„ et statuit, ut qui ad vigesimum annum per„ venit, modo anteactæ vitæ ratio obstaculo „ non sit, quantum ad ætatem, hypodiaconi „ officium suspicere non impediatur „ (y).

(x) Num. 2. contra Auxentium.

(y) Quivis, me non monente, intel git, paria de ætate ad professionem religiosam requisita dici posse.

§. CLXXXV.

Nonnulli jus Imperantis circa sacra ex eo derivant principio: quod *ipsa religio sit medium felicitatis civilis; quam cum princeps pro jure suo consectetur modis omnibus*, de ipsa etiam Religione et Ecclesiæ negotiis valet disponere; quia, inquiunt iterum, iterumque, *jus ad finem dat jus ad media.*

Respondeo I. Religio est medium felicitatis civilis non tantum relate ad subditos; ut religionis metu obtemperent, sed vel maxime etiam comparate ad Principem, ut religionis ductu et reverentia justa imperet: est medium ad felicitatem civilem, non ut perverso finium ordine ad filicitatem caducam tanquam finem aptentur, et confingantur dogmata, præcepta, ritus religionis, et Ecclesiæ negotia postponantur negotiis profanis; sed est medium ea ratione, qua Dei Sapientia effata est: Quærite primum regnum Dei et justitiam ejus; *et hæc omnia adjicientur vobis* (z).

(z) Matth. VI. 33.

§. CLXXXVI.

Respondeo II. Quam lubricum sit dictum illud: *Jus ad finem dat us ad media*; adnotavi

loco maxime proprio, nempe in Instit. Jur. nat. priv. §. XIII. pag. 42., nisi scilicet eo nixi principio bellum omnium in omnes velimus inferre. Exempla pravi usus præbent theses damnatæ, quas ibidem recensui §. CV. Pag. 179. Nempe distinguendus est finium homini propositorum ordo quidam; singulis sui sunt gradus: est enim modus in rebus omnibus. Ratio ipsa mediorum expendi debet, ne graviora malo sint remedia. Quod honestati, quod legibus, ac in primis naturali juri repugnat, censetur *medium imposibile*, ad quod nemini jus competit. Sane et medicus, dum propositum habet finem leniendi dolores, quantam adhibere cogitur circumspestionem, ne, dum uni parti medetur aliquantum, alteri multum noceat. Siquis jure suo ad propositam metam tendit, non continuo per alienum fundum transire potest; et qui facultate potitur construendi domum, non ob eam caussam in arcam alienam provehi debet.

§.CLXXXVII.

Adversarii Ecclesiasticæ potestatis, ut nihil omnino intentatum reliquant, quo eam constringant modis omnibus et arbitrio subjiciant, laicorum, ad fictitiam hypothesin status naturalis recurrunt, indeque et fundamentum juris circa sacra, ejusque explicatam per singula religionis capita diductionem arcessunt. Sic enim ajunt: *In statu naturali potestas ecclesiastica per se et naturaliter cohæret majestati*; quia juris gubernandi civitatem pars longe præstantissima ea est, quæ in pietate civium animis implantanda, cultuque divini Numinis ad rectæ rationis principia moderando occupatur; addunt: *Possunt tamen paciscentes, qui primi in civitatem coeunt, alteri*

cuidam, *quam imperanti civili deferre imperium ecclesiasticum*, *aut permanere in societate æquali.* Pro quovis horum casuum explicate diducunt jura, quæ imperanti circa Ecclesiæ et Religionis negotia competunt. E. g.

I. *De causis fidei.* Dogmata quidem immutare, quæ vel rationis ope, vel per revelationem a Deo manifestata sunt, non pendet a civili arbitrio: at imperantis est, cavere, ne dogmatum obtentu damnum inferatur civitati: in controversiis fidei Princeps provisorie decernit: Colloquia linstituit.

II. *In causis unionis* tolerat dissentientes, nisi etiam hostes civitatis fiant: et tuentur conscientiæ libertatem.

III. *In causis Sacramentorum curat*, nequis abutatur piis exercitationibus: ne Simoniam committat: ne cui petenti officia Ecclesiæ, sine causa, et cum detrimento publicæ tranquillitatis denegentur: antecedenter irritat vota, matrimonia. juramenta.

IV. *In causis disciplinæ liturgicae* circa dies fectos, ceremonias, congregationes publicas, ritus arbitrarios, peregrinationes imagines templa:

V. *Circa Ministros et Doctores* constituendos: eorum numerum, ætatem, qualitates definiendo.

VI. *In causis exercendi regiminis ecclesiastici* circa synodos, leges judicia ecclesiastica.

VII. *In causis bonorum temporalium* Ecclesiæ, quæ non desinunt esse bona civitatis.

Hisce juribus Imperantis circa sacra pro statu *naturali* expositis, auctores quidem, velut versa repente acie contendunt, eadem ad præsentem statum factæ revelationis, et institutæ a Christo Ecclesiæ pertinere. Cur ita vero? Et quæ potest esse conclusio a statu naturæ ad statum gratiæ? *Quia*, inquiunt, *Christus, qui quidem Ecclesiæ suam unam fundavit, et universalem, ac sacra potestate instruxit, attamen civili Imperio minime derogare intendit, sed Cæsari dari jussit, quae sunt Caesaris, et quae sunt Dei, Deo.* Quod idem alii his exprimunt *verbis* instar Apophtegmatis: quia *Evangelium non abolet politiam.*

§. CLXXXVIII.

Respondeo I. Hæc hypothesis de statu naturali Religionis et Ecclesiæ est plena contradictionis et absurditatis. Quomodo enim in statu naturali locum habet dogmata et præcepta per specialem revelationem humano generi proposita? Quæ Sacramenta divinitus instituta? Quæ nundinatio rerum supernaturalium pro pretio temporali, id est, Simonia: *Donum Dei existimasti pecunia possideri* (a)? Dein non quæritur, quid fieri omnino potuerit de statu Religionis et Ecclesiæ, sed quid factum divinitus sit. Ecclesia, tanquam regnum Christi spirituale, dudum prædicta a prophetis, a Dei Filio fundata est cum Imperio sacro, et supernaturali, et segregato ab omni politica potestate: ab hoc statu recurrere velle ad statum naturalem, quid est aliud, quam a veritate rerum ad somnia et fictiones, ab Evangelii luce ad tenebras hypothesium velle recurrere?

(a) Act. VIII. 20.

§. CLXXXIX.

Respondeo II. Christus non derogavit Imperio civili quoad ea, quæ naturalia et mere politica sunt, *concedo*: non derogavit quoad ea: quæ ad Religionem supernaturalem, et potestatem divinitus institutam in hoc statu pertinent, et in alio statu fortassis in Principem transferri poterant, *nego*. Omnis lex positiva libertatem naturalem restringit, eique derogat; igitur et lex positiva Evangelica. Nonne per Evangelium derogatum est juri Patrumfamilias, qui in statu naturali possent definire sacrificia Deo offerenda, pariosque ritus divini cultus? Si autem per legem Evangelii restrictum est jus Patrumfamilias; quomodo restrictum non est jus civilis imperantis, quod ex translatione juris a patribusfamilias facta concipitur provenire? Dicunt ipsi adversarii, in hypothesi status naturalis Imperium ecclesiasticum alteri cuipiam, quam Imperanti civili a paciscentibus, qui in civitatem coierunt, deferri potuisse. In præsenti statu, nec si vellent patresfamilias, vel in imperantem civilem, vel in alium quemvis de Imperio Ecclesiastico transferre quidquam omnino possunt, in præjudicium potestatis divinitus institutæ; id quod manifestum est consideranti systema Catholicæ Religionis.

§. CXC.

Respondeo III. Christus dixit: *Date Cæsari quae sunt Cæsaris*; at nihil de iis, quæ ad potestatem, vel ad regimen Ecclesiæ pertinent; Cæsar unquam accepit: nihil ergo ei detrahi, vel derogari potuit; quia privatio supponit ha-

bitum : nihil Cæsaris unquam fuit : nihil ergo Cæsari reddi debet ex mente Christi. Eleganter ea de re Chrysostomus scripsit : *Potestis enim et hominibus sua reddere , et quæ Dei , Deo debetis præstare. Propterea Paulus quoque dicit : Reddite omnibus debita , cui vectigal, vectigal; cui tributum tributum cui timorem , timorem; cui honorem, honorem: tu vero cum audis, reddenda esse Cæsari , quae sua sunt , illa solam dici non dubita, quae pietati, ac religioni nihil officiunt, nam quod fidei ac virtuti obest ; non caesaris, sed diaboli tributum et vectigal est* (*b*). Causæ religionis et Ecclesiæ sunt *causae Dei* ; personæ religioni et Ecclesiæ dicatæ , sunt *ministri Dei* , res divino cultui destinatæ , sunt *res Dei.*

(*b*) Homil. 71. in cap. XXII. Matth.

§. CXCI.

Aliud Præterea fundamentum juris circa sacra , quale hoc ævo prolatum est ad opprimendam libertatem Ecclesiæ , ejusve auctoritatem eludendam , multi invenisse se putant in juribus connatis defensionis , securitatis , præcautionis et necessitatis ; quæ quidem jura cum vel privatis contra privatos concessa sint a natura ad suam quorumvis conservationem et perfectionem ; non possunt non Imperanti civili pro conservatione ac perfectione civitatis tribui. *Praecavendum est Principi* , inquiunt , *ne civitas ex negotiis Ecclesiae detrimentum capiat : ne publica tranquillitas turbetur* ; *hinc examinare debet actiones Ecclesiae etiam essentiales , ne dogmatum obtentu doctrinae aliae bono civili adversantes propalentur.*

§. CXCII.

Respondeo I. Totum hoc reipsa depromtum est ex libris Protestantium, qui potestatem Ecclesiæ pulicam et rectoriam, in suo genere summam et independentem ac segregatam a civili Imperio, non agnoscunt *Dubitare non licet*, inquit Pufendorfius, *quin etiam doctrinae Christianae aliquid pravi admisceri, ejusve obtentu noxii quid in rempublieam introduci queat* (*c*). Similia habet Boehmerus. *Cum*, inquiens, *Ecclesia sit in republica, imperanti non minus, ac in cetera collegia competit jus inspectionis generalis, ut videat, ne quid in sui et in reipublicae praejudicium ibi agatur. Inde prima fundamenta juris circa sacra.* Explicat vero in notis, quale præjudicium maxime timendum sit reipublicæ: *Non raro contingit, membra collegii, et in primis, qui illis praesunt, - - arrogare sibi potestatem legislativam vel imperatoriam; sicut id pessimo romanae Ecclesiae exemplo constat. - - Quod cum metuendum sit, salutis reipublicae ratio postulat, ut, quantum fieri potest, praecaveat, ne sacrum quoddam Imperium in Ecclesia oriatur. - Si imperans vigilantiam suam hic negligit, et praepositi sacris ambitione trahuntur, prout facile contingere potest, omnino metuendum, ne jurisdictionem paulatim exercere, et hierarchiam stabilire incipiant.* (*d*). Hoc igitur præjudicium et damnum reipublicæ ab essentialibus Ecclesiæ negotiis, nisi examinentur a Principe, timentProtestantes, ne jurisdictio Ecclesiæ et Hierarchia sacra divitus instituta, et in Germania inde ab introducta Christiana fide usque ad Lutherum vi-

gens, ac pacifica gaudens possessione, postea vero a Lutheri sectatoribus vi et armis exturbata paulatim iterum reducatur. Quid vero catholici Scriptores, qui eandem Ecclesiæ Hierarchiam tanquam fidei dogma, publicis etiam legibus stabilitum, ab Ecclesia timeant, vel quo tendant, eadem sensa et pene verba exscribendo ex Protestantibus, sane non video, nisi ut eadem Hierarchia et jurisdictio modis omnibus impediatur, minuatur, ex laicorum arbitrio pendere cogatur; et paulatim evertatur. Sed nempe ii, qui sacris præpositi sunt, ambitione trahuntur, ut Boehmerus ait: ambitiosi igitur fuere Præpositi et Episcopi inde ab ævo Apostolorum; ambitiosi ipsi Apostoli; ambitiosi Patres et Doctores Ecclesiæ, ambitiosi Romani Pontifices omnes, quantumvis sanctitate et doctrina eminentes; ambitiosæ synodi Præsulum generales et particulares omnium ætatum ac locorum. Quid vero Principes, Reges, Imperatores catholici, qui eandem Ecclesiæ jurisdictionem et Hierarchiam agnoverunt, reveriti ipsi, et contra adversarios tutati sunt? Nempe incurii et negligentes jurium suorum, ut Boehmerus vult.

(*c*) Pufendorf. de Habitu Rel. Christ. §. 44. pag. 205.

(*d*) Boehmer. Introd. in jus publ. univers. l. 2. cap. 5. §. XV.

§. CXCIII.

Respondeo II. Princeps pro conservanda ac perficienda civitate gaudet jure defensionis, securitatis et præcautionis; at nempe salva libertate Ecclesiæ, ejusque jure independente,

et cum subordinatione finium : quia summus est favor religionis ; quod vel ethnici agnoverunt. Si necessitatem reipublicæ obtendunt, constat ex disciplina juris naturalis, necessitatis varios gradus distingui oportere, et multiplicem adhiberi cautionem, ut in aliorum non subjectorum actiones et res juste uti possimus *jure necessitatis*. Quomodo, obsecro, censeri potest Princeps *defendere*, quæ nullo modo possidet tunc, quando ad defensionem accingitur? Quæ ipsius antecessores multis retro seculis non possederunt? Quæ defensio cogitari potest, ubi nulla est aggressio? Ubi nihil fit ab Ecclesia, quam quod antea semper et tranquille facere potuit? Quæ defensio contra inermes, Ecclesiæ Præsules, Clericos, Monachos? Si is jurium connatorum usus, quem Imperanti civili circa res sacras tribuunt Scriptores nonnulli, applicari cogitetur ad personas physicas vel morales in libertate degentes, habebitur profecto bellum omnium, et valebit dictum illud: *Sit autem fortitudo nostra lex justitiae*; *quod enim infirmum est*, *inutile invenitur* (e).

(e) Sapientiæ II. 11.

§. CXCIV.

Unum superest fallaciæ genus, quo Scriptores plurimi hoc ævo in jure Imperantis circa sacra ultra justos limites amplificando maxime utuntur. Ut jus illud ad diminutiones divini cultus, et neglectum antiquissimorum canonum, atque ad coangustandum usum Ecclesiasticæ potestatis penitus comparent, et confingant ; id agunt, ut rem et negotia Ecclesiæ ac Religionis cum re et negotiis status civilis

vafre et fraudulenter comparent. *Quidquid ad commodum quoddam, vel incommodum rei publicæ videtur pertinere posse, id augent modis omnibus; exaggerant necessitates publicas: multiplicant pericula detrimentorum: attollunt commoda mutatis Ecclesiae et Religionis moribus proventura. Contra Religionis ritus mere adiaphoros dicunt: exercitia pietatis accidentaria: officia tantum affirmativa, quae in casu collisionis cedere debeant officiis negativis erga rempublicam: jura Praesulum Ecclesiae secundaria et adventitia maximam partem nuncupant: actus tantum externos attingi a Principe ajunt, qui ab eo cum publica felicitate conciliari debeant: denique ob multiplicem negotiorum civilium et ecclesiasticorum connexionem imperantis civilis esse ajunt, alia ab aliis discernere, et justos utrinque limites constituere.*

§. CXCV.

Respondeo I. Ita nimirum cum de divina Religione, de honore summi Dei, ac de sempiterna hominum salute agitur, istiusmodi Scriptores et Doctores audiendi sunt, scilicet ex consilio Siracidis, quod memoravi §. XVII. *Adiaphora* vocant, quæ maximam vim ad pietatem habent, et judicio venerandæ antiquitatis, hominumque sanctissimorum maximo pretio haberi deberent; aut quæ certis temporibus præsentem perniciem integritati fidei, et communioni catholicæ afferre possunt: uti patet in coercendis hominibus pravis, condemnandis libris, prohibendis suspectis conventiculis.

§. CXCVI.

Respondeo II. Officia *negativa* erga rempublicam in eo sita sunt, ne illi fiat injuria, id est ne jura illius lædantur; sed hiScriptores non tam antiqua jura conservari intacta volunt, quod sanctissime observant Ecclesiæ Præsules, sed eadem novis cupiunt augere incrementis, et ex re quidem ecclesiastica; idque propositione negante efferunt, *ne bono publico noceatur*. At hoc modo omnia Religionis officia, omnesque pietatis actus ad officia negativa detorqueri poterunt, dicendo: *Ne divinae Religioni, ne supremi Numinis gloriae, ne sempiternae hominum saluti noceatur, et detrimentum fiat*. Reipsa Ecclesia et Religio intruso hoc jure agit de damno vitando: Respublica de lucro captando si doctrinam recentium Scriptorum recte expendimus. Accedit, quod Religionis et sempiternæ salutis causa per se se infinitis prærogativis potior sit caducis commodis.

§. CXCVII.

Respondeo III. Par sophisma in ea latet distinctione, qua Præsulum Ecclesiæ, atque in primis Romanorum Pontificum jura alia vocant *originaria ac primaria*, alia *adventitia et secundaria*. Quæ primis Ecclesiæ seculis a Romanis quibusdam Pontificibus gesta, vel decreta non legunt, ea ad jura adventitia et secundaria rejiciunt. In quo dupliciter peccant. Nam siquid eo tempore gestum, decretumve fuisse, non constet modo; num propterea gestum, decretumve non fuit omnino? Pessima est hæc consecutio spectato miserabili naufragio tot vete-

rum monumentorum, ad rem ecclesiasticam spectantium. Dein siquis tempore quodam nullum juris aut potestatis usum faciat, eoquod occasio nulla sit, neque necessitas exigat; num ob eam causam ipsa potestas nulla est. Quam multa decernuntur hodie a civili Magistratu, quæ a majoribus decreta nunquam fuerunt; anne propterea majores decernendi potestate caruerant? An Magistratus præsens jure adventitio et secundario utitur? Memini, Doctores imperialium institutionum, præeunte quodammodo Justiniano, duplex distinguere jus gentium, seu jus ratione cognitum; aliud *primarium*, quod *naturalis ratio inter omnes homines constituit*, quodque semper et ubique observandum est; qualia sunt Deum colere, parentes revereri, neminem lædere: aliud *secundarium*, quod usu exigente, et humanis necessitatibus gentes humanæ constituerunt, ceu bella, captivitates, servitutes et contractus pœne omnes (*f*). At enim nonne et hæc naturalem rationem habent, nonne ex natura, tanquam fonte uberrimo, profluunt, et ad jura majestatica respectu Imperantium referuntur in disciplina juris publici universalis? Inanis igitur est, et ad deprimendam auctoritatem Præsulum Ecclesiæ excogitata distinctio illa jurium primariorum, et secundariorum; cum omnia ex otestate a Deo concessa pèræque dimanent.

(*f*) §. 1. et 2. Inst. de jur. nat. Gent. et civil.

§. CXCVIII.

Respondeo IV., *ad* id, quod de multiplici nexu negotiorum ecclesiasticorum et civilium, ac de limitibus utriusque potestatis con-

stituendis dictum est supra. Si in dubiis casibus et collisione negotiorum Principi politico soli et privative tribuitur jus procedendi, manifeste læditur jus Imperii sacri, et civili Imperio adjudicatur prærogativa, quæ eidem nullo jure competit, imo quæ ordini rationis, finiumque naturæ repugnat; quia in omni statu, tum naturali, tum adventitio politico, tum privato, tum publico potior est causa Religionis et sempiternæ salutis, quam felicitatis caducæ et temporariæ. Causæ limitum et finium regulorum ab una tantum parte, altera inaudita, nullo jure terminari possunt. Sic idem de conflictu jurisdictionis dicendum est, quando pars utraque summo in genere suo gaudet imperio, neutra ab altera pendet, nec communi utraque subjacet imperio.

§. CXCIX.

His velut cardinibus, quos adhuc exposui, excussique, continetur nova philosophia juris sacri: hæ sunt normæ ac regulæ, secundum quas jura Ecclesiæ ac statuum politicorum dijudicari atque exerceri volunt Scriptores heri nati. Ipsi enim fatentur, atque adeo gloriantur, jus publicum universale antiquis doctoribus incognitum, ac luci temporum nostrorum reservatum fuisse. At quid est, obsecro, sacra subjicere profanis, salutem æternam postponere temporali, et Christi sponsam subjugare velle hominum politicorum, quibus Principes stipantur, pravis studiis, astutis consiliis, votisque impiis: quid est, inquam, constructo systemate, et excogitatis hypothesibus, methodice, ut ajunt, opprimere, penitusque evertere velle Hierarchiam Ecclesiæ divinitus institutam? Quamquam quæ

potest esse, aut permanere libertas civilis, quæ bonorum, pactorum, fœderum ac legum fundamentalium securitas introducto hoc jure? Nihil a me exaggerate dici, is perspiciet sane, qui jus naturale universum, nempe privatum, sociale, universale civitatis, gentiumque inde a primis principiis perscrutari, et jactitata novæ philosophiæ hujus juris principia cum consectariis conferre in animum induxerit. Ea me causa ante annos complures impulit, ut naturale jus diligenter pervestigarem, exponeremque. Facile enim videbam, adversarios Ecclesiæ et hierarchicæ potestatis iisdem armis, quæ arripuerant ipsi, repellendos esse, et contra falso jactatum rationis jus ratione convincendos. Hinc scriptioni meæ identidem animadversiones quasdam proposito accommodatas, quantum operis, temporumque angustiæ permiserant, inserere studui, eam maxime ob causam, ut philosophiam juris sacri, quam novam esse ejus doctores non diffitentur, et ob ipsam novitatem in sacris rebus vehementissime suspectam habere deberent, inanem esse et fallacem, belloque Hobbesiano excitando natam aptamque ostenderem. Expende, si lubet, in Institut. Juris natural. et Eccles. publici sequentia capita, quæ ad hunc maxime locum pertinent:

I. In natura complicata hominis, ex qua facultates morales et obligationes profluunt, distingui in primis debet ordo finium, gradus eorum, et aptitudo mediorum. J. N. pr. §. IV. pag. 13. Adde dicta de principio socialitatis §. XXIV. pag. 76. et de bello Hobbesiano §. XXIII. pag. 70:

II. Idea Religionis naturalis §.LXVIII.p.189. Ubi discutitur, quonam evadat distinctio inter substantialia et accidentalia Religionis.

III. Segregatio utriusque potestatis, sacræ et profane: differentia utriusque. Jur. Nat. publ C. VI.. §. CCXXIII. pag. 141. et Jur. Eccles. publ. §.CCCLV., et CCCLVI.pag.113.et 115.Quæ sit felicitas illa civilis, quam novi Scriptores promittunt. Jur. Nat. publ. §. CCXXIV. pag. 145.

IV. Varia relationum, nexuum ac respectuum genera, quæ inter actus et causas utriusque status et potestatis exaggerari hodie solent. Jur. Eccl. publ. C. VI. per totum, pag. 141. Item Jur. Nat. Gent §. CCC. pag. 325.

V. Varii obtentus, et objecta contra præsentem Ecclesiæ disciplinam. Jur. Eccles. publ. C. X. §. CCCXCIII. pag. 226.

CAPUT. XII.

DE HISTORIA ET CRITICA, TANQUAM NECESSARIIS ADMINICULIS JURIS SACRI.

§. CC.

Cum Historia conjunctam hic sumi notitium quandam Geographiæ et Cronologiæ, quivis intelliget, qui in luce Historiæ, cæcutientium more vagari et errare et labi non velit. *Necessarium* pro jure sacro appellavi Historiæ adminiculum ob has maxime causas.

I. Principium juris sacri, et fundamentum initio hujus libelli posui in fide, et immota

adhæsione ad fidem et Ecclesiam Romano-Catholicam, quæ Una est, Sancta, Catholica et Apostolica, quemadmodum universus orbis Christianus in symbolis profitetur. Atqui in ea fide atque adhæsione maxime nos confirmat Historia rerum ecclesiasticarum; quæ nobis perpetuam exhibet *unitatem* fidei, unitatem communionis, et unitatem Capitis, quocum consentire omnes, qui undique fuerunt fideles, necessarium semper duxerunt. Huic unitati testimonium dant per omnes ætates vel ipsa membra ex corpore Ecclesiæ abscissa, amputati rami, et rivuli exsiccati, quippe segregati a perenni veritatis et salutis fonte. Exhibet dein Historia inde a temporibus Apostolorum Ecclesiam *catholicam*, per omnem orbem diffusam; quæ, si locis quibusdam aliquando jacturam passa est ob hæreses et schismata, uberem a providentissimo Deo compensationem obtinuit ex messe Evangelica aliis in regionibus recenter collecta. *Sanctitatem ecclesiæ* omnium seculorum monumenta testantur, et prædicant in singularibus virtutum exemplis, gloria miraculorum, coronis martyrum, ordinum regularium utriusque sexus institutione, et conservatione. *Apostolicae originis* continuationem palam facit successio Præsulum Ecclesiarum et Romanæ inprimis, a qua, tanquam matre, ceteræ deinceps post ævum Apostolorum prodierunt, derivatæque sunt, qui iidem Præsules id semper curarunt maximo studio, ut depositum fidei a majoribus acceptum illibate custodirent, et profanis resisterent, novitatibus. Est igitur hic præcipuus fructus Historiæ Ecclesiasticæ, et nostris temporibus summopere necessarius, ut confirmetur fides nostra, et veritas divinæ Religionis et Ecclesiæ eviden-

tissime cognoscatur. Eo respicit recepta divisio capitum, in quæ historiam Ecclesiæ per certas ætates dividunt Scriptores ejusdem: agunt enim de continua successione Præsulum Romanorum, de Synodis generalibus et particularibus, in quibus unitas fidei contra hæreses, unitas Ecclesiæ contra schismata, sanctitas Religionis contra irrepentes abusus vindicata est: agunt dein de propagatione et incrementis fidei, de viris illustribus, sanctitate, doctrina, gloria miraculorum claris; quæque sunt alia istius generis quæ divinas promissiones de vera Ecclesia manifestant, confirmantque (*a*).

(*a*) Hunc ipsum Historiæ fructum Claudius Fleurius in Præfatione commendat, ac de continua Præsulum præcipue Romanorum successione agens, quam eadem Historia exhibet, ita inquit §. IV. „ Hoc profecto veræ Religionis fortissimum et convincens est „ argumentum: omnis ecclesia, quæ ascendendo ad „ prima secula, pastorum suorum seriem semper in „ communione aliarum Ecclesiarum, in primis vero Ecclesiæ Romanæ viventium demonstrare potest, omnis, inquam, ecclesia, quæ hoc testimonio gaudet, catholica est. Contra societates hæreticorum ex eo dignoscuntur, quod, si ad prima tempora reducas, serius aut citius certum tempus deprehendatur, quo se ab Ecclesia, ex qua ortum traxerant, separarunt. Doctrina nova, aut particularis falsa est. Vera autem, quæ semper et per totam Ecclesiam tradita est. „

§. CCI.

Necessitatem rei historicæ pro jure sacro ipsi istius fontes, quos hoc libello exposui, ostendunt. Nam ut nil dicam de sacra historia utriusque testamenti, traditionum exempla ac testimonia ex memoria rerum præteritarum petenda sunt. Gesta synodalia et canones in Con-

ciliis editi sine temporum rerumque notitia nec haberi, nec rite applicari possunt; similiter disserendum de Constitutionibus Pontificum, auctoritatibus Patrum et Doctorum, principum edictis. Jus quidem publicum *particulare*, tantum quantum est, historia nititur. Decisiones plurimae, quae in corpore juris communis extant, sine cognitione historica explicatum non habent; et universe jurisprudentiam non modo in *scientia justi et injusti*, verum etiam *in notitia rerum divinarum atque humanarum* recte collocavit Justinianus (*b*).

(*b*) §. 1. Inst. de J. et J.

§. CCII.

Maximam colendae historiae necessitatem bonis omnibus imponunt adversarii juris sacri et Sacrosanctae Religionis, qui identidem ad veterum exempla, ad primitivam Ecclesiam et antiquos canones provocant; neque satis habent in factis singularibus mentiri, et calumniari, sed universalia et quodam modo conferta mendacia uno halitu protrudunt. Istiusmodi sunt: *Primis Ecclesiae temporibus populus habuit jus eligendi Episcopos et ministros ecclesiae. Jus sacrorum olim exercuerunt principes, non reclamantibus Episcopis. Ante Costantinum nullum extat immunitatis clericorum vestigium. Episcopi ecclesiarum independenter a Romana Sede ordinarunt disciplinam. Synodi sola Imperatorum auctoritate convocatae sunt. Jura Pontificia ex spuriis decretalibus Isidori maximam partem prodierunt. Episcopi in legibus Ecclesiae olim sua auctoritate dispensarunt. Ante Isidorum appellationes ad Sedem Apostolicam aut nullae fuerunt*,

aut improbatae ab Episcopis. Ejusdem Isi dori merces per auctoritatem Romanorum Pontificum invaluerunt, et vim nactae sunt (*c*). De aliis generibus, in quibus re historica, et critica pessime abutuntur Ecclesiæ hostes infra dicam.

(*c*) Conf. §. 58.

§. CCIII.

Tractationi historicæ associanda est *Critica*, quæ latissime patet, et per omnes vagatur artes, ita, ut appellari fortassis queat ars judicandi de operibus ingenii et manuum hominum. Hoc loco ad duo maxime reducitur capita:

I. Ad inquirendam auctoritatem, seu authentiam monumentorum, quacunque de re et quæstione agant, juris seu facti, publica aut privata. Ea monumentorum auctoritate etiam comprehenditur inscriptio auctoris, dein incorrupta eorum integritas, accurata versio, genuina interpretatio. Huc ob analogiam quandam referendi sunt tituli utriusque juris *de fide instrumentorum*, *de Rescriptis*, *de crimine falsi*, seu *lege cornelia de falsis*.

II. *Ad examinandam fidem narrationis in factis historici*; ad quem locum ex analogia pertinent tituli juris de *Testibus*, *et attestationibus*, *confessis item*. Alia igitur est humana auctoritas seu vis permovendi ad assensum, quando e. g. Sancti Patres sententias suas promunt de eo, quid honestum, pium, Deo gratum, aut contra malum, vel perniciosum sit: et alia rursus, cum facta narrant e. g. prodigia, quæ

sensibus suis, vel aliorum narratione acceperunt. In primo genere seu in quæstionibus juris vel dogmatis explorata virtus et sanctitas maximum momentum habent; quia Deus amicis suis notas facit res divinas et voluntatem suam (*d*); eisque impertitur Spiritum Sanctum; quia ipsi nos *sufficientes non sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est* (*e*). At in *quæstionibus facti*, præter vitæ probitatem, quæ a mendaciis et deceptionibus tutos nos præstat, alia præterea expendi debent, ut narranti fides haberi possit.

(*d*) Joan. XV. 14. 15. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. Jam non dicam vos servos; quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos quia omnia, quæcunque audivi a Patre meo, nota feci vobis. Et Luc. VIII. 10. Vobis datum est nosse mysterium regni Dei.

(*e*) II. Cor. III. 5.

§. CCIV.

Primum igitur Criticæ officium, ut ea sumitur hoc loco, est, ut auctoritas seu authentia monumentorum, codicum, testimoniorum et instrumentorum exquiratur. Adnotavi §. LXV. Scripturis canonicis sive proto canonicæ sint, sive deutero-canonicæ, opponi libros *apocryphos*, seu absconditos, vel occultæ originis ac fidei qui nullius aut dubiæ sunt auctoritatis; ac propterea nec publice leguntur in Ecclesia, nec ecclesiastico canoni divinarum Scripturarum fuerunt inserti. Cujusmodi sunt oratio regis Manassis, bonorum quidem sensuum plena, et commemorata II. Paralip. XXXIII. 19. III. et

IV. Liber Esdræ, III. item et IV. Machabæorum; Psalmus 151. appendix ad librum Job continens ejusdem genealagiam.

§. CCV.

Præter apocryphas scripturas multi alii dicuntur libri et codices apocryphi, qui non omnes sunt generis ejusdem, ita, ut notio apocryphorum minime constans sit, et fixa, nam.

I. Aliquando *apocrypha* dicuntur opera, quæ damnata sunt ab Ecclesia et a catholicis omnino vitari debent. Sic in Decreto S. Gelasii P. I. de libris recipiendis vel non recipiendis §. 69. dicitur: *Opuscula Montani, Priscillae et Maximillae apocripha.* et §. 70. *Opuscula omnia Fausti Manichaei apocripha.* Quo sensu hic sumatur apocryphum, indicatur ibidem præcedente jam §. 27. *Quae ab haereticis vel schismaticis conscripta vel praedicata sunt nullatenus recipit Catholica et Apostolica Ecclesia Romana - - et a catholicis vitanda sunt.*

II. Sæpius *apocrypha* appellantur eadem, ac spuria, ceu partus alteri auctori, tanquam parenti, suppositi, et alieno nomine inscripti; quo sensu in eodem Decreto Gelasii §. 64. dicitur: *Liber canonum Apostolorum apocryphus;* §. 65. *Liber Physiologus, qui ab haereticis conscriptus est, et B. Ambrosii nomine praesignatus, apocryphus; et* §. 29. *Itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatur S. Clementis l. 8 apocryphum.*

III. Non raro *apocrypha* dicuntur , quæ ab Ecclesia tanquam legitima , et publice seu ad usum publicum non sunt approbata : quæ ab ignoto auctore prodierunt , vel a pravis hominibus corrupta aut interpolata sunt, etsi forte pravam doctrinam non contineant , aut privatim legi possint. Quo modo Gesta quædam Sanctorum Martyrum (ut in Gelasiano Decreto §. 17. dicitur) *secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in Sancta Romana Ecclesia non leguntur ; quia et eorum, qui conscripsere, nomina penitus ignorantur , et ab infidelibus aut idiotis superflua , aut minus apta, quam rei ordo fuerit , scripta esse putantur* (*f*)

(*f*) Decretum S. Gelasii P. I. extat apud Gratianum can. Sancta Romana : 3. dist. 15.

§. CCVI.

Exposita notione apocryphorum pro indubitato habendum , plurimos inde a primis Ecclesiæ temporibus extitisse falsarios , qui divinas , et humanas Scripturas cujuscunque generis corruperunt addendo , detrahendo , prave vertendo ; qui suis vel aliorum scriptis falsa nomina inscripserunt ; qui Bullas Pontificias confinxerunt , oppresserunt , depravarunt : quæque sunt alia falsi crimina in hoc genere. Patet id ex antiquissimorum Scriptorum testimoniis , ac vel ex solo Decreto Gelasiano. Calmetus. T. VII. in diss. *de Evangeliis apocryphis* , præter istiusmodi pseudo - evangelia novem et triginta, commemorat etiam acta quædam Apostolorum, Epistolas Jesu Christi , B. V. et Apostolorum, ac tandem apocalypses nonnullas falsariorum fraudibus protrusas. A Marcione vitiatum fuis-

se Evangelium, testatur Tertullianus l. 4. contra eundem. c. 4. Marcionem secuti sunt discipuli. de quibus Tertullianus ibid. c. 5. ait: *Quotidie reformant illud* (Evangelium Lucæ). *prout a nobis quotidie revincuntur.* Extat fragmentum Epistolæ, quam Dionysius Corinthiorum Episcopus ad Soterem P. dedit post medium Sec. II. in qua ait: *Epistolas rogatu quorundam fratrum, qui me ad scribendam impellebant, conscripsi; atque eas ministri diaboli Zizaniis referserunt: nam quaedam pro suo arbitratu exemerunt alia adjecerunt. Quibus plane VÆ in extremum judicium repositum est. Nec mirum certe; si quidam Dominicas Scripturas dedita opera depravare aggressi sint; cum has meas, quae non sunt certe ejus generis, adulterare studuerint*(g). Innocentius P. I. in Epistola an. 405. data ad Exsuperium Tolosanum, enumeratis canonicis Scripturis plane iisdem, quas modo habemus, de apocryphis in genere operibus ea non solum *repudianda*, *verum etiam damnanda esse* ait. In Pontificias Literas fraudes falsariorum maxime incubuere sæculo IX. Inter impostores eminuit Photius, qui in Literas Nicolai I., Hadriani II. et Joannis VIII. impudentissimas manus intulit (*h*). Sæculo XI. multa exemtionum privilegia a monachis conficta fuisse, testatur Petrus Plessensis, nomine Archiepiscopi Cantuariensis in hunc modum scribens ad Alexandrum P. III. *Scimus equidem; quod ob quietem monasteriorum et Episcoporum tyrannidem has exemtiones plerumque Romani Pontifices indulserunt. Verum tamen in contrarium res versa est. Monasteria enim, quæ hoc beneficium damnatissimae libertatis sive Apostolica auctoritate, sive, quod frequentius est, bullis adulterinis adepta sunt, plus inquietudinis, plus*

inobedientiae, plus inopiae incurrerunt. Addit dein de Abbate Malmisburiensi, qui subjectioni Episcopi subtrahere se volebat prætenso exemtionis privilegio: *Nec illius admittatis privilegia, donec manifeste liqueat ex collatione Scripturae et bullarum, quo tempore et a quibus Patribus sint indulta: falsariorum enim praestigiosa malitia ita in Episcoporum contumeliam se armavit, ut falsitas in omnium fere Monasteriorum exemtione praevaleat, nisi in decisionibus et examinationibus faciendis judex veritatis exactor districtissimus intercedat* (*i*). Innocentius III. in Epistola, ad Episcopos Norwegiæ data initio Pontificiatus sui, deprehendisse se ait, non exiguum esse numerum literarum, a falsariis Pontificum nomine confictarum (*k*)

(*g*) Euseb. H. E. I. IV, c. 4. edit. Christophorsoni.

(*h*) Concil. edit. Mansi T. XVII. col. 136. et 140. in notis Severini Binii.

(*i*) Epist. 68.

(*k*) Fleuri l. 75. §. 4. Simile exemplum extat ibid. l. 74. §. 53.

§. CCVII.

Quam certum est, frequens jam inde a primis temporibus extitisse istiusmodi imposturæ et falsi crimen; tam exploratum habetur, Sanctam Ecclasiam omnibus semper modis eidem restitisse. Docent id Literæ Innocentii I. et amplissimum Decretum Gelasii supra indicatum. Canon Apostolicus 59. Ita habet: *Siquis falso inscriptos impiorum libros tanquam sacros in Ecclesia ad populi et cleri corruptionem publica-*

verit, deponitur. Sæculo V. Turribius Asturicensis Episcopus, Priscillianistarum, hæreses et imposturas sedecim capitulis comprehensas ad Leonem P. misit; addens, eos hæreticos, ut *mendaciorum suorum sacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene divina eloquia sensuum nefandorum immissione violasse.* Respondit S. Pontifex: *Et Nos istud veracium testium relatione comperimus, et multos corruptissimos eorum codices, qui canonici titularentur, invenimus. Quomodo enim decipere simplices possent, nisi venerata pocula quodam melle prælinirentur? - - Curandum ergo est, et sacerdotali diligentia maxime providendum, ut falsati codices, et a sincera veritate maxime discordes in nullo usu lectionis habeantur* (*l*). Memorabilis est Canon XXX. Concilii Triburiensis anno 895. *In memoriam beati Petri Apostoli honoremus Sanctam Romanam et Apostolicam Sedem - si vero, quod non decet, quilibet sive presbyter, sive diaconus aliquam perturbationem machinando, et nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolica detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde non convenerit: salva fide et integra circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem aut in aliam detrudat custodiam, usquequo per Epistolam aut per idoneos suæ partis legatos, Apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus justo ordine lex Romana statuat diffinire, ut et is corrigatur, et ceteris modus imponatur* (*m*). Sæculo dein XII. et XIII. pœnæ gravissimæ et generales in falsarios constitutæ, atque in corpus juris Canonici ad titulum *de crimine falsi* relatæ sunt. De spuriis Decretalibus ab Isidoro confictis is erit disserendi locus, quo histo-

riam antiquorum canonum , collectionumque recensebo. illud hic addam , impium quoddam , et sacrilegum calumniæ genus esse , quo Romani Pontifices tanquam fraudis conscii spurias illas merces orbi catholico obtrusisse aut illas propugnasse dicuntur. *Eant procul a fidelium cætu , qui in Ecclesiam non habentem maculam neque rugam ejusmodi conantur inferre quisquilias , longeque longius a catholico orbe , qui , quæ corruere videntur , mendaciis suffulcire nituntur. Nam super solidum fundamentum , firmamque petram structa est , semper manens , nunquam casura sincera fides.* Alio item loco ait : *Procul absit ab ecclesiastico tractatore omnis turpis suspicio fictionis et imposturae , qui pura luce tantummodo gaudeat veritatis ; praestat enim ingenue ignorantiam fateri magis , quam ex mendaciis emendicatam scientiam afferre.* Cum dein eminentissimus Scriptor ipso annalium scribendorum progressu certiora falsitatis indicia in iis Decretalibus detexisset , ingenue id fassus est: *Ex multis* , inquiens, *eas reddi suspectas epistolas , quae dictae sunt secundo annalium tomo, dum de singulis mentio facta est , satis est demonstratum , simulque ostensum , illis non indigere Romanam Ecclesiam, ut, si falsitatis arguantur , suis ipsa destituatur juribus et privilegiis; cum , etsi illis careat , ex legitimis germanisque aliorum Pontificum Epistolis decretalibus satis superque corroborata consistat.* (n)-

(*l*) Epist. XV. c. 15. S. Leonis edit. Ballerini

(*m*) Concil, edit. Mansi T. XVIII. col. 147.

(*n*) Baron. ad an. 530, n. 5. ad an. 336. n. 60, ad an. 865. n. 8.

§. CCVIII.

Plurima extant in Veterum monumentis apocrypha, et spuria; id concedimus Ecclesiæ et Religionis hostibus (§. CCVI.). Sancta Dei Ecclesia omnes ejusmodi imposturas et fraudes vehementer improbat, atque adeo execratur, et auctores earundem gravissime punit; id ostendimus, atque adeo contendimus modis omnibus (§. CCVII.). Quid ergo? Qui Ecclesiæ Dei filii sunt, ejusque causam agere contra innumerabiles adversarios satagunt, ob eam causam omnia antiqua monumenta, quæ falsa sunt, aut falsi suspicionem movent, rejicere debebunt penitus? Haud sane; nam hoc ipsum est, quod Ecclesiæ adversarii maxime querunt, et intemperantis critices studio obtinere avent. Res tota certis thesibus constringenda, et explicanda est,

§. CCIX.

I. *Ecclesiæ hostes omnia antiquitatis monumenta, quibus Apostolica fides, traditio, et disciplina Ecclesiastica confirmari et illustrari solet, tanquam apocrypha aut suspecta criminari et explodere conantur.* Id ipsi profitentur verbis, et immoderato critices usu manifestant factis; imo simulata pietatis specie laudant et admirantur Dei providentiam, quæ curavit, ut ab Apostolorum discipulis, virisque Apostolorum seculo proximis aut nihil scriberetur, aut nihil conservaretur, integrum saltem, quod a blattis ac tineis mutilatum non esset, aut de quo dubitari jure non queat. Cur ita vero? *Ut soli Scripturæ tanto evidentius sua constaret*

auctoritas; ut ipsa scilicet Scriptura, traditionis adminiculo destituta, vocari in dubium, ejusque libri pro arbitrio sectariorum rejici possent. Multo justius sanctiusque viri catholici graves et docti singularem adorant, prædicantque divinam providentiam, quæ curavit, ut a discipulis Apostolorum, virisque Apostolicis et Apostolorum seculo proximis plura et scriberentur, et conservarentur ad hanc diem integra, atque extra dubitationem posita, ut sanctis Scripturis, earumque genuinæ interpretationi sua constaret auctoritas, eorumque ope fidei ac disciplinæ Apostolicæ traditio contra novatores vindicaretur (*o*).

(*o*) conf. V. C. Gottfridi Lumper Historia Theologicocritica P. I. Sect. I. C. II.

§. CCX.

II. *Siqua Veterum monumenta interpolata videntur, aut falsis inscriptionibus insignita, non continuo doctrina, iis contenta, mala est et perniciosa, neque narratio falsa, præsertim si consentiat cum doctrina aut narratione in legitimis monumentis consignata, aut cum usu et sensu Ecclesiæ.* Quia præsumi non potest, quod omnis interpolatio, depravatio, aut falsorum inscriptio nominum præcise erroris et mendacii divulgandi causa facta fuerit; imo si ex ea causa facta est corruptio, id tantum ex ea parte accidere potuit, quæ errantium opiniones attingebat: quæ vero nihil ad eos pertinebant, integra manserunt; atque id cito deprehenditur. Hinc ex certis etiam hæreticorum libris factisque argumenta veritatis comprobandæ repeti juste posse, exemplis docui §. CXLVI.

et CXLVII. Cur igitur, si homines mali, aut imprudentes veterum auctorum libris voculas quasdam injecerunt, per quas opinionis suæ pravitatem defenderent, protinus integros amittamus, et abjiciamus auctores? Num minima cicatrix totum obscurabit corpus? aut quia nævum in corpore non probamus, egregiam atque omnibus numeris absolutam speciem contemnemus? Canon. 45. et 46. inter Apostolicos, uti hi extant in corpore juris Canonici, rebaptizantium errorem non obscure præ se fert; canon 65. jejunium Sabbati, præterquam Sancti, improbat, ac punit; canon 65. de baptizatis et ordinatis ab hæreticis affirmat: *Hi neque fideles, neque clerici esse possunt*; et in canone 84. plures cubant mendi. Atqui his non obstantibus præstantissimi quique auctores sæpe laudant Apostolorum canones, et sententias suas iisdem confirmant; cum veterem præ se ferant Ecclesiæ disciplinam. Ecclesia rejecit nonnulla inter Apocrypha, *ne vel levis subsannandi oriretur occasio*, ut dicitur in decr. Gelas. §. 17. Sed ibidem §. 19. additur: *Actus B. Sylvestri Apostolicæ Sedis Præsulis, licet ejus, qui conscripsit; nomen ignoremus, a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, et pro antiquo usu multæ hoc imitantur Ecclesiæ. Item scripta de inventione S. Crucis dominicae, et alia scripta de inventione capitis B. Joannis Baptistae, novellae quidem relationes sunt, et non nulli eas catholici legunt. Sed cum haec ad catholicorum manus pervenerint, B. Pauli Apostoli sententia praecedat: Omnia probate; quod bonum est, tenete.* Similiter fere disserit S. Hieronymus in Ep. ad Lætam: *Caveat omnia apocrypha. Et si quando ea non ad dogmatum veritatem, sed ad*

signarum reverentiam (p) legere voluerit, sciat, non eorum esse, quorum titulis praenotantur, multaque his admixta vitiosa; et grandis esse prudentiae, aurum in luto quaerere.

(p) id ego sic intelligo: Siquis Apocrypha legere voluerit, eoquod prodigiis, et insolitis miraculis, quibus eadem fere abundant, multum afficiatur, Deumque timere et glorificare discat. Matth. IX. 8. Ejusmodi prodigium ex apocryphis Manichæorum recenset S. Augustinus l. 22. contra Faustum c. 79. qui idem de apocryphis magna moderatione disserit locis pluribus, ceu l. 15. c. 23. de civitate Dei: In his apocryphis, inquiens, etsi invenitur aliqua veritas, tamen propter multa falsa nulla est canonica auctoritas. Et ib. l. 18. c. 38. De apocryphis, ut in auctoritate non essent, nimia fecit antiquitas, propter quam videbantur habenda esse suspecta, ne proferrentur falsa pro veris. „ Non quasi sola obesset antiqnitas, sed talis nempe, cui deest traditio. Hinc priore loco cit. de apocryphis Scripturis ait: Earum occulta origo non claruit Patribus, a quibus usque ad nos auctoritas veracium Scripturarum certissima et notissima successione pervenit. „

§. CCXI.

III. *Sacrosancta Christi Ecclesia quemadmodum falsis haereticorum, vel schismaticorom disputationibus aut vi aperta vinci non potuit, nec poterit unquam; ita nec occultis eorum fraudibus, simulata pietatis specie vel libris apocryphis aut spuriis in errorem, aut pravum disciplinam induci potest.* Fraus enim perinde, ac vis aperta dæmonum arma sunt, quæ ex Christi promisso contra Ecclesiam supra petram ædificatam non prævalebunt. In Synodo Nicæna II anni 787. Quæ de cultu SS. Imaginum agebat, Sess. IV. lecta est spuria dissertatio

S. Athanasio falso attributa. In Concilio Lateranensi S. Martini Papæ an. 649. Sess: 3. lecta fuit epistola S. Dionysii de operatione theandrica. Eadem Dionysii auctoritas (dubiæ sane fidei) etiam prolata fuit in Concilio Constantinopolitano III. an. 680. Sess. 2. In Concilio Ephesino Act. 1. lecta fuit epistola Julio P. attributa, et a catholicis pro vera habita; quæ tamen occulta continebat apollinariani erroris semina, ut ostendit P. Coustant. in appendice pag. 17. Quid vero hæc omnia sanctitati Ecclesiæ obfuerunt, quæ divino Numine regitur, et ipsa auctoritatem dat libris, non ab illis accipit? Symbolum Apostolorum et Athanasii ab universa tenetur Ecclesia: quæ item auctoritatibus S. Cœlestini de gratia adhæret; et tamen de auctoribus symbolorum, earumque auctoritatum disceptant docti. *Omnia nostra facimus*, ait Imperator Justinianus, *quibus nostram auctoritatem impertimur* (*q*); sic Ecclesia suam facit doctrinam, quam probat; quiscunque is fuerit, qui eam certis verbis sententiisque primo conceperit. Nihil ergo per se obest, quod apocrypha citentur aliquando, quando eadem cum sana doctrina consentiunt, imo etiam antiquitatem doctrinæ ritusve probant. Huc referenda est memorabilis Decretalis Innocentii P. III. *Auctoritate praesentium duximus statuendum, ut cum aliqua Decretalis, de qua judex merito dubitet, allegatur; si eadem juri communi sit consona, secundum eam non metuat judicare: cum non tam ipsias, quam juris communis auctoritate procedere videatur. Verum si juri communi sit dissona, secundum ipsam non judicet, sed superiorem consulat super ea* (*r*).

(*q*) Fleur. l. 44. §. 34.

(*r*) C. Pastoralis. 8. De fide istrumentorum.

§. CCXII.

Quando in judiciis Ecclesiæ producuntur apocrypha, depravata, falsis nominibus inscripta, quorum doctrina vel narratio a mente et sensu Ecclesiæ abhorret, tunc utique authentia eorundem adcurate examinari solet: idem fit, quando sententia, inter litigantes ferenda, a veritate et fide instrumenti producti pendet. Exemplum exat in Sess. III. Concilii generalis VI. an. 680., in qua præsente etiam Imperatore Constantino Pogonato productus et legi cœptus est liber, qui ita continebat: „ Sermo sanctæ memoriæ Mennæ Archiepiscopi CPni ad Vigilium beatissimum Papam Romanum *de eo, quod una sit Christi voluntas.* Et exurgentes legati Apostolicæ Sedis Romæ exclamaverunt: Piissime Domine, falsatus est peæsens liber quintæ synodi. —— Non est tunc temporis positus in exordio, cum fieret acta in sancta quinta synodo, iste qui dicitur sermo Mennæ ad Vigilium; sed nuper appositus est in principiis præsentis libri; eo quod *vigessimo primo anno* Justiniani divinæ memoriæ obiit Mennas; quinta autem synodus *vigesimo septimo anno* Imperii ejus congregata est, Episcopatum tenente hujus regiæ urbis Eutychio venerabilis memoriæ. „ Rejecto suppositio hoc scripto, cum ex quinta synodo legeretur actio septima, in ea reperti sunt duo libri quasi ex nomine Vigilii P. scripti, unus ad Justinianum Imp., alter ad Theodoram Augustam; „ in quibus continebatur ita: Anathematizamus autem et Theodorum, qui fuit Episcopus Mopsuestiæ, —— qui non confitetur, Christum esse unam subsistentiam et

„ unam personam, *et unam operationem.* Et exurgentes iterum legati Apostolicæ Sedis antiquæ Romæ, unaque qui cum eis erant, Deo amabiles viri exclamaverunt dicentes: Non faciat Deus; Domine, non dixit Vigilius unam operationem; non sunt libelli Vigilii. Falsatus est hic liber, sicut et exordium primi libri præsentis quintæ synodi. „ Similiter in Sessione IX. detecta est depravatio textuum, quos ex Patribus collegerat MacariusAntiochenus in errore Monothelitarum persistens. In Sess. XIV. ab omnibus Concilii Patribus dictum est anathema in eos, qui acta Concili V. corruperant, et in eos omnes, qui unam voluntatem, et operationem unam et unicam in Christo docuerant. Non ergo iis etiam temporibus, quibus maxime ignorari ars critica videbatur, aut diligentia inquirendi in fraudes, aut felicitas eas detegendi defuit Ecclesiæ, quando ad conservandam fidei integritatem id opus fuerat. In privatis autem litigantium causis de fide et veritate instrumentorum maxima semper cura fuit habita, ita, ut Gregorius Magnus aliquando rescripserit: *Si Scripturam authenticam non videmus, ad exemplaria nihil facere possumus* (*s*). Docet id totus titulus de fide instrumentorum. Extra casus hic indicatos, si in actis Ecclesiasticis vel canonibus Ecclesiæ scripta apocrypha aliquando allegentur, id indicio est, doctrinam iis contentam cum doctrina et mente Ecclesiæ consentire; factis mere humanis, eorumque historica veritate per se non nititur doctrina fidei et morum, aut sanctitas generalis disciplinae. Quando nova emergunt scripta quorumcunque auctorum, genuina aut spuria, Ecclesia non ex hisce scriptis de fide sua judicat, sed ex fide et doctrina sua de scri-

ptis. Ipsa Venerabilium Patrum opera ab Ecclesia præcedentium temporum auctoritatem habent, et pro utilitate posterorum generalem nacta sunt approbationem.

(s) C. 1. de fid. instr.

§. CCXIII.

Explorata authentia monumentorum, de qua adhuc egi, curandum est, ut recta eisdem interpretatio adhibeatur. Regula est hæc: *Verba et nomina Veterum Srcriptorum sunt eo in sensu intelligenda, qui tempore, quo documenta sunt confecta, communiter obtinuit.* Multa in jure nostro occurrunt vocabula tum obsoleta, tum quæ vigent nunc etiam, sed alio nunc significatu, ac olim. *Altare* sæpe reditus Ecclesiæ denotat: *advocatio* vel *advocaticum* reditus advocatiæ *beneficium* indicat feudum ab Ecclesia obtentum; quo modo sumitur c. 1. de Ecclesiis ædificando vel rep., nec tamen hæc significatio est constans. Scripserat Hadrianus P. IV. ad Fridericum I. Imperatorem his verbis de Ecclesia Romana: „ „ Debes enim, gloriosissime Filii, ante oculos „ mentis reducere, —— quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit et honoris, et — „ — qualiter Imperialis insigne coronæ libentissime conferens, benignissimo gremio suo „ Tuæ sublimitatis apicem studuerit confovere. —— Neque tamen pœnitet Nos desideria „ tuæ voluntatis in omnibus implevisse; sed si „ *majora beneficia* excellentià de manu nostra „ suscepisset, si fieri posset, —— non immerito gauderemus. „ His verbis cum aulici strictam interpretationem darent, et *beneficii* ne-

mine *feudum* intelligerent, vehementer contra Papam, ejusque legatos, ac Rolandum maxime commoveri cœpit Imperator; quem dein Papa in hunc modum placare studuit: „ Occasione „ cujusdam verbi, quod est *beneficium*, tuus ani- „ mus, sicut dicitur, est commotus, quod uti- „ que nedum tanti viri, sed nec cujuslibet mi- „ noris animum merito commovisset. Licet enim „ hoc nomen, quod est *beneficium*, apud quos- „ dam in alia significatione, quam ex imposi- „ tione habeat, assumatur; tunc tamen in si- „ gnificatione accipiendum fuit, quam Nos ipsi „ posuimus, et quam ex institutione sua no- „ scitur retinere; hoc enim nomen ex *bono* et „ *facto* est editum: dicitur beneficium apud nos „ non *feudum*, sed *bonum factum* (t). „ In celebri c. *de multa* 28. de præb. et dignit. de prohibita beneficiorum pluralitate additur in fine: *Circa sublimes tamen et literatas personas, quae majoribus beneficiis sunt honorandae; cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari.* Nescio, an secundum stilum eorum temporum et ex mente Concilii de an. 1216. hos favores, *sublimibus et literatis personis* promissos, jure sibi arroget turba nobilium nostri ævi, quæ in devocandis Ecclesiæ reditibus nunquam dicit: Sufficit.

(*t*) Radevicus, continuator Ottonis Fris. l. 1. De Gestis Fridericis I. Imp. c. 9. 10. 22.

§. CCXIV.

Auctor *commonitori ad civilis et publici Jurisconsultos catholicos de rebus ecclesiasticis tractantes*, aliam addit regulam criticam, quæ hujus est loci, in hanc sententiam: *Vetera docu-*

menta et Gesta expendenda non sunt juxta moderna de republica excogitata systemata, sed ex instituto Veterum. Atque his dein verbis commentatur: „ Prætextu arrogati systematis jura „ quæsita aut supprimuntur, aut intra arctam „ fibulam coercentur. Pacta conventa relaxan„ tur. Fœdus civicum tollitur, et in arbitrium „ unius vel paucorum convertitur. Fit Col„ lisio capitis et membrorum reipublicæ; et „ securitas, cujus gratia civitates coaluere, in „ extremum discrimen adducitur, dum ad in„ cognitas Veteribus vias cuncta detorquentur. „ Qui enim ex recentioribus Publicistis admo„ dum numerosis suum cerebrum, non acceptis „ sed excogitatis ideis implevere, vix aliud edis„ serunt, quod non vel ex harum dictatu pro„ fectum, vel ad illas reductum desiderant. Om„ nia metiuntur suis institutionibus politicis, „ antiqua novis, vetera confictis. - - Quando „ e re sua esse putant, universa bona subji„ ciunt *dominio alto*, non contenti supremo in „ homines Imperio: Ecclesiam vero juri maje„ statico in Sacra. Si vero secus placuerit, spo„ liant veteres Imperatores et Reges absoluto „ et monarchico Imperio, subjiciuntque præscri„ ptis terminis et capitulationibus. Nunc liber„ tatem ordinum in formanda republica, imo „ alicubi etiam jus gladii in Caput reipublicæ „ statuunt: jam vero summam potestatem a Deo „ immediate delapsam, proptereaque nullis ab „ homine limitibus circumscribendam pronun„ tiant; ut adeo uterque mundus horum Publi„ cistarum arbitrio circumagatur „ (*u*). In hunc sane modum hodierni Scriptores ad jus majestaticum circa sacra, quod recenter procuderunt, detorquent ea, quæ a Constantino M. rei Chri-

stianæ studiosissimo, permttentibus facile Episcopis, circa Ecclesiæ et Religionis negotia aliquando actitata sunt; aut quæ sancita fuerunt a Justiniano Imp., qui fere consensum Episcoporum penes se habebat, et de rebus ecclesiasticis cum iis tractabat; aut ea denique, quæ sub Imperatoribus Francicis per capitularia sunt constituta, eo scilicet tempore, quo Episcopi et Abbates perinde secularibus negotiis, ac Imperatores ejusque comites ecclesiasticis, mutua quadam utriusque potestatis consociatione intererant. Dein omnia a Principe politico jure suo et invita ecclesiastica potestate geri, et constitui, ac sanciri posse affirmant.

(*u*) Auctor cit. cemmonitor, n. XLVII.

§. CCXV.

De illo apocryphorum genere, quod in falsis inscriptionibus et velut suppositione alieni partus, situm est, dudum observarunt viri eruditi, falsarios fere nomina virorum illustrium quorum celebris erat auctoritas, ceu Augustini, Ambrosii, Cypriani etc. suis vel aliorum ignobilium scriptis præfixisse; non utique, ut iis viris auctoritatem conciliarent ipsi, sed ut eam scriptis suis accesserent. Sic Cassiodorus l. 8. divinar. Lectionum narrat, adnotationes in Epistolas S. Pauli, in quibus Pelagiani erroris venena erant seminata, S. Gelasio Papæ fuisse adscriptas; *quod solent facere, qui res vitiosas cupiunt gloriosi nominis auctoritate defendere.*

§. CCXVI.

Qui de arte Critica et diplomatica scribunt, varias congerunt regulas, corruptionem aut sup-

positionem monumentorum deprehendendi. Spectanda in primis est res ipsa, quæ in iis consignata est, et cum temporibus conferenda, ad quæ pertinet: dein forma præsertim diplomatum: testes alii contrarii, aut varii, aut consentientes: conjecturis etiam locus est, quæ fere ex cognitione historica temporum, personarum, locorum et eventuum pendent. Argumento negativo, quod ex silentio aliorum auctorum sumitur, caute utendum esse, dudum monuerunt viri doctissimi; cum præsertim plurima VV. scripta temporum injuria, hominumque malitia interierint. Dionysius exiguus maximam se operam collocasse testatur, ut VV. Pontificum Epistolas colligeret. Atqui plurimæ ipsius effugerunt solertiam; quæ ob ejus silentium injuste vocarentur in dubium. Quapropter pro recto usu argumenti negativi necesse est, expendere omnia adjuncta rei ipsius, temporum, locorum, personarum. Si res ipsa magni momenti est, aut omnino ad statum publicum pertinens; si ignorata et prætermissa ab iis, qui alia generis ejusdem diligentissime collegerunt; si post medium ævum contingere debuit, quando monumenta tot periculis exposita non erant: tum profecto silentium coævorum, paucitas exemplarium vehementem Falsi præsumtionem facit (*x*).

(*x*) Exemplum præbent famosa, concordata Principum a Joanne Horix ex privato archivo eruta, orbique literato ad concitandos contra Apostolicam Sedem Germanos obtrusa.

§. CCXVII.

Ars Critica regulas suppeditat non modo pro exploranda monumentorum authentia, re-

otaque interpretatione facienda, sed his jam præmonstratis de *fide* adhibenda narrationi, scriptionique auctorum. Fides enim historica cujusvis historiæ velut caput est, imo instar mentis et animæ; in quo genere, uti in testibus forensibus, sic in historicis veritas; quæritur maxime, certaque veritatis depositio; in quem finem non sola depositio vel attestatio, sed persona testis circumspecte habetur præ oculis: quia *testibus creditur*, *non testimoniis*; nam *alia est auctoritas testium*, *alia testimoniorum*, ut Rufino et Gabinio rescripsit Hadrianus Imperator (*y*). Testimonia quidem, si in alia referantur monumenta, aliena auctoritate subsistunt: testis semper sua, etsi testetur de auditu (*z*).

(*y*) L. 3. §. 3. et 4. D. de Testibus.

(*z*) De eo, quod maxime essentiale est in historia, de fide nempe historica erudite, politeque, ut semper, scripsit Anton. Josephus Weissenbach. Canonicus ad Aquas Duras opusculo germanice edito apud Tigurinos an. 1789.

§. CCXVIII.

Præcipue in rem hanc regulæ ex consensu Criticorum ab auctore commonitorii supra laudato statuuntur hæ.

Reg. I. *Scriptori*, *a tempore rerum gestarum nimium remoto*, *non est fides adhibenda*, *nisi alleget alios gestis satis propinquos*, *aut vetusta nec improbata fulciatur traditione*, *quæ in loco rei gestæ conservata sit*. Ex præscripto hujus regulæ ab omnibus jam eruditis etiam acatholicis exploditur fabula de Joanna Papissa (*a*); concessio item privilegii, Romanum Pontifi-

cem eligendi, collati ab Hadriano P. I. in Carolum M. et a Leone VIII. in Ottonem M. (*b*).

(*a*) Concil. edit. Mansi T. XV. col.35. et seq. Ubi exibentur notæ Severini Binii de illa fabula; et Joannae papissæ cenotaphium eversum Demonstratione Chronica ineluctabili a Phil. Labbe S. J.

(*b*) Gratian. c. 22. et 23. dist. 63. conf. Petri Gallade S. J. diss. in c. Hadrianus 22. dist.63. in Thes. Jur. Eccl. T. I. n. V.

§. CCXIX.

Reg. II. *Scriptor fidem meretur tanto majorem, quo propior tempori et loco rei gestæ extiterit, si nempe cetera sint paria.* Ob hanc veritatis ex vicina loci et temporis cognoscendæ opportunitatem stabilitum est forum contractus, itemque gestæ administrationis; quemadmodum tradunt DD. ad tit. de *foro competente*.

§. CCXX.

Reg. III. *Facta et acta publica ad memoriam posterorum transmissa majorem merentur fidem, quam gesta et narrata privatorum, nisi acta hæc publica corrupta fuisse, aut plene constet, aut ex insignibus indiciis conjiciatur.* Huc ergo, si de authentia constet, referenda sunt acta conciliara, consularia, aliaque id genus judicialia, de quibus Imp. Honorius et Theodosius ajunt: *Gesta, quæ sunt translata in publica monumenta, habere volumus perpetuam firmitatem* (c). Huc etiam pertinent Historiæ gestorum coram insigni multitudine hominum coram summo Imperante, Aula vel Magistra-

tu, si a consciis, aut coævis, vel propinquis in tabulas vel commentarios relata sint.

(*c*) L. 6. c. de re judicata.

§. CCXXI.

Reg. IV. *Scriptori, quo majori auctoritate, probitate, judicio et industria prævalet, eo major est fides adhibenda: contra eo minor, quam magis in hisce defecerit.* Unde facile colliges, quanta fides adhibenda sit hominibus perditis infamibus, apertis fidei hostibus, et schismaticis, contra Ecclesiam catholicam, ac Sedem Apostolicam, contra quam enormiter furunt omnes testantibus factaque narrantibus; in quo genere de mendaciis et calumniis sæpissime convicti jam sunt. Hoc in numero sunt Aventinus, Sarpius, Scioppius, Voltairius, aliique furfuris ejusdem, aut non multo quidem melio ris. Qui ex istiusmodi fontibus notitias hauriunt rerum præteritarum, hi sane ipsi decipi volunt, et laqueis implicari, quibus ipsi se expedire haud possunt; at proinde universe verum non sit, quod inter sententias a Prospero collectas n. 268. continetur: *Multos invenimus, qui fallere velint: qui autem falli, neminem.* Puto ego, multos reperiri, qui falli reipsa velint, quando ex pravitate animi errare, abjectoque veritatis studio cupiditatibus obsequi volupe est. Quis est enim, qui a doctoribus appellatur, error *culpabilis*; quæ *crassa* et *affectata* ignorantia, nisi voluntarius error, et voluntaria ignorantia? Aut rarus forte reperitur hodie, qui *noluit intelligere, ut bene ageret* (*d*)?

(*d*) Psalm. XXXV, 4.

§. CCXXII.

Ut res historica adminiculum præstet juri sacro, satis non est, nosse regulas explorandi auctoritatem monumentorum, et fidem testium; sed ipsa *facta historica*, de quorum veritate dubium nullum est, recte adhiberi ad confirmandos vel illustrandos canones, non infringendos, obscurandosve debent. Regulæ sunt hujusmodi.

I. *Si salvam velimus jurisprudentiam sacram vel profanam, aut ejus partem quamcunque, distingui inter jura et facta.* Secus quævis attentata jure facti honestarentur, et perinde tyrannica facta Imperantium, ac seditiosi motus subditorum forent argumenta jurium Qua de re et Justinianus Imperator, et Innocentius P. III. ambo celebres jurium conditores, sapienter Pronuntiarunt : *Non exemplis, sed legibus judicandum* esse (*e*) et : *Non debemus attendere solummodo, quid factum sit, sed potius quid sit faciendum* (*f*). Multa nullo non tempore attentata sunt ex *malitia*, quæ nullo juris adminiculo erant suffulta : multa ex *imperitia* sunt gesta, multa ex urgente *necessitate* extra ordinem ; quæ hoc ipso, quod exorbitantia fuerint, *non sunt trahenda in consequentiam* (*g*).

II. *Simplex factum antiquum ab usu juris inde potissimum discernitur, quod judicio publico fuerit demum improbatum.*

III. *Justitiam vel justitiam facti colligere necesse est ex legibus illius fori, ad cujus cognitionem*

factum pertinet (*h*). Sumitur hinc systema catholicde vera potestate ac jurisdictione, in causis Ecclesiæ et Religionis a Deo concessa Apostolis, eorumque successoribus, uti proposui §. 162.

IV. *Jura, mores et disciplinam. Veteris Ecclesiae, seu reipublicae sine discrimine et pro arbitrio applicare hodiernæ, aut pro libitu reducere velle perquam vitiosum est*: quia pro temporum ratione ac necessitate aliæ atque aliæ leges sacræ et profanæ constituendæ sunt.

(*e*) L. 13. C. de sententiis et interlocutionibus.

(*f*) C. 27. de elect.

(*g*) C. 28. de Reg. jur. in 6.

(*h*) has regulas elegantibus exemplis et commentariis illustrat Auctor commonitorii ad civilis et publ. Jurisconsultos catholicos N. XXV. XXVI. et seq. item N. LXXXVIII.

§. CCXXIII.

Concludendus est hic locus, atque adeo libellus totus, admonendo lectores, et per fidem atque amorem Domini nostri Jesu Christi obtestando, ne artis criticæ fucata specie et inani gloria seduci se et illaqueari sinant ab impudentissima turba Scriptorum ætatis nostræ, qui, uti contra externa Religionis opera et Ecclesiæ causas politicorum Magistratuum auctoritatem incitare atque armare conantur, et contra doctrinam Ecclesiæ, piaque fidelium sensa argutias humanæ rationis opponunt; ita affectato critices studio quosvis juris ecclesiastici fontes turbare nituntur, certissimaque principia convellere, dubiave reddere, aut obscura: nam

I. Ut *Traditionibus* detrahant divinis et ecclesiasticis, venerandæ antiquitatis monumenta omnia in dubium vocare et tanquam apocrypha explodere student, uti animadversum est supra §. CCIX. *Heterodoxos*, ait Fleurius in præf. §. XVI. *ad extrema nimiae Criticae ita delapsos fuisse, ut nihil penitus certi, sed omnia dubia esse voluerint.* Addit. *Sed et nonnullos catholicorum malesana ambitio qua ceteris doctiores et sagaciores haberi cupiebant, in idem extremum pertraxit. Sunt, qui nullum miraculum, nullam revelationem credere audent, ne simplicium numero accenseantur.*

II. Ut *Scripturas divinas* pervertant, atque ad suos trahant errores, artis criticæ, et linguarum orientalium peritiæ esse ajunt, neglecta scilicet Ecclesiæ auctoritate, *sistere genuinos textus cum propria vocabulorum significatione*, uti Auctor Principiorum Jur. Publ. Eccl. Catholicorum docet C. XVI. §. XVII. Idem C. I. §. II. jam docuerat: Utriusque testamenti libros integros cum omnibus suis partibus acceptari jubet Synodus Tridentina Sess. 4. *quomodo vero haec verba sint intelligenda, non est satis expeditum.*

III Ut *Decreta Sedis Apostolicæ* in configendis præsertim thesibus explodant, cum eodem Auctore C. V. §. XIII. De Romano Pontifice ita statuunt: *In judicis publiciis, quæ videlicet redundat in totam Ecclesiam; vel insignem ejus partem, an sit infallibilis? nondum est expeditum.* Dein §. XII. ib. de propositionum damnatione: *Cum Papa*, inquiunt, *periculosis Theologorum rixis obviat, propositiones approbat, tolerat vel proscribit, magni interest, num Papa ipsimet sit vir doctus, expertus, a præcipi-*

tantia alienus; *num illi*, *qui damnationem*, *vel definitionem dogmatis alicujus urgent*, *suadentve*, *revera polleant zelo secundum prudentiam?* -- Refert quoque, *an unus selus dogma ediderit*, *el hoc bona vel mala fide. an vero integræ scholae vel nationes eidem ndhaereant?* Ib. §, XX. fateutur, studium damnatarum thesium quam maxime decere Publicistam catholicum, sed *magnis indigere subsidiis*: *nam ex Historia literaria sciri debet auctor damnatae*, *ejusque genuina hypothests*: *aucsoris adversarii ac delatores*: *nec non processus sacri officii.* Quis non videt, hoc modo omnia devolvi ad instabiles incertasque opinationes et conjecturas Criticorum, atque ad ejusmodi inquisitionem rerum, de quibus certitudo haberi vix ulla potest; cum auctores damnati omnia eludere et ecclesiasticos judices iniquitatis accusare soleant, uti pars litigans, quæ in judicio succubuit.

IV. *Conciliorum Auctoritatem*, quam abjudicata RR. Pontificibus infallibilitate, totum deferunt, consensum item Episcoporum extra Concilium, his modis infirmare et infringere solent. *Conciliorum legitimitas subjacet examini*; hoc ipso, quod non omnes synodi sint probæ, sed dari ex ipsis possint reprobæ, nulla natio tenetur amplecti Concilium, nisi *persuasum habeat*, illud nullo vitio laborare; Concilii enim elogium non est absolute infallibile ——— sed tantum *conditionate*, *si nimirum Patres legitime convocati ita in eo se gesserint*, *ut dici possint repræsentasse totam Ecclesiam.* Hoc postremum æstimabunt periti *ex integritate Patrum*; *qui Concilio interfuerunt*, *et historia colloquiorum et actis sessionum*, *ex comparatlone Concilii recentioris cum primis*

quatuor œcumenicis , ex approbatione summi Pontificis , nec non acceptatione Ecclesiae universalis. Sic præscribit cit. Auctor Princip. C. VI. §. XXXIX. Ita nempe Patres vitæ morumque testimonium proferre ante debebunt , quam definita in Conciliis , aut sancita recipiantur ; et partes litigantes aut subditi non tenebuntur acquiescere sententiæ aut legi latæ , nisi sciant, quid prævie in dicasterio Principis tractatum et disputatum sit? Idem Auctor C. XVI. ubi de critica agit, ad §. III: hæc verba adnotat: *Vis sententiam tuam probare ex Tridentino ; et nescis historiam deliberationum , disputationum , et sessionum desuper habitarum ? Quid fiet ? Docebis , quod tumet tibi ex ratione cerebrina imaginaberis , non quod Patres reipsa senserunt. Trades multa pro definitis , quae definita non sunt . Paucis ; divinator eris , non Theologus aut Canonista.* Sed de acceptatione et consensu Ecclesiarum , a quo vis omnis et ultimata auctoritas non Pontificiarum tantum , verum synodalium quoque definitionum secundum novos Criticos pendet , videant , obsecro , lectores veri amantes , quomodo disserat Auctor Princip. C. IV. §. IX. *Certo constare debet de consensu universali Ecclesiæ. Nam quæstio facti est , an omnes in dogmate vel ritu concordent ? Hoc opus , hic labor est. Ecclesia est persona ficta et moralis , conflata ex innumeris pene individuis. Quis hominum deprehendet sensum tantae multitudinis ? Et quorumnam indagabitur consensus ? An eorum , qui de jure sunt controversiarum judices ? hi externo regimini intenti raro curant theologiam. An Doctorum et Professorum ? at hos , quis constituit judices ? Scholasticorum testimonia ac censurae (quandoque praecipites) non satisfaciunt*

semper. Quis eorum legit omnes libros, ut constanter asseverare queat, dissentire neminem? Et legerit omnes libros; an soli illi orthodoxi, qui libros edunt? Quot eruditi abstinent scriptione? Quanta cohors velata mente juravit in prædefinitum Magistrum? - - Itaque pro nihilo videntur esse hanc in rem privatorum libri.

V. Ut *SS. Patrum elevent auctoritatem*, sic rem agunt; primo quidem theologos ac scholasticos haud magni faciendos putant multis ex causis, quemadmodum supra est indicatum; dein de Patribus ajunt: *Intuere illos tanquam theologos sui seculi; plus enim non fuerunt. Jam vero consensus Theologorum non efficit illico jus publicum, nisi accedat altior potestas.* Ita Auctor Prncip. C. XI. §. IX.

Ex his quidem satis intelligi opinor, quibus viis et dolis utantur homines maligni, ut omnia Religionis et juris sacri principia obtentu artis criticæ ad captiunculas rationis suæ revocent; ac primo quidem res perspicuas obscurare, certas vero concutere ac dubias facere doceant, ut incauti lectores principio dubitare discant de omnibus; postmodum accedente cupiditatum æstu, studiorumque pravitate, generali se involvant Scepticismo ac demum Religionem exuant penitus. *Funestus hic laqueus est, quem Satan moderno seculo posuit, omnia ad critici philosophi ratiocinium revocare (i).*

(*i*) Ita docte non minus, quam vere animadvertit Illustr. Cameracensis in Documento Pastor. 2. de infallibilitate Eccl. c. 5. §. 6. Conf. animadversiones editas a P. Jos. Gautier S. J. contra auctorem Princip. J. P. E, G. VIII. Art. 3.

APPROBATIO

Institutionum juris Ecclesiastici publici, et privati Libros Subsidiarios a Cl. Viro Jacobo Ant. Zallinger ad Turrim S. Theologiæ, ac Juris utriusque Doctore conscriptos: jussu Rmi S. P. Ap. Magistri attente perlegi, nec quidquam in iis deprehendi, quod Catholicæ Fidei, Morumque regulis adversetur; immo sanam Auctoris doctrinam in exhibendis principiis, ac fontibus Juris Ecclesiastici, summamque ejus eruditionem ubique miratus sum: dignos igitur eos Libros censeo, qui pro studiosae Juventutis utilitate typis edantur.

Ex Monast. S. Bernardi ad Thermas Diocletianas. Die 12. Septembris Anni 1823.

D. Paulus Pancaldi Abb. Cist.

REIMPRIMATUR

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.

Jos. della Porta Patr. Constantinop. Pro-Vicarius SS. D. N. LEONIS XII.

REIMPRIMATUR

Fr. Philippus Anfossi Sac. Palatii Apostolici Magister.